

Hasier Etxeberria: "Hustutzeko bakarrik ez, hedonismoagatik ere idazten dut"

E u s k a l

ARGIA

H e r r i k o A s t e k a r i a

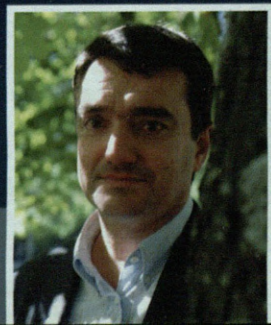

IRAILEKO
larrun

DONOSTIA-BAIONA METROPOLIA BIDEAN

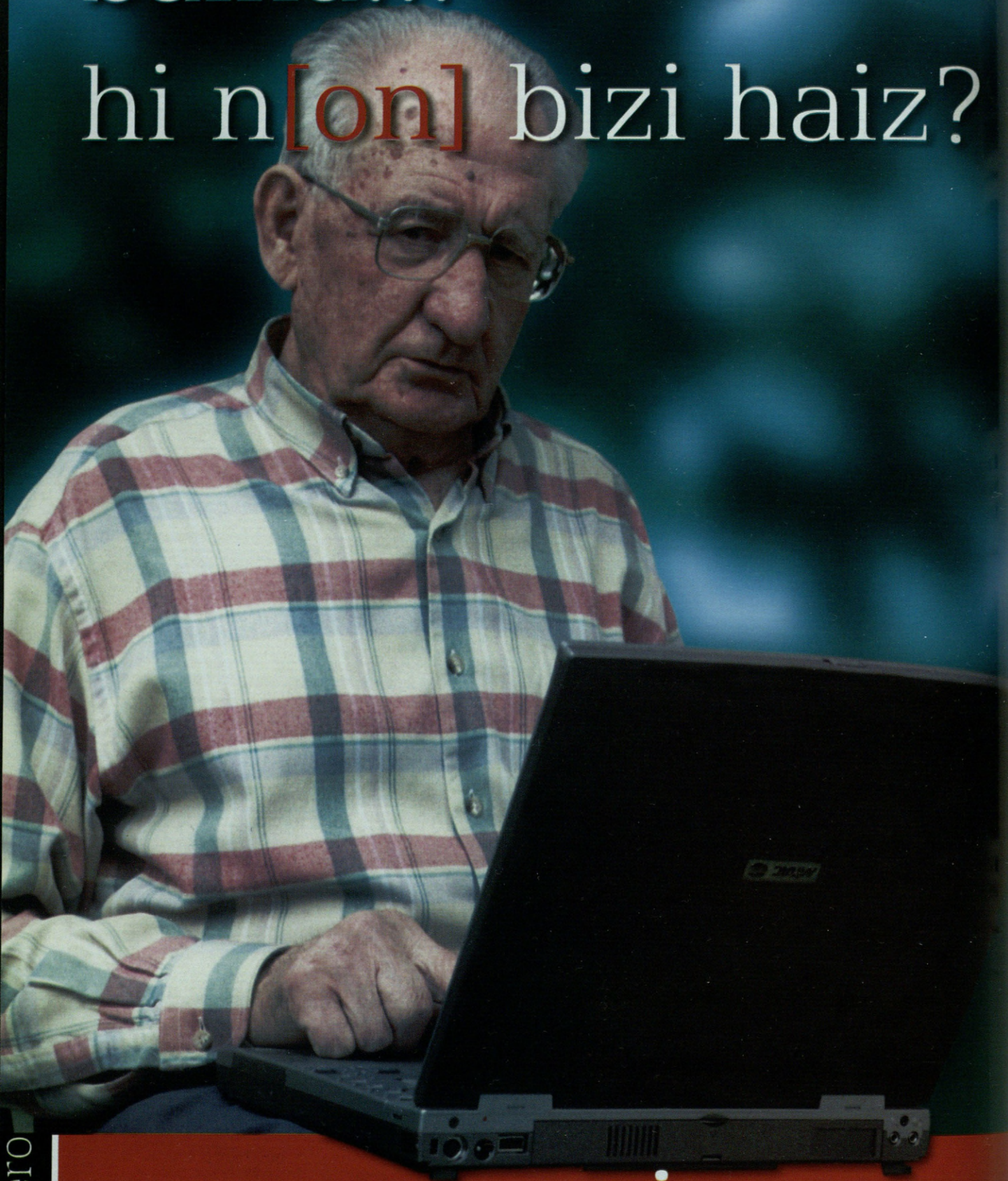
Jonan Fernandez

"Zazpi Nobel sariren babesa du Bake Konferentziak"

baina...

hi n[on] bizi haiz?

egunero

www.argia.com

- SAREKO ARGIAKO ALBISTEAK • KANALAK: euskal kultura (hari@, aurkibidea, gure mendea), sagardoa, umorea •
- GAI BEREZIAK: bake prozesua, larrun, hauteskundeak, argiaren gai nagusiak • ZERBITZUAK: bilatzaileak, kioskoak •
- euskara, atsotitzak • SAREKO HERRIAK • ARGIA ASTEKARIA ON LINE • BILAKETAK • ELKARRIZKETAK • GUREAZOKA •

Irudia: Alberto Elozegi
Diseinua: antza S.A.L.

■ **Jonan Fernandez: "Zazpi Nobel sariren babesa du Bake Konferentziak"** 9

■ **Gazteluko plaza, hiria ulertzeko bi molde desberdin** 18

■ **Hasier Etxeberria: "Hustutzeko bakarrik ez, hedonismoagatik ere idazten dut"** 25

■ **Eskultura: XX. mendeko hirugarren dimentsioa** 37

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Jonan Fernandez.	
Xabier Letona	9

EKONOMIA

Errioxako uzta berria: ona bai, baina salduko al da?.	
Daniel Udalaiz	12

EUSKARA

Zarautzen txaparrotan.	
Nagore Zuzuarregi	16

GIZARTEA

Gazteluko plaza, hiria ulertzeko bi molde desberdin.	
Xabier Letona	18
Soldadutza bukatu da, gizarte zerbitzuak ez.	
Iosu Etxaniz / Mikel Asurmendi	22
Elkarrizketa: Hasier Etxeberria.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	25

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	32
Eskultura: XX. mendeko hirugarren dimentsioa.	
Nagore Irazustabarrena	34
Emile Larre: "Euskaldunak galdua du bere sosen-gua".	
Mikel Asurmendi	37
Rockaren salda egosi zenekoa.	
Xabier Sagardia	40
Orain Dela 30 Urte	
Pilar Iparragirre	42

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denborapasak	55

IRITZIAK

Politika: Markel Olano	8
Kultura: David Barbero	31
Azkena: Joxemari Iturralde	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitaratzen lehen ediziotan laguntzaile:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta
 ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
 Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
 Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore
 Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun
 Jauregi, Xabier Letona.
 Maketazioa: Berdaitz Goia.
 Administrazioa: Marijo Aierza.
 Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
 Hedapena: Ixabel Bereziartua.
 Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Soraluze, Bego Zuza.
 Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK
 GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak:
 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48
 (komertziala).
 IPARRALDEA: Xalbardin baita.
 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxa: 559 47 60 01.
 NAFARROA: Gazteluko Plaza 44,
 3.eskuina. 31001 Iruñea.
 Tel.: 948 22 22 85.
 POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
 WEB ORRIALDEA
 www.argia.com
 LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
 ISSN: 0213-909X.
 BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
 INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

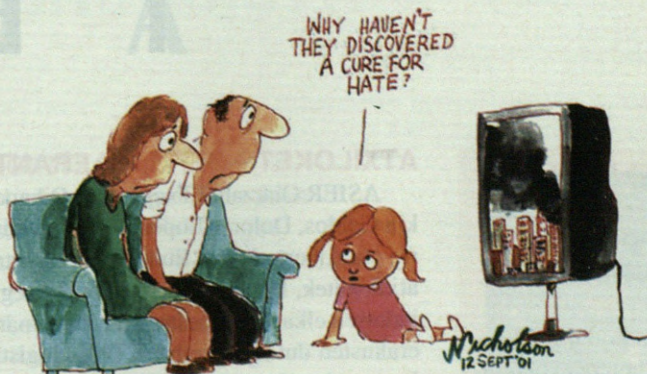
Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .16.400 pta./98,57 euro
 Ipar Euskal Herria . . .780 lib./118,92 euro
 Espainia16.400 pta./98,57 euro
 Beste atzerriak21.100 pta./126,81 euro
 Airez33.000 pta/198,33 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Nicholson, Australiako "The Australian" egunkarian

- Zein ondo Jasser-ek berera gonbidatu gaituela...
 - Sarriago atera behar genuke
 Irudian: Gerra

Chappatte, Suitzako "Le Temps" egunkarian

Hiruko Txikian

SARALETIK

Ari natzaie begira, eurek ikus ez nazaten. Gure auzotik so, beren hiria kuartela zait jende uniformatuz lepo. Txapel berdeak nagusi, martxa militar ezagunen konpasean doaz sheriffak propio mugatu abenidatik barna etsai bila. Abenidako ertzetan bandera izardunak, oliba koloreko mota iluneko patrika ugariko prakak eta jakak, kautxozko bota beltz soka luze eta gerriko zabalak salgai dauzkate. Oraingo honetan merke, oso merke biba baten truk. Uniformerik ezak bilakatuko zaitu etsai. Eta ez duzu planetan zulorik aurkituko zure burua

ezkutatze. Erabakia hartua da. Gudari uniformatua, bandera izarduna agerian duen hooligana ala mundu honetatik desagerrarazi behar den etsaia. Horrezaz gain zure gorputz azala aski zuria ez balitz, banderari musuka desfilatu beharko duzu damu den aitortza egin ondoko bekataria legez. Izan ere, honetan ez da preziso etsaia zer eta zein den jakin eta hari aurre egitea, nagusiarena onartu eta bere alde egitea baino. Noizbait eza-gutu ko al du munduak Manhattane-ko bi dorreen sarraskiaren hobenduna. Zaila oso ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

TERMO

TXANPONA

HIPOKRISIA MUNDIALA

Munduko potentzia handienaren botere ekonomiko, politiko eta militarren aurka egindako atentatu basatiak, besteak beste, munduaren hipokrisia jarri du agerian. Ia mundu guztiak gaitzetsi zuen irailaren 11ko atentatua. Logikoa da hunkipena, mina, bost milatik gora pertsona errugabe hil zituen atentatuaren gaitzespena. Hunkipen, min eta gaitzespen horiek desagertu egiten dira, ordea, estatubatuarren politika ekonomiko neoliberal munduko bi heren pobrezian bizi izatearen eta milaka ume egunero gose eta gaixotasunez hiltzearen arduradunetako bat denean, eta mila milioi dolar bere arma industriari inbertitzen dituen ondoen palestinarrek, kurduak zanpatzeko. Bushek ongiaren eta gaizkiaren arteko borroka batean gaudela esan du. Ongia, dioenez, Ipar Amerika da eta gaizkia besteak dira, erasotzaileak. Baina arazoa ez da hain sinplea. Munduan milaka hildako eta gosetu eragiten dituzten politika ekonomiko "neoliberal" horietan ere agertzen da gaizkia. Eta askok, hipokritek, tertulianoek, politikoei eta guber-nuek, Manhattanera begiratzen dute soilik.

◆ DANIEL UDALAITZ

ATXILOKETA BERRIAK FRANTZIAN

ASIER Oiarzabal Txapartegi, Oihane Errazkin Galdos, Dolores Lopez Resino, Didier Agerre eta Alberto Maria Ilundai ustezko etakideen atxiloketek, Frantzia eta Espainiako segurtasun indarren elkarlanak beste urrats bat eman dutela erakusten dute. Oiarzabal ETako logistika sailaren arduraduntzat jo dute iturri polizialek eta, hauen arabera, Landetako Saint Jean de Marienne herrian dinamita lapurketa bat egiteko pres-taketa lanetan ari ziren.

BALIZKO GOBERNU KRISIA

LAKUAKO gobernu krisiaz azaleratu denaz entzun eta irakurri ondoren, gobernu krisia berba potoloegia dirudi hasi berria den gobernuaren lehen urratsak definitzerakoan. Agerikoa da Ezker Batuaren sarrerak ekarritako kargu eta sail banaketa berriak EAJ eta Earen artean piztu duen haserre. Hortik gobernu krisira, ordea, tarte handia dago. Ez dirudi, Carlos Garaikoetxea Eako buruzagiak azpimarratu duen bezala, hiruko gobernu berriaren lehen urratsetan berau sostengatzen duten alderdiek halako luxurik izan dezaketarik.

JOSEBA OLALDE

■ Hiruko gobernu berria.

GARAPEN KONTSEILUAREN PROPOSAMENA

IPAR Euskal Herriko "2010 Garapen eske-

ma" egitasmoaz arduratzen den Garapen Kontseiluak berebiziko proposamen bat egin die Eusko Jaurlaritzari nahiz Nafarroako Gobernuari. Kontseilu honetako Battitta Boloki zuzendariaren erranetan, gobernu bi hauek bere gogoetetan partehartzea nahi dute. Bolokik "Larrun" aldizkarian jorraturiko "2010eko Euskal Eurohiria" gaiaren kariatara egin ditu adierazpen hauek. Ipar eta Hegoaldeko instituzioen arteko harremanak landu eta azkartu beharra ezinbestekotzat jotzen du.

EKAITZA ASTEKARIA AUZIBIDEAN

WORD Trade Centerraren aurkako erasoaren kariatara "Guezmer"rek sinaturiko marrazki bat agertu zen Iparraldeko Ekaitza astekean. Dorre bikiak, hegazkinak eta ke artean, *Nous en-*

B A H E A

• Xabier Olano, Batasunako bozeramailea Gipuzkoako Batzar Nagusietan: "Abertzaleok badakigu zer egin behar dugun, badakigu gatazkak kopontzeko bidea elkarriketa dela. Borondatea eta elkarrekiko ulerkotasuna da behar dugun bakarra, oinarri moduan giza eskubideak eta herri honen eskubideak hartuz".

• Miguel Buen, Gipuzkoako PSE-EEko idazkariorde nagusiak 'Deia'n: "Autogobernua eta bakegintzari buruzko eztabaida zabalik da, baina edozeren gainetik beharrezkoa da

BAKEGINTZA

Eusko Legebiltzarrean Juan Jose Ibarretxe lehendakariak kargua bereganatu zuenean bi osoko bilkura berezi iragarri zituen Eusko Legebiltzarrerako, bata bakegintzaz, ostiralean egingo dena, eta bestea autogobernuaz, urrian gauzatuko dena. Kurtso parlamentarioa hasita, orain ikusiko da legealdi berrian Gasteizko legebiltzarrari eman nahi zaion zentralitateak zein mailako oihartzuna eta eraginkortasuna duen. Ordezkaritza duten talde guztiak izango dira bertan eta legealdi honetan euskal politikak eman dezakeenaren lehen aztarnak irudikatuko dira.

avons tous révê... ... le Hamas l'a fait! (Denok amestua... "Hamas"ek egin du) zioen marrazkiak. André Viau prefetak hexagonoko prentsari zabaldu du marrazkia eta Baionako Jean-Jacques Bosc prokuradoreak inkesta abiarazi du Ekaitzaren aurka. Lehen unean, Allande Sokarros zuzendaria eta erredakzio taldea deituak izan dira auzitegietara. Zuzendariak 5 urteko espetxe zigorra jaso lezake eta 300.000 (7,5 milioi pezeta) liberako isuna agerkariak. Ekaitzaren azken zenbakian agertu bezala, Guezmerren binetak kontrobertsia ezberdin eta ugari sorrarazi du astekariaren irakurleen artean.

BARNE TIRA-BIRAK BIZKAIKO BATZAR NAGUSIETAKO PSE-EN

BIZKAIKO Batzar Nagusietako PSE-EEko

hamar batzarkidetatik zazpik, Josu Montalbán beren bozeramailearen kargugabetzea eskatu diote Patxi Lopez sozialisten Bizkaiko idazkari nagusiari. Honek uko egin dio eskaerari, 'sorgin ehizari' ekiteak ezer ez lukeela konponduko adieraziz. Eskaera ekainean egin bide zen, eta Montalbánek Bizkaiko PSE-EEren gehiengoak markatutako ildoak ez ordezkatzea salatzen dute.

BESTE ZIGOR BAT GEHIAGO

DOZENAKA dira zigorraren hiru laurdenak beteta dutelako libre beharko luketen euskal presoak. Gehienak, ordea, beren zigorra osotasunean beteta ateratzen dira. Sakabanaketaren amaiera eta presoaren osasun eskubide duinaren alorrarekin batera, euskal presoaren eremuak zintzilik duen osagai nagusia da.

■ J.M. Aznar.

IZPIAK

Jose Maria Aznar Espainiako gobernuburua haize-erroten aurka jotzen zuen On Kixoterekin erkatu du iraileko bere bigarren asteko artikulu batean 'The Economist' aldizkari ospetsuak. Eta haize-errotak euskal nazionalismoa dela dio astekariak. Laudorioz jutzen du Aznar, baina akats bat bizkarreratzen dio: euskal auzia konponbidean jartzeko gaitasun eza, 2004an gobernuburu kargua utzi ondoren historiara estatu gizon handi gisa iragatea oztopatuko diona. EAJrekin, liskarra baino elkarlana landu beharko lukeela uste du aldizkariak, eta autodeterminazio erreferendum bat baimendu beharko lukeela, horretarako Konstituzioa bermoldatuz.

Iñaki Azkuna Bilboko alkateak udaletxan erretzeko debekua jarri du dekretuz. Alabaina, arau berria inposaketatik baino kontzientziaziotik erroto nahi duela jakinarazi du.

■ Iñaki Azkuna.

demokratok, txantaia, erahilketa, beldurra eta, finean, ETA eta bere ingurunearen aurrean bil gaitzen".

• Juan Jose Lizarbe, PSNko idazkari nagusiak 'Deia'n: "EAEko nire alderdikideek beren espazio soziala zabaltzeko balioko dien berezko proiektu politiko autonomia izan dezaten espero dut. Hauteskundeetako emaitzen erantzukizuna gurea izan zen, baina izan genuen ulergarritasun eza ere nahiko handia izan zen. Hauteskundearen ondoren dena aldatu dela uste dut".

Perfekzionamendua

Maiatzaren 13ko hauteskundeen emaitzen inguruan Mayor Oreja jaunak egin duen irakurketa oso ximplea izan da: oraingoan ez da posible izan, baina alternatiba (abertzaletasunaren alternatiba alegia) "perfekzionatu" beharra dago, eta hurrengoak posible izango da. Bide beretik zihoan bere nagusia, euskal gizartearen heldutasun faltaren inguruko txepelkeria haiek bota zituenean.

Ñabardura askotarako espaziorik ezean, azpimarra dezauden zuzenean aipatu alternatibak duen tresna-aitzaki estrategiko nagusia, hain zuzen ere ETaren iharduera armatua. ETak suetena hautsi zuenean bermatu baitzituen Mayor Orejaren alternatibaren Zutabe mediatikoa (Lizarrar-Garaziren sinatzaileak zikinduz), Zutabe politikoa (PSOE Mayor Orejaren esku utziaz), Zutabe instituzionala (erakundearen egonkortasuna kolokan jarriaz), polizia Zutabea (bide polizial hutsa legitimatuaz), nazioarteko Zutabea (munduan zehar abertzaleatasunaren kontra egin den kanpainari sinesgarritasuna eskainiaz), hezkuntza eta hizkuntza Zutabeak (euskal eskolaren eta euskararen kontrako kanpainak erraztuaz)...

DENA DELA, eman diren urratsak eta erabili diren tresnak oso argi baldin badauzkagu gehienok, muntaia guzti honen azpian dagoen ikuspegi manikeoa azpimarratu nahi nuke. Hain zuzen ere, euskal gizartearen nortasun propioa eta ideologia abertzalearen legitimotasuna ukatzen duen manikeismoa. Izan ere, ETaren mamua pizten den eran, zintzoen eta gaiztoen arteko marra (etsaien eta lagunen artekoa) askoz ere argiago ezartzeko aukera baitago, eta honekin batera abertzaletasun historikoaren konplizitatea salatze bidea erraztu egiten baita. Mayor Orejak, estrategia hori, ikuspegi belizista eta antidemokratiko baten ondorioz hautatzen du: belizista, etsaiaren (abertzaleatasunaren) suntsipena helburu duelako, antidemokratikoa, abertzaleen arteko zatiketari zuku guztia kendu eta Euskal Herriaren gehiengoaren erabakien ibilbide "kontrolaezina" indargabetzeko erabiltzen duelako. Horixe da, beraz, alternatibaren helburu nagusia.

Batek baino gehiagok ere izan du tentaldia ezker abertzalearen baitan perfekzionamenduaren teoria jorratzeko. Zilegi bekik oraingoan ere ñabardura alde batera utzi eta ezker abertzaleak su-etenaren hausturaren ondoren hautatu duen ildo hitz gutxitan definitzea: ENAMek gorago aipatu ditugun Mayor Orejaren alternatibaren zutabe nagusiak profitu nahi izan ditu EAJ eta EA kate motzean lotzeko. Nik zalantza izpirik ez daukat ETaren atentatuek EAJ eta EAren kontra bereziki sortzen zuten presio mediatikoa apropos bilatzen dutela. Era berean, Lizarrar-Garaziko hitzarmenak aipatzen zuen "tradizio guztiak ulertu eta errespetatuko

zitzuzkeen konponbidea eratu eta bultzatu" behar hori hankaz gora ipini nahi zen (PP/UPN eta PSOE-PSEren zinegotzi eta karguak koldarki erailaz). EHk euskal erakundeetan hartu zuen jarrera ere bide beretik zihoan: erakunde "partizionisten" suntsipena lortu nahi zen berauek PPSOEren esku utziaz.

TRESNA politikoa alboratzen zituen jarrera militar honek eragin zitzakeen "kalte kolateralak" mesprezatu egin zituen ezker abertzalearen zuzendaritzak. Helburu estrategiko borobilak lortu nahian, euskal gizarteak urte urte eta neke askoren ondoren jaso dituen eraikinak lurreratzeko bategi erreparaturik ez zen izan (ez bakarrik Erkidegoan; begira bestela Nafarroa eta Iparraldeko abertzaleek esaten dituztenak).

Borroka armatua zuritzeko hautatu da bide hau. Dagoeneko borroka armatua ez delako tresna, helburu baizik. Estrategia honen "perfekzionamendua" defendatzen denean, aipaturiko jarrera belizista eta antidemokratiko berberak mantentzen dira, maiatzaren 11an gure herriaren populazioaren zati garrantzitsuenak egin zuen garrasiari muzin eginaz.

Belizismoa modan dago. Ziurrenik horixe besterik ez zuten lortu nahi World Trade Center-a errauts bihurtu zutenek. Baina belizismoak politikagintzaren ahulezia adierazten du, arazoaren egiazko konponbideari ekiteko ezina.

Gure herriak ongi daki hori, eta ozenki adieraziko du, berriro ere hitza ematea tokatzen zaionean ●

ALBERTO ELOSIGI

Markel Olano
EAJren EBBko burukidea

"Belizismoa modan dago. Ziurrenik horixe besterik ez zuten lortu nahi World Trade Centera errauts bihurtu zutenek. Baina belizismoak politikagintzaren ahulezia adierazten du, arazoaren egiazko konponbideari ekiteko ezina"

J O N A N F E R N A N D E Z

Urriaren 7an emango zaio hasiera Elkarrik antolatutako Bake Konferentziari eta martxora arte iraungo du. Azken hariak lotzear direnean oraindik, Jonan Fernandez Elkarriko koordinatzailearen eskutik ezagutu nahi izan ditugu ekitaldi entzutetsuari buruzko xehetasunak.

“ZAZPI NOBEL SARIREN BABESA DU BAKE KONFERENTZIAK”

JOXE LACALLE

■ “Hau urtarilean iragarri genuen eta artean ez genekien ezer ez hauteskundeez ez hauen emaitzez ere”.

Urriaren 7an hasiko da Elkarrik antolatutako Bake Konferentzia. Denborak esango du halako ahalegin handiak zer emango duen, edozein modutan izena ez al zaio handi geratzen ekimenari?

Guk egin nahi duguna adierazteko izen egokia dela uste dut. Gero emaitzek esango dute izena handi edo txiki geratzen zaion. Bake Konferentziak inflexio puntu bat izaten dira eta honek ere inflexio puntu bat bilatzeko ahalegina izan nahi du.

■ Konferentziaren helburu nagusia

zehatza da: “Batzen gaituenarekin gutxieneko adostasun maila bat lortzea eta hori orrialde batean zehaztea”. Hori abstraktoan egitea agian ez da zaila, alderdiek sarri hitz egiten dute balore berdinetaz baina zentzu desberdinean. Zer beharko du orrialde horrek eraginkorra izan dadin?

Printzipio batzuk finkatu behar dira orrialde bat, bi edo behar direnetan, hasieran era abstraktu batean gainera, baina printzipioak oso argi geratzea oso garrantzitsua da. Mesfidantza handia dagoenean aurrehitzarmen gisako bat behar da gero aurrera egin ahal izateko.

Joko arauak finkatu behar dira lehenbizi, eta hori adostuz gero, esan ahal izango da aukera politiko bat bera ere ez dagoela joko arauetatik baztertua. Konferentzia honetan siglak alboratu nahi ditugu eta siglen atzean dauden ideiak atera nahi ditugu: Espainia bat bezala ikusten duten ideia, independentismoarena... Hor dago erronka.

■ Diozun hori oraindik abstrakto samarra ez ote da?

Azken finean, Ipar Irlandan Mitchel printzipioekin egin zutenaren gisako bat egin nahi dugu.

■ Nor izango da partehartzaile Bake

Konferentzian?

Bake konferentzian bi parte izango dira. Batetik, alde publikoa: eztabaidak, hitzaldiak, ponentziak, mintegiak eta halakoak egingo dira, eta hauetan gizarteko sektore desberdinek parte hartu ahal izango dute. Beste alde batean, paraleloan baina aurrekoarekin lotura zuzenik gabe, alderdiekin egingo den lan isila dago. Alderdi guztiekin egin nahi da lana, eta hemendik atera nahi da lehen aipatutako joko arauen orrialde hori, euskal gizartea batu dezakeen gutxieneko horren erredakzioa. Alderdiekiko zeregin honetan moderatzaile talde bat arituko da (6-8 pertsona inguru, oraindik ez dago guztiz finkatua) eta hauen zeregina izango da hilabete horietan oinarritzko kontsentsurako materiala biltzea.

■ **Sei hilabeteko iraupena du Bake Konferentzia honek. Zerbait lortuz gero, moderatzaileen lanak aurrera jarraitu dezake?**

Guk ez dugu inor engainatu nahi. Bukaera akordio bat badago, konferentzia ondo atera da, akordiorik ez badago gaizki atera da. Ondo ateratzen bada ala esango dugu eta partehartzaileen esku egongo da ekimenari segida nola eman pentsatzea. Eta gaizki ateratzen bada ere, hala esango dugu; gaizki ateratzen bada, garrantzitsua da azaltzea gure ustez zergatik izan den eta non blokeatu den; hau, gainera, ez gure Elkarrikook esan behar, hori moderatzaile taldeak esan beharko luke.

■ **Izenak ez ditugu ezagutuko, amaiera arte behinik-behin. Dena den, zein ezaugarri izango du taldeak?**

Talde anitza izango da, jende zabalez osatua, bere irizpideak ondo finkatuta dituen jendea eta Euskal Herriko egoera bere xehetasun guztiekin ezagutzen duena. Orain ari gara taldearen osaketaren azken kontuak lotzen, eta beharbada hau da dugun zeregin arantzatsuenetakoa: alderdi politikoekin batera moderatzaileak eta metodologia finkatzea. Talde on bat aterako dela uste dut.

■ **Era batera ala bestera, esparru politiko guztiak parte hartuko al du Konferentzian?**

Hori da urriaren 7ra arte lotzen ari garena. Edozein eratan, erabiliko den

■ **“Orain ez da honen momentua, baina gakoa zera da: nork erabakitzen duen, zer, nola eta non”.**

metodologia zabalak alderdi politiko guztiei aukera ematen die era batera ala bestera partehartzeko. Baina gaur egun ezin dut segurtatu alderdi guztiek partehartuko duten, oraindik guztiekin hitz egin ez dugulako.

■ **Publikoki esan duenaren arabera, PPK ez du parte hartuko. Desblokeatu liteke hori? Hori ez da egongo orain azken hamabost egunetan egin dezakezuaren menpe.**

Abuztu aurretik talde guztiekin izan ginen eta orain beste erronda bat egiten ari gara. Gerta liteke, agian, bateren bat ez hastea prozesuaren hasieran, baina tematiak gara eta jarraituko dugu proposamenak.

“Fase honetan nagusiki pentsakerak interesatzen zaizkigu, joerak, tradizio politiko desberdinen arteko topaketa”

samen desberdinak egiten partehartzeko hori ahalbideratzeko.

■ **Anbiguetate eraikitzailea izan da Elkarrik bere sorreratik erabili duen kontzeptu garrantzitsuetako bat. Hemen ere anbiguetatea atal askotan usaindu daitekeela dirudi.**

Ez dakit hau anbigua den hala ez, baina guk hala aritu beharra dugu, ez dugu beste erremediorik, eta hori gure bederatzi urteko esperientziaren ondorioetako bat da. Akatsetatik ikasten da; esate baterako, eskubide historikoen izan proposamena ona zen, eta etorkizunean horretara itzuliko garela uste dut, baina abiapuntu moduan, hasteko, ez zuen balio. Eta Lizarra-Garaziko akordioarekin ere berdintsu esango nuke. Euskal gizartean dagoen mesfidantza sakona kontuan hartu behar da ditugun arazoak

gainditzeko. Nola? Printzipioak eta joko arauak guztion artean zehaztuz.

■ **Bake Konferentzia guztietan nazioarteko osagai edo figuraren bat izaten da. Hemen izango al da?**

Eztabaidan eta prozesuan zehar ez, baina 10 pertsonen osatutako nazioarteko ohorezko batzorde bat osatu dugu, prozesuari babesa emango diona; horietatik zazpi pertsona nobel saria jasotakoak dira eta beste hirurak nazioarte mailan oso

ospe eta onarpen handiko pertsonak. Zerbait sinbolikoa da eta prozesuan parte hartuko ez badute ere, posible da une desberdinetan hitzaldiak-edo ematera etortzea. Sinbolismo handia du eta garai itxi

-tinkotasuna bakarrik, neurri polizia-lak...- garrantzitsua da halako pertsonen esatea: “*Hau bide egokia da eta hori jorratu behar da*”.

■ **Zein gutxieneko lorpenarekin gertatuko zinateke pozik?**

Gutxienekoa? Posible balitz, martxoan moderatzaile taldeak esatea: “*Jaunandreok, orrialde honetan oinarritzko akordio bat dago*”. Eta gehienekoa? Ba

alderdiak gustura sentitzea eta aurrera jarraituko dutela esatea; hau da, zerbait dinamikoa sortzea eta beste prozesu bat zabal-tzea.

■ **Berriz ere alderdien-gan jartzen duzue protagonismo nagusia. Lizarra-Garaziko garaian talde askoren ustez hori izan zen akatsetakoa, prozesuaren zama gehiena alderdien gain uztea. Gizarte agenteak ez dira hemen ere bigarren maila batean geratzen?**

Prozesu honetan gizartea eta sare sozietiboaren partehartzea oso handia izango da, baina maila hau ez da alderdienarekin nahastuko. Aukera edo modu asko egongo da partehartze hori gauzatzeko. Protagonismo guztia ez da alderdiena izango, eta horren erakusle da gure inbertsiorik handiena gizartearen partehartze esparru horretan egingo dugula. Kontuan izan dugu hori, besteak beste 52.000 pertsonak beren sinadurarekin eta 1.000 pezetarekin bere sostengua eman dugulako.

■ **EAJ, EA eta Ezker Batuaren gober-**

□ “Gerta liteke, agian, bateren bat ez hastea prozesuaren hasieran, baina tematiak gara eta jarraituko dugu proposamen desberdinak egiten, partehartze hori ahalbideratzeko”

nu akordioa gauzatu da orain eta akordioaren zutabeetako bat bakegintza da. Zuek hiru alderdiekin duzue harreman ona, zuentzat lagungarri izango da agian.

Lehen esan dut herri honetan mesfidantza indar handiz dagoela sustraitua, ez bakarrik alderdien artean, eta horrek Elkarrirekiko ere balio du. Oso erraza da pentsatzea Elkarrik norbaitentzat egiten duela lana, hori dena badakigu. Gauza bat, alabaina, gure alde dugu: hau guztia urtarrilean egin genuen publiko, oraindik jakin gabe hauteskundeak izango ote ziren eta hauetako emaitza zein izango zen. Eta hori apropos egin genuen, arrisku bat hartuz, horrelako gauza bat guztiz beharrezkoa zela pentsatuz. Dena den, guk harreman ona dugu PSOE, PP eta Batasunarekin.

■ Konfiantza ere bai?

Beno, une honetan harreman ona, konfiantza zerbait subjektiboagoa da.

■ Estatuek, Frantziak eta Espainiak, ba al dute edo izan dezakete nolabaiteko partehartzerik?

Guk gizarteari eta alderdi politikoei zuzentzen diegu ekimena. Guk jakin nahi dugu hau bukatzen denean ea gizarteak eta alderdi politikoei zerbait gehiago egiteko prest dauden.

■ Iparraldeko eta Nafarroako alderdi politikoei partehartuko al dute?

Guk ateak erabat irekita ditugu, alderdi politiko guztiei erakutsi diegu proiektua eta guztiek dute aukera moderatzaileekin harremanetan jartzeko. Baina guri, fase honetan, nagusiki pen-

tsakerak interesatzen zaizkigu, joerak, tradizio politikoak, pentsakera desberdinen arteko topaketa interesatzen zaigu.

■ Prozedurei buruz aritu izan gara orain arte. Eduki aldetik Elkarritik aipatu izan duzue hemen lortu beharreko edukia honakoa litzatekeela: erabaki subjektua lege mailan adostea. Zein formatan gauzatu daiteke hori zure ustez?

Azken finean gakoa zera da: nork erabakitzen duen, nola eta non. Hori da definitu behar dena. Sarritan hitz potoloak erabiltzen dira eta ahaztu egiten zaigu arazoa sinpleagoa dela. Gai hau, dena den, konfrentziatik kanpo dago, aldez aurretik printzipioak eta joko arauak finkatu behar dira. Eta, adibidez, zein da joko arau bat? Bada, arazo politikoari irtenbide bat emateko elkarriketa prozesu bat irekitzen bada, gai bat izango da nork erabakitzen duen, zer eta nola. Hori izan daiteke joko arau bat, halako gauzak adostea.

■ Lizarra-Garaziko akordioaren hirugarren urteurrena bete berri da.

■ “Garaile eta galtzaileen arteko eskema batean autodeterminazio erreferendum bat egitea oso arriskutsua da; aurretik kontsentsu bat behar da”.

Denborak beti ematen du beste ikuspegi bat. Zerk hondoratu zuen akordioa?

Gauza bat da esatea zer izan zen positiboa akordioan, zer hutsune izan zituen... eta beste gauza bat da aditzera ematea - eta egiten da- prozesua bere hasieratik egin zela iruzur gisa, engainatzeko asmoz, eta ni horrekin ez nago ados. Prozesua borondate onarekin abiarazi zen, baina onartu behar da halako prozesu batek ez zuela aurretikorik eta normala dela lehenengoan ez asmatzea. Gaur egun, dena den, tamalgarriena da ez izatea girorik guztion artean su-eten garai haren azterketa bat egiteko, adibidez mintegi baten bidez, eta hortik ondorioak atera etorkizunerako.

■ Ona al litzateke epe labur edo ertainean Euskal Herriaren autodeterminazio erreferendum bat egitea?

Herri kontsultaren eskubide demokratikoak gure erreferentzien artean egon behar du, baina gaizki planteatzen bada, autodeterminazioa gizartea edo herria

zatitzeko bitarteko bat izan daiteke. Beraz, hori egin aurretik ona litzateke guztien arteko kontsentsu bat lortzea.

■ Eskubide bat izan al daiteke noizbait zatitzaile, edo zatitzailea beste zerbait da?

Zatitzailea izan daiteke eskubide hori nola aplikatzen den arabera, zein galderarekin... Horrez gain, autodeterminazio eskubidea ezin da planteatu ikuspegi historizista batetik bakarrik; hori egin behar da egungo gizarteari begira. Historiak ez du erabakitzen, Euskal Herriaren ordezkaria gaurko gizartea da, eta gaurko gizartea oso konplexua da identitateari eta kulturari dagokienez. Garaile eta galtzaileen arteko eskema batean halako erreferendum bat egitea oso arriskutsua da.

■ Egunerokotasuna galtzaile eta irabazlez betea dago, hori demokratiko egiten bada, normala da.

Gauza bat dira Suitzako erreferendumen gisakoak, eta beste gauza bat marko-politikoak aldatzea, elkarbizitza sakonaren gaiekin oso kontuz ibili behar da, munduan zehar ikusi besterik ez dago.

◆ XABIER LETONA

Datozen asteetan hasiko da Errioxako mahats bilketa. Azken hamarkada ona izan da produkzio eta salmenta aldetik, baina azken bi urteetan atzerriko salmenten beherakada nabaria izan da mahatsaren prezio igoeragatik. Aurten uztak ona dirudi, baina ikusi egin behar.

ERRIOXAKO UZTA BERRIA: ONA BAI, BAINA SALDUKO AL DA?

■ Aurtengo mahastien kalitatea oso ona da eta mahatsaren heldutasuna egokia.

Azken orduko eguraldi gorabehera larririk ezean, XXI. mendeko lehen uzta kalitatezkoa izango da Errioxan, baina baliteke mahatsaren prezioak behera egitea. Horrela laburbildu daiteke Errioxako Ardoaren Jatorrizko Izendapenaren Kontseilu Arautzaileko adituek eta ekoizleen sektore batzuk egiten duten iragarpena.

Mahats bilketari buruzko aurreikuspenak egiteko garaian, adituek mahastien osasun egoera ona eta mahatsaren

heldutasunak izan duen duen bilakaera egokia balioesten dute. Une honetan baldintzak betezen dira eta, hala, azken orduko arazorik sortzen ez bada, XXI. mendeko uzta kalitatezkoa izango dela dirudi.

KLIMA ONA ETA IZURRITE EDO EKAITZIK EZ. Orain artean oso klima ona izan da mahatsarentzat. Temperatura egokiak eta gorabehera aipagarriak ez, leku jakin bat edo bestetan izan ezik; eta ekaitz garrantzitsurik ez jasan

izanak ere berebiziko eragin onuragarria du. Landarearen zikloan zehar izurriteek edo gaixotasunek ere ez dute kalte aipagarrikeragin mahastietan, eta, horregatik, eguraldiak zertxobait laguntzen badu, kalitate handiko ardoa lortuko da Kontseilu Arautzaileko adituen ustetan.

Ekoizleek gehiegizko mahats kopuruaren kezka dute, eta ekoizpen handiegia saihesteko neurriak hartzekotan dabilta. Horrela, batzuk, dagoeneko, mahats sortak murriztu egiten dituzte mahatsondoetan, geratzen diren kalita-

DANI BLANCO

■ 1999. eta 2000. urteetan beherakada handia izan du Errioxako ardoak, batez ere, esportazioetan.

tearen mesedetan. Zenbait upelategik jakinarazia dute zazpi edo zortzi mahats sorta baino gehiago dituen mahatsondoe-tako mahatsik ez dutela erosiko. Nolanahi ere, ez dirudi erraza hektareako 6.500 kilotik gorako uztarik aurrera ateratzea, hori baita Kontseilu Arautzaileak Jatorrizko Izendapenaren inguruan jarritako gehienezko muga.

Kalitatea handia izango bada ere, mahatsaren prezioak oso behera egitearen kezka azaldu dute ekoizleek. Zenbait kooperatibak oraindik saldu gabe ditu iazko ardoak, eta aurtun ezingo dute ardo gehiago egin; izan ere, hamabost egunetan merkatuan mahats kopuru handiak biltzeak jaitziaz egiten baitu prezioa. Upelategiak egoera horretaz baliatzeko arriskua ere nabarmena da, bai baitakite

ekoizleek ez dutela hainbeste mahats gordetzeko biltegirik, eta horrek are gehiago jaitzaraziko luke mahatsaren prezioa. Arabako Errioxako Ekoizleen Elkarteak ere horrelaxe adierazi du, hau da, kalitateko mahatsa izan arren prezioak behera egingo duela. Nolanahi ere jakin badakite upelategiak kalitaterik handieneko mahatsen bila joango direla eta ordaindu egingo dutela. Aitzitik, prezio ezberdin ugari egongo dela aurreikusten dute.

ESPORTAZIOAK AMILDU.

Azken hamarkadan Errioxa ardoak hazkunde ikusgarria izan du, bere salmentak hiru aldiz handiagoak bihurtuz kopuruari dagokionez, eta bost aldiz handiagoak balioari dagokionez. Baina bilakaera

horrek erabateko etena izan du 1999. eta 2000. urteetan, eta beherakada handiak izan ditu merkatu guztietan, batez ere esportazioetan: %30 kopuruan, eta %12 fakturazioan. Horren arrazoia prezioen igoera izan zen. Hori ikusteko, nahikoa da Errioxako ardoen esportazioek azken hamarkadan izan duten bilakaera jasotzen duen goiko taulari begirada bat ematea.

Horrela, 1990. urtean 23 milioi litro eta 8.526 milioi pezetako (341 milioi libera) esportazioak izatetik 1995ean 59 milioi litro eta 26.000 milioi pezetakoak (1.040 milioi libera) izatera heldu ziren, eta gailurra 1998an egin zuten 71 milioi litro eta ia 42.000 milioi pezetarekin.

Hortik, erabat amildu ziren 1999. eta 2000. urteetan: 57 milioi pasatxo 1999an,

ERRIOXAKO ARDOEN ESPORTAZIOA

	Litro kopurua	%	Prezioa*	%
1990	22.795.580	-4,20	374	1,63
1991	25.413.414	11,48	361	-3,48
1992	31.024.184	22,08	362	0,28
1993	38.722.771	24,81	371	2,49
1994	56.790.139	46,66	373	0,54
1995	59.118.327	4,10	438	17,43
1996	58.847.402	-0,46	509	16,21
1997	67.781.317	15,18	538	5,70
1998	71.550.035	5,56	586	8,92
1999	57.133.801	-20,15	772	31,91
2000	39.858.918	-30,24	969	25,36

* Batez besteko prezioa litroko (pezetatan)

Iturria: Errioxako Jatorrizko Izendapenaren Kontseilu Arautzailea

www.kaixo.com

Arabako Errioxako Ekoizleen elkarteak adierazi duenez, aurten-goan kalitateko mahatsa izan arren prezioak behera egingo du

eta ia 40 milioi litro 2000. urtean. Hala ere, bi urte horietako fakturazioa, prezioek izandako igoeratik, ez zen txikiagoa izan: 44.000 milioi pezeta 1999. urtean, eta 38.630 milioi pezeta 2000. ean.

Egoera honek kezka larria sortu du sektorean, nahiz eta hazkunde garai luzearen tarteko bolada bateko krisialdiztat hartzen den. Hori kontuan izanik, esparru horretan aurreikusten ziren inbertsioak aurrera egiten jarraitzen dute. Edozein modutara ere, krisialdi horrek mahatsaren eta ardoaren prezioarekin kontuz ibili beharra erakutsi die; izan ere, 1999. urtean 400 pezetatik gorakoa izan zen mahats kiloaren prezioa eta beranduago ardoarena.

Azken hamarkada honetan Errioxako ardoak hedatze handia izan du maila guztietan. Horrela, Errioxako Jatorri Izendapenaren Kontseilu Arautzaileak emandako datuen arabera: ekoizpenerako azalera 43.000 hektareatik 52.000 hektareataraino igo da; errendimendua hektareako 37.4 hektolitrotik 60 hektolitroraino; barneko salmentak, 77 milioi litrotik 140 milioi litrotara, eta esportazioak 26 milioi litrotik 70era; eta, azkenik, upelategiak, 100 izatetik 262 izatera iritsi dira.

Prezioek igoera apala izan zuten azken hamarkadan zehar, 1990eko 374 pezetako batez besteko prezioetik 1999ko 772 pezetakora igaroz. Baina bilakaera orekatu hori guztiz etenda gelditu zen 1999. urtean. Izan ere, 273 milioi litroko uza izatetik 216 milioi litro izatera jaitsi baitzen, eta horrek mahatsaren prezioa izugarri igotzea eragin zuen. Errioxako ardo gaztearen litroa, batez beste, mila pezeta ingurura iritsi zen, aurreko bi urteetan 586 pezetakoa izanik. Ulertzeko denez, egoera horrek bere isla izan zuen merkatuan, bereziki kanpoaldeko merkatuetan. Horrela 1998an 71 milioi litroko esportazioak izan baziren, ondorengo urteetan 51 eta 39,8koak izan ziren, %20,15 eta %30,24ko beherapenak nozituz, hurrenez hurren. Salmenten

■ Urte honetan Errioxako ardoaren salmenten kopurua hazten hasi da berriz.

balioa, berriz, 44.000 milioi pezetatik 38.500 milioi pezetara jaitsi zen.

Errioxako salmentek Alemanian jasan zuten beste inon baino eragin handiagoa, eta 2000. urtean %67 murriztu ziren -bi urtetan 16 milioi litrotatik 4ra jaitsiz-. Beste hainbat herrialdetan ere beherakada garrantzitsua izan zuen: Holandan (%38) eta Suedian (%34). Errioxako ardoaren merkaturik garrantzitsuenak diren Britainia Handian eta Suitzan %18an jaitsi ziren salmentak. Salbuespen gisa Mexiko aipatu behar da, %17,55ean igo baitzen Errioxako ardoaren salmenta.

Nolanahi ere, Errioxako ardoaren bezerorik onena Britainia Handia da oraindik, han 9.700 milioi pezeta eskuratu ziren eta 12 milioi botila saldu. Salmenta kopuruari dagokionez, Suitza eta Alemania dira hurrengo herrialde garrantzitsuenak.

2001. urte honetan zehar Errioxako ardoak hasia da beren salmenten kopurua berreskuratzen, eta batez beste %50 igo ditu bere esportazioak. Joan den urtean, uza handiagoa izan zuten, 150 pezetara jaitsi zen mahats kiloaren prezioa, eta horrek prezioak murriztea eta salmentak berreskuratzea ekarri du.

PRODUKZIOA MUGATZEA. Bere iritzia adierazi duten aditu guztiek diotenez Nafarroako ardoaren sektoreak duen arazorik larriena gehiegizko soberakinetan datza, eta, beraz, ezinbestekoa dute ekoizpena mugatzea kalitatea hobetzeko. Nafarroan ardoaren sektoreak 80 upelategi eta 6.500 mahastizain ditu dagoeneko. Nafarroako Jatorrizko Izendapenarekin 16.516 hektarea ditu, eta beste 5.802 Errioxako izendapenarekin.

2000ko uztan 160 milioi kilo mahats inguru bildu ziren, eta horietako 125 milioi kilo Nafarroako Jatorrizko Izendapenaren barruan sartu ziren eta 35 milioi kilo Errioxako izendapenarekin. Horrek esan nahi du 2000. urteko uztan aurreko urtekoan baino 45 milioi kilo gehiago bildu zirela.

Kontseilu Arauemailea neurritzatuk ari da hartzen ekoizpena murriz-

ALBERTO ELOSEGI

■ Prezioaren igoerak Alemaniako salmentetan izan du eragin gehien.

JOSEBA OLALDE

teko eta ardo nafarren kalitatea hobetzeko. Esate baterako, produkzioa hektareako 8.000 kilotara mugatzea, aurreko urteetan onartu zen %25eko igoerarik egin gabe. Kalitateari buruzko parametro batzuk ere ezarri ditu kolorearekin.

Nafarroan ere XXI. mendeko lehen uztu oparoa izatea espero da, eta, ondorioz, prezioek behera egingo dutela eta aurreko urteetan baino askoz gutxiago ordaindu litekeela uste dute. Errioxan bezalaxe oso kalitate handiko mahatsak ondo ordainduko dira, baina ez dirudi mahats arrunta kiloko 50 pezeta baino gehiago ordaintzeko asmorik dutenik upelategiek.

Gauza jakina denez, Nafarroan ardo gorri, beltz eta zuria ekoizten dira. Joaquin Pegenaute Nafarroako Ardogintza eta Enologia Estazioko zuzendariak dioenez, ardo gorria izan da "kalitatearen aitzindaria", lehen, orain eta beti; ardo beltzak etorkizun izugarria du kalitatezko ardoetan, bai ardo gazteetan eta bai onduetan; ardo zuriei dagokienez, Chardonnayrekin "kalitate handiko ardoak lor daitezke" zenbait ingurutan.

JOSEBA OLALDE

LEIRE ARZUAGA

■ Kontseilu Arauemailea neurri batzuk ari da hartzen ekoizpena murrizteko eta ardo nafarren kalitatea hobetzeko.

Adituek diotenez Nafarroako ardoaren sektoreak duen arazorik larriena gehiegizko soberrakinean datza

Azken asteetan adierazpen batzuk entzun dira Nafarroako Jatorri Izendapeneko ardoek sumatzen duten merkatu kuotaren galera iraunkorrak eragiten duen kezka nabarmenduz. Izan ere, urtearen lehen seihilekoan %3 jaitsi baitzen berriro. Nafarroako administrazioak bolada txar baten ondorioztat jo zuen beherapen hori, baina adituen ustetan, beherako joera horrek horrela jarraituko du, baldin eta sustapen aldetiko zuzenketaren bat egiten ez bada. Esate baterako, Errioxako Izendapena daraman ardoaren kasuan, hari dagokion plan bat osatu da, 400 milioi pezetetako aurrekontuarekin, Errioxako ardoei bultzada indartsu bat emateko asmotan.

◆ DANIEL UDALAITZ

ITZULPEN ZERBITZUA

eskura

SERVICIO DE TRADUCCION

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezeroen beharretara egokituz,
Ingelesa, Frantsesa, Alemana, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHECAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69
eskura@eskura.com • www.eskura.com

Beste herri aldizkari bat jaio berri da Gipuzkoan: "Txaparro" Zarauzko hilabetekaria. Bere helburua herriko zerbitzu izatea eta informazioa euskaraz eskaintzea da. Lehen alea kalean da dagoeneko. Urtarriletik aurrera hamabostekari bihurtzeko asmoa agertu dute.

ZARAUTZEN TXAPARROTAN

GILLERMO ARISTI

■ "Txaparro" elkarteko kideak Zarauzko alkatea eta zinegotziekin.

Ingraxi eta Roke dira Zarauzko "Txaparro" aldizkariako mantxetatik agurtzen ari zaizkigunak. Joan zen mende hasieran aberatsen oporleku izan zen Zarautz; orduko herriaren ohiko irudiak dira hondartzako toldo eta bainujantzi luze marradun txuri-urdinak. Eta handik irten dira bi pertsonaia hauek ere beren "txaparro" luzeekin; Zarautzen bainujantzia izendatzeko erabiltzen den "txaparro" izena bereganatu duen aldizkariari jartzeko. Beren ardura izango da

herriko albiste guztiak Zarauzko txoko guztietara barreiatzea.

Joan den ostiralean ikusi zuen argia lehen aldiz "Txaparro" aldizkariak. Duela urtebete hasitako proiektuaren gauzatzea izan da berau. Talde eragilearen helburuak dira zarautzarrek informazioa euskaraz jasotzea, hainbat herritar euskaraz idazten eta irakurtzen ohitzea eta bestela notizia izango ez litzatekeen hura notizia bihurtzea.

Proiektuaren sortzailea Txaparro

kultur elkarteak izan da: "Gipuzkoan, Zarautz da euskarazko herri aldizkariarik ez duen udalerririk bakarra. Ia sinestezina baina egia da" diote taldekoek. Hortik sortu zen herriarentzat beharrezkoa zen informazioa argitaratzeko euskarri baten beharra. Egon badago Zarauzko telebista ere baina helburuak oso desberdinak dira eta ez dira inondik ere elkarrekiko lehiakide.

BIGARREN SAIOA. Duela urte batzuk "Bina-bina" izeneko aldizkaria kaleratzen zen eta askok pentsa dezakete haren ondotik datorrela "Txaparro", baina hark eta honek ez dute elkarren antzik, ez bada biak Zarautzen banatutako aldizkariak direla. Aldizkari berria egiteko talde berria osatu da, teknologia berriagoa da, aldizkariaren itxura modernoagoa da, eta garrantzitsuen "Txaparro" k aurrera begira erronka berrien ardura hartu duela. Herriko kolaboratzaile finkoen argitalpenekin liburuak argitaratu nahi ditu, Zarauzko ohituren inguruko erreportaia sakonak egin, zarautzarren esamolde eta hizkerak gogora ekarri eta, oro har, barne dinamika berria sortu herri kohesioa bultzatzeko asmoz.

Hasiera batean, hileroko maiztasuna izango du "Txaparro" k, baina urtarriletik aurrera hamabostekari bihurtzeko ahalegina egingo da. Euskara hutsean plazaratuko da eta euskarari dagokionez, euskara batua erabiliko da baina herriko esamolde eta hitzak hobetsiko dira. Hogeita lau orrialde izango ditu; hauek, iritzia, herritarren gutunekin, kale inkestarekin, erreportajea, elkarriketa, kirola, kultura eta herriko albiste laburrekin beteko dira. Eta hamar mila ale banatuko dira. Itxurari dagokionez, azala koloretan izango da eta barrualdea, berriez, txuribeltzean.

Erredakzio taldea txikia da. Bost pertsonen osatzen dute: bi erredaktorek,

Euskara sailaren babeslea:

Tolosako Udala

*Tolosaldeko Euskararen Plan estrategikoa abian da.
Hartu zure konpromisoa euskararen alde.*

Hasieran, hileroko maiztasuna izango du "Txaparro"k, baina urtariletik aurrera hamabostekari bihurtzeko ahalegina egingo dute

maketatzailerak, publizista eta erredakzio kudeatzaileak. Hauek dira lan finkoa izango dutenak, baina hauez gain, talde eragilea eta kolaboratzaileen laguntza jasoko dute. Talde eragilea erredakzio taldeko bost pertsonak eta beste hamar bat herritarrek osatuko dute. Eta kolaboratzaileei dagokienez, badira alero lan egingo dutenak eta baita noizean behin zerbait idatziko dutenak ere. Hauez gain, kazetari, maketzaile edo argazkilaria izan nahi duen edozein ikaslek praktikak egingo aukera izango du.

HERRITIK SORTUA. Hasiera-hasieratik aldizkari irekia izatea eta herritarren parte hartzea bultzatzea izango du helburu. Horretarako, lehenik eta behin, proiektuaren aldeko herritarren atxikimenduak bildu zituzten talde eragilekoek. Zarauzko hainbat elkarte, jardunbide eta sektoretako jendearen oniritzia jaso dute halaber. Horien artean, badira izen ezagunak: Anjel Lertxundi, Anjel Illarramendi eta Andoni Egaña, besteak beste. Herritarren babesarekin batera, Udalarena ere jaso dute "Txaparro"koek. Zarauzko Udalak herri aldizkariaren baliabide material eta ekonomikoen ardura bere gain hartu du. Hala, epaitegi zaharreko etxea utzi die, eta proiektua abiatzeko eman duen babesa ere ezinbestekoa izan da.

Aldizkariaren finantzaketa, baina, ez da oso-osorik udalaren esku geratuko. Finantza bide ezberdinak izango ditu "Txaparro"k: batetik, Zarauzko Udalaren laguntza; bestetik, Eusko Jaurlaritza eta Gipuzkoako Foru Aldundiarena; eta azkenik, publizitatea. Izan ere, iragarkiekin aurrekontuaren %30 finantziatzea espero du.

Topaguneko, Euskal Herriko aldizkariaren elkarteko, kide ere egin da "Txaparro". Zarauzko herri aldizkaria da hain zuzen elkarte horretako hogeita hamabosgarren kidea.

◆ **NAGORE ZUZUARREGI**

Arturoren kaiera

"BAI EUSKARARI" BRETOIA

Euskal Herriko "Bai Euskarari" akordioa eredutzat hartuz, "Ya d'ar brezhoneg" (Bai Bretoierari) izeneko akordioa abiatu dute Britainian. Euskal Herrian egin bezala, urriaren

Sean gizarte eragileek hizkuntzaren normalizaziorako konpromisoak hartzeko prest direla sinatuko dute. Hurrengo hilabeteetan gizarte eragileak sektoreka elkartuko dira eta gogoeta egingo dute, bretoieraren normalizaziorako neurriak adostu eta martxan jartzeko.

OFIZIALTASUNERAKO FOROA UDALBILTZAN

Udazkenean Euskararen Ofizialtasunerako Foroa jarriko du abian Udalbiltzak, euskara Euskal Herriko hizkuntza ofizialtzat jo dadin lege proiektu bat sustatzea helburu izanik. Horretarako, udaletxeetan mozioak aurkeztuko dira lehenik eta ofizialtasun herrietan aplikatzeko planak jarriko dira martxan ondoren.

NAFARROAKO AUZITEGI NAGUSIA KRITIKO

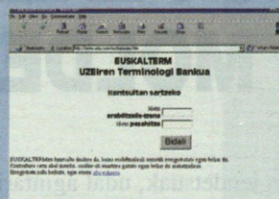
Rafael Ruiz de la Cuesta Nafarroako Auzitegi Nagusiko presidenteak Miguel Sáenz gobernaren hizkuntza politika kritikatu du berriki. Era berean, administrazioek nafar guztientzako zerbitzua eskaini behar dutela aldarrikatu du. Ruiz de la Cuestaren esanetan, Nafarroako Gobernuak Administrazioako euskararen erabileraren inguruan erabilitako irizpideak zalantzan jarri ditu eta Justizia Jauregiaren errotulazio elebiduna aldarrikatu du halaber. Gobernuarekin akordiorik lortuko ez balu, Administrazio Gaietarako Auzitegira jotzeko asmoa agertu du.

EUSKALTEGIAN IKASTEKO LAGUNTZAK

Geroz eta udal gehiagok ematen dituzte diru laguntzak euskara ikasteke. Denentzako ez da izaten, baina gazte, ikasle eta guraso batzuek laguntzak jasotzeko aukera izaten dute. Besteak beste, Donostiako eta Irungo udalek ematen dituzte halakoak.

Urrea

■ Uzeik Interneten duen Euskalterm terminologia datutegia tresna baliagarria da oso. Hemendik aurrera gainera etengabe eguneratuko dute eta elikatuko dute; izan ere Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza eta Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak hartu dute bere gain berau eguneratzea.

■ Karlos Argiñanoren webgunera iritsi gara nabigatzen ari ginela. www.karlos.net-en euskaraz aurkitutako gauza bakarra Karlosek agurrean esaten duen "kaixo famili" izan da. Informazioari dagokionean, asko eta interesgarria da aurkitutakoa, baina gaztelania hutsean dago dena.

Ikatz

■ 2001eko uztailan egindako argazkia da eta jadanik historia, plaza bere horretan inoiz ikusiko ez delako.

A Z P I E G I T U R A L A N A K I R U Ñ E A N

*San Ferminen ostean bota zituzten Gazteluko Plazako zuhaitzak eta harrezkero pil-pilean bizi da aparkalekuaren ausia. Ohiko hirigintza arazoa aisa gainditzen du gaiak eta, finean, hiria-
ren ikusmolde arras desberdinekin egin dute topo, Iruñean oso ohikoa den bezala.*

GAZTELUKO PLAZA, HIRIA ULERTZEKO BI MOLDE DESBERDIN

Plaza baten azpian aparkaleku bat egiteak, horrexek aztoratu du Iruñea azken bi hilabeteetan. Halako dozenaka egiten dira egungo hirietan, tira-bira batzuekin zenbaitetan eta kontsentsuz askotan. Iruñekoa, ordea, Gazteluko Plaza da, kolore guztietako iruindarren plaza kuttuna. Horrek sorrarazi du ekaitza. Iruñean griñaz bizi da eztabaida: aparkalekua bai, ez, modernitatea zer den, erreferenduma, poliziaren kargak, proiektuaren aurkako

kale agerpen jendetsuak, udal agintarien jauntxokeriak... Jakinmina handia da, ikusi besterik ez dago plaza inguratzen duen hesian zabalduko leihatiletatik herritarrek etengabe nola begiratzen duten. Eta amorrua ere bai, hezsan kolpatu ondorengo hotsak lekuko, batez ere gauez eta asteburuetan gehiago. Iruñeko Kale Nagusiak harridura erakutsi zuen urteetan egin gabeko Riau-Riauak abuztuaren beroan kalea lepo bete zuenean. Atzeritar zenbaitek San Ferminak uztai-

lean ez ote ziren galdetzen zioten elkari. Gazteluko Plazarenak haserrez, pozez, festaz, kolorez eta kezka jantzi du aurtengo Iruñeko uda sargoritsua. Askoren oposizio barrunbatsua eta boterearen itzal isil eta harroa aurrez aurre dira.

Arazoa ez da atzo goizekoa, eta sustaiak ondo finkatuta ditu denboran. 1930 inguruan egin zen Gazteluko Plazako azken bermoldaketa eta harrezkero antzerako itxura mantendu izan du gaur arte. Baina lur azpiko aparkalekuaren proiektu-

■ Metro beteko sakonerako lanekin, oraindik arkeologi indusketen fasean dago proiektua.

tua zehazki, 1973an proposatu zen lehen-biziz. Orduan Iruñeko udalak gehiengo osoz atzera bota zuen, gutxi gorabehera egungo aparkalekuaren oposizio nagusiak erabiltzen duen argudio nagusietako batekin: "Hobe da aparkalekuak zentruaren inguruan eraikitzea".

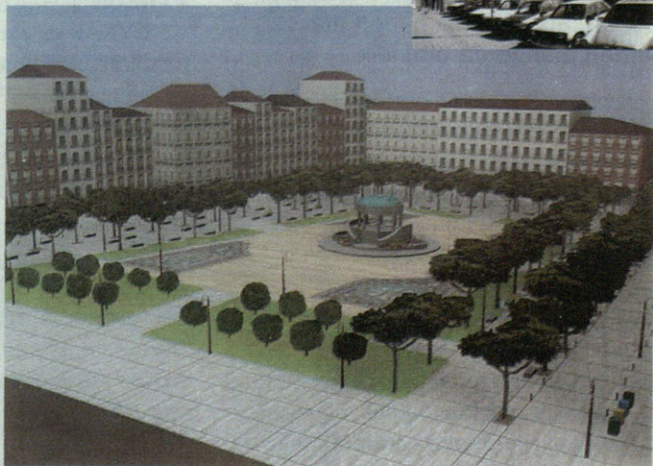
PROIEKTUAREN NONDIK NORAKOAK. Iruñean sarri eta aspalditik entzun ohi dira Gazteluko Plaza eta Sarasate Pasealekuaren lur azpiko aparkalekuen oihartzunak. Edozein modutan, UPNk ez zuen proiektu zehatzik erakutsi 99ko udal hauteskundeetako programan. Hala ere, 99ko amaieran proiektua lehia-keta publikoan atera zen. Arkitektoen artean zabaldua zegoen proiektua ondo hautatutako 'etxeko' batzuen artean banatuko zela eta horren frogaz zera da, Nafarroan dauden 680 arkitektoetatik 4 bakarrik aurkeztu zirela lehiaketara. Clua arkitektu katalanari -Nafarroako Unibertsitateko (Opusekoa) irakaslea- eman zioten Gazteluko Plazako aparkalekuaren proiektua egiteko zeregina eta Alonsori Sarasate Pasealekukoa. Aparkaleku

proiektuekin jarraitu aurretik, dena den, Iruñeko eremu honetako trafikoa eta aparkalekuaren beharrari buruzko ikerke-

ta bat egin behar zen. Hala egin zen eta emaitza bitxiak izan ziren: aparkalekuok ez ziren behar-beharrezkoak, inguruan

PROYECTO PLAZA DEL CASTILLO

Peatonalización
y rehabilitación
Construcción de un
aparcamiento subterráneo
con 802 plazas

 Ayuntamiento de
Pamplona

■ Udalak prestatutako maketan zuhaitz guztiek tamaina beretsua dute, nahiz eta ezaguna den lur ezagatik hori ia ezinezkoa dela.

■ Gotorlekua dirudien hesiak inguratzen du eraikuntza gunea.

■ Edozein unetan ikus daitezke herritarrak leihatiletatik begira.

■ Erromatarren hondakin eta arras-to berriak topatu dituzte egiten ari diren indusketa lanetan. Proiektua, teoriar, aurkikuntza hauen eta berrien menpe da oraindik.

diren lur azpiko beste hiru aparkalekuek -zezen plazakoa, Rincon de Aduana eta Carlos III.a kalekoa- hasebetetzen dutelako lur azpiko aparkalekuetako eskaria. Gaztelu Plazakoa, beraz, ez zen beharrezkoa, baina egiten bazen beteko zen, eta azken argudio honek balio izan zuen egindako azterketak proiektuari atea zabaltzeko. Arrazoiak ugari egon daitezke, aldekoak zein kontrakoak, baina aipatu hiru aparkalekuen errailetan sartuz gero, erraz ikus liteke, ostiral eta larunbat arratsaldetan salbu, toki asko eta asko libre direla.

Alde Zaharrean eta lehenengo zabal-

gunean dagoen aparkaleku eza, ordea, begibistakoa da, eta bertan bizi direnak eta merkatariak dira arazoaren zama gogorren bizkarreratzen dutenak. Diagnostiko horretan kontsentsua dago alde guztietan, eraiki beharreko alternatibetan dira desberdintasun nagusiak: hiri eremuan, honen kudeaketan eta hirian autoak izan behar duen tokian oinarritzen da auziaren eztabaida. Arazoari modu zabalago batean helduz, herritarrek udal kudeaketan izan behar duten protagonismoa legoke auziaren ardatzean.

Proiektua aurrera zihoala ikustean, Iruñeko Alde Zaharreko Mahaiak -Auzokideen Elkarte gehi Merkatarien Elkar-tea-, lur azpiko lau aparkaleku proposatu zituen alternatiba gisa honako ordena lehenetsiz: Santa Maria Errege Plaza, Santo Domingoko egungo lur gaineko aparkalekua, Rincon de Aduanakoa eta Compañía kalekoa. Azken bi aparkaleku hauek eginak dira dagoeneko.

ENPRESA HAUTAKETAREN INGURUKO GORABEHERAK.

Dena aipatzea luze joko lukeen gorabehera ugariren ondoren, eraikuntza lanei ekiteko martxoan zazpi enpresa aurkeztu ziren zabalduko lehiaketa publikora eta apirilaren hasieran EYSari (Estacionamientos y Servicios S.A) eskaini zitzaion iluntasunez beteriko prozesu batean. EYSA, Fomento de Construcciones y Contratas (FCC) enpresaren filiala da. FCC Estatuko eraikuntza enpresa garrantzitsuena da, Marcelino Oreja da FCCko lehendakaria eta Koplowitzdarren inperioak kontrolatzen du kapitalaren %33rekin.

EYSAk ez zuen aparkaleku proiektu eskaintza merkeena proposatu, ezta auto gehien hartzen zuena ere, baziren udalari urteko kuota handiagoa ordaintzen ziotenak eta beste hainbat eskaintza hobe egiten zituztenak, hori dioskute guk arkitektoen artean egindako kontsultek. Proiektua, alabaina, eta ezkutuko interesen susmoetan, EYSari eskaini zitzaion. Hala diosku horietako arkitekto batek: "Aurkeztutako enpresen artean zegoen Carlos III.eko lur azpiko aparkalekua egin zuen enpresa eta puntu askotan baldintza hobeagoekin, baina enpresa hautatzeko irizpide-zerrendan puntu oso korapilotsuak dira eta oso modu subjektiboan baloratzeko modukoak, kudeaketa moldea, esperientzia...". Hautaketa

□ Aparkalekuen eraikuntzan eta hustiaketan 5.000 milioi pezeta gastatuko ditu EYSA enpresak; etekinak, aldiz, 16.000 milioikoak dira

egin zuen epaimahaia bost pertsonen osatua zegoen: Yolanda Barcina alkatea eta berak hautatutako lau zuzendari (herri lanak, hirigintza, ingeniariaritz eta ekonomia). Lehiaketara aurkeztutako hiru enpresek prozesuaren aurkako helegitea jarri zuten.

Azkenean EYSAk 800 plazako aparkalekua egingo du, erdia bertako bizilagunentzat eta erdia erdigunera doan herritarrarentzat. Plaza bakoitzak 2.850.000 pezeta (114.000 libera.) balio du eta erosten duenak 75 urtetan erabili ahal izango du. Eraikuntza eta hustiaketa 5.000 milioi pezetako gastua izango du eta 16.000 milioi pezetako sarrerak aurreikusten ditu, beraz, 11.000 milioi pezetako irabaziak. Hustiaketa egiten dituen irabazietan dago gakoa, aparkalekua bera egiteak ez baitu diru 'asko' ematen (400-500 milioi pezeta). Horregatik, adibidez, Santo Domingoko parkin proiektua lehiaketa publikora aterata zenean, ez zen enpresarik aurkeztu, enpresen arabera hustiaketa baldintzak ez zirelako oso errentagarriak.

Ikusi beharko da orain datorren asteetan zer gertatzen den: batetik hor da erreferendum alternatiboaren deia eta, bestetik, egiten ari diren aurkikuntza arkeologikoak. Zenbait gauza agertu da dagoeneko, baina garrantzitsuena nahiko ezustekoa izan da, erromatarren garaiko aurkikuntzak dira eta. Ez bide dira lehen mailakoak ere, baina erromatarrek Nafa-

□ "Hiri eremuan, honen kudeaketan eta hirian autoak izan behar duen tokian dago Gazteluko Plazako auziaren eztabaidaren funtsa" JAVI LOZANO

■ Erreferenduma oztopatzeko ahaleginak

Erreferendumen aldeko plataforma aurtengo urtarri-lean sortu zen. Aparkalekuaren proiektua UPN, PSN, eta CDNren oniritziarekin atera bazen aurrera, alderdi horietako jende ezagun ugari ikus zitekeen plataformako izenen artean. Udal arauetan aipatzen denez, 16.000 herritarren sinadura nahikoa da erreferendum bat antolatu ahal izateko. Plataformakoek 25.000 sinadura lortu dituzte baina, hala ere, udalak ez du aintzakotzat hartu eta uko egin dio erreferenduma antolatzeari. Plataforman San Fermin festen aurretik erreferendum alternatiboa antolatzearen aldeko ahotsak entzun ziren, baina ez zen ezer eskatu.

San Ferminen ondoren udalak goizeko 5etan Gaztelu Plazako zuhaitz gehienak bota eta gero sortutako mugimendu zabal eta jendetsuak eman zien erabakia hartzeko adorea: "Irailaren 29an erreferendum alternatiboa egingo da". Zenbait erreferendumen aurretikoekin, herritarrek erantzun zezaiketela uste zuten. Dela laupabost urte egun Iruñeko auzoa den Mendillorri urbanizazio berrian, herria bilakatu edo Iruñeko auzoa izan erabakitzeko erreferendum ofiziala egin zen eta bizilagunen %67k parte hartu zuen kontsultan. Iruñean jarraitzearen aldekoek irabazi zuten. Aurtun, halaber, Adios herrian herriko kale izenak eta halakoak euskaraz eta erdaraz edo erdaraz bakarrik izatearen artean erabaki behar zen; aukera elebiduna atera zen garaile, ozta-ozta bada ere. Iruñean ere, aparkalekuaren alde edo aurka egiteko ordua zela erabaki zuten plataformakoek.

Aparkaleku proiektuaren aurkakoez -peatonalizazioaren aldekoak guztiak dira- hiru arrazoi multzo aipatzen dituzte. Batetik, arrazoi urbanistikoak, hiria autoa ez den beste osagai

batzuen inguruan antolatu behar dela alegia; halako parkinekin jendea erdigunera autoz joan dadin bultzatzen dela diote. Bigarrenik, ingurugiro arrazoiak: autoak dakarren kontaminazioa, zarata, espazioa... Hirugarrenik, arrazoi sentimentalak: auzo berriak izan daitezela modernoak, baina antigoaleko txokoak zahar mantentzea daitezela beren itxura orokorrari dagokionez. Finean, Gazteluko Plaza sentimenduz eta sinbolismoz beteriko espazio bizia dela deritzote, eta jendeak ematen dion garrantziagatik ez litzatekeela ukitu behar herritarrei zuzenean galdetu gabe. Demokraziaren ikuspegi desberdinak ere, beraz, ageri dira arazoan. Aparkaleku ezaren arazoa egiazkoa da, beren ustez, baina Alde Zaharraren periferian egindako aparkalekuekin konpon litekeena.

Parkinaren aldekoek bi arrazoi nagusi aipatzen dituzte. Bata, aparkalekuen beharra. Diotenez, 1.800 bizilagunentzat aparkaleku defizita dago, eta horrez gain Alde Zaharrean 650 merkataria daude. Bigarren arrazoi nagusia honakoa litzateke: arazoiari itenbide bat eman ezean, Alde Zaharraren merkatal munduaren gainbehera aurreikusten dute eta honekin batera auzoarena. Modernitatearen kontzeptua ere ageri da zenbaitean, garapena Gazteluko Plazaren berrikuntzarekin lotuz.

Orain, Jose Manuel Iribas gobernu ordezkariaren dekuaren ondoren, dena zertan gelditzen den ikusi beharko da, baina plataformak irailaren 29ko datari eutsi dio. Erreferendum ahalik eta normalena prestatzeko ahalegin handia egiten ari da plataforma eta, dirudienek, udalak ez du arriskurik hartu nahi edo hartzen badu erreferendumen ekimena aurretik ondo korapilatu eta nahasi nahi du. Plataformak bere helegitea jarri du eta orain denborak esango du ●

roan egin zuten denboraz eta kokaguneaz ikerketa lerro berriak zabal ditzakete. Oraindik indusketa lanek aurrera darraite eta Biana Printzea erakundeak eman behar du eraikuntza lanekin jarraitzeko azken oniritzia. Edo-nola, EYSAk ez dirudi dena aurrera aterako den inongo zalantzarik duenik, eta hala jokatzeko du, prentsan aparkalekurako plaza eskaera egiteko epeak zabalik ditu jada eta egunkariako iragarkiak dioen Arrieta kaleko bulegora jo dugu. Kontraste gisa datu bitxi bat: orain arteko aparkalekuen eskaera egiteko, bai bizilagunaren bai autoaren inguruko datu mor-

doxka eskatzen zen moduan, oraingoan izena eta erroldatze agiria besterik ez dira erakutsi behar. Nire aurreko neskak,

bere agiriak entregatu ondoren ea noizko bukatuko den galdegin dio bulegariari: "Ez dakit, gainera orain 'hildako' horiek agertu direnez...". "Hildakoak?", galdegin du harri-duraz neskak, "bai neska, hala deitzen diet nik topatu dituzten erromatarren arrasto horiei". Muturra okertu du neskak eta zera erantzun: "Bada, jakin ezazu hemengo jende askorentzat 'hildakoak' udaletxean daudela" (gaztelaniaz izan zen elkarrizketa eta 'hildako' hitzari honek kale hizkuntzan duen 'zama' adiera eman zion neskak). Mutu geratu zen bulegaria ●

■ Abuztu hasieran 15.000 lagunek egindako agerraldia.

JOXE LACALLE

◆ XABIER LETONA

Datorren urtean ez da derrigorrezko soldadutzarik izango Espainiako Estatuan, beraz, ezta ere Hego Euskal Herrian. Talde antimilitaristek eta gizartearen gehiengo zabalak hori eskatzen zuen. Hainbat urtetako borrokak eta lanak frutua ekarri du azkenik.

SOLDADUTZA BUKATU DA, GIZARTE ZERBITZUAK EZ

■ Derrigorrezko soldadutzarik izan gabe ere, antimilitaristak gogor arituko ei dira armada profesionalaren aurka.

Militarismoaren aurka tinko aritu direnek lanean jarraituko dute aurrerantzean, armada profesionalaren aurka, esate baterako. Orain arteko borrokan bataila oso garrantzitsua irabazi dute, pozik egoteko arrazoi franko dute antimilitaristek. Alabaina, soldadutzaren amaierak ordezkotzeko gizarte zerbitzuaren bukaera dakar berarekin, eta horrek hainbat Gobernu Kanpoko Erakundetan (GKE) berebiziko eragina izan dezake.

Soldadutza egin nahi ez zuen hainbat eragotze ordezkotzeko gizarte zerbitzuaren aritu izan da orain arte; beren betebeharrak oso zabalak izaten ziren: musika banda bateko partaide izatea, hala nola pertsona nagusien laguntzaile, kasu.

Gizarte zerbitzuaren lehen ez zeuden zenbait zerbitzu berri sortu eta beste batzuk indartu egin ziren urteen poderioz. Hartara, Espainiako Estatuaren administrazioan nahiz zerbitzu zibiletan kezkatutik daude hemendik aurrera gerta daitekeenaz. Gizarte zerbitzu hauen laurdena gal daitezkeela pentsatzen dute-eta.

Hego Euskal Herrian ez dirudi aldaketa honen eragina honesebesteko nozitu denik. Izan ere, gure gizartearen intsumisioaren aldeko jarrera zabala izan da, bai gizabakanoen aldetik, bai elkarteen aldetik. Euskal GKE gehienek ez dute urte hauetan ia eragotzerik erabili. PSS (Gizarte Prestazio Ordezkoa) delakoaren aurka egon ziren hasiera-hasieratik, eta hartara, ez du ematen beren zerbitzuak

ziurtatzeko arazo handirik izango dutenik aurrerantzean. Hainbat erakundetako bozeramalarekin hitz egin dugu, ia-ia guztiak iritzi berekoak dira.

ERAGOZLEEI AGUR. Badago eragotzeekin lan egin duen erakunde garrantzitsu bat: Gurutze Gorria. Gure inguruko eragotze gehienek zerbitzu-lekua izan da gaur egunera arte. Aldaketaren aiduru izaki, erakunde hau datorren urteko aldaketarako prestatu da azken bi urtetan. Gipuzkoako Gurutze Gorriaren lehendakari Enrique Samaniego ez da kezkatutik agidanek: "Gipuzkoan 4.000 inguru bolondres edo boluntario ditugu, horietatik 1.300 inguru mobiliza dezakegu edozein unetan. Iaz, hauetatik 387 era-

□ Espainiako Estatuaren administrazioan nahiz zerbitzu zibiletan kezkaturik daude hemendik aurrera gerta daitekeenaz

gozle ziren, aurten 128 baino ez. Hau da, hamar boluntarioetatik eragozle bat dago Gipuzkoan. Kopurua ez da handia. Gainera, beren zerbitzua burutzeko erraztasun guztiak eskaini izan dizkiegu eragozle hauei, bai lekuari bai egutegiari dagokionean. Behin zerbitzua bukatu ostean beraiek ere boluntario jarrai dezaten politika moduko bat landu dugu. Edozer gertatu ere, prestatuta gaude”.

Enrique Samaniegok Pasaiaiko portura iristen diren polizioen kasua azaldu digu adibide gisara. Gurutze Gorrian ari diren eragozleak dira etorkin eta polizoiei hiza-kuntza erakustez arduratu direnak, baita hemengo errealitatean murgiltzen lagundu dituztenak: “Eragozle hauek maisuak dira. Unibertsitatean edo beste ikastetxetan jarduteaz gain, ordu batzuk pasatzen dituzte klaseak ematen gurekin. Gainera, zerbitzua bukatutakoan hauetakoren batek gurekin jarraitzea espero izaten dugu. Beraz, ez dut uste zerbitzu hori ber-ten behera geratuko denik”.

Desagertuko ez den beste zereginetako bat larrialdien eta anbulantzien zerbitzua izango da. Gaur egun dauden larrialdietarako bost postuak (Deba Goienea, Elgoibar, Tolosa, Donostia eta Hondarribia) bere horretan mantenduko direla argitu digu Gurutze Gorriko lehendakariak. Boluntarioek -edota kasu batzuetan kontratatutako pertsonak- eragozleen lana burutzea izango da aldaketa bakarra.

GAINONTZEKOETAN BERRIZ?

Beste elkarte batzuek, aldiz, betebeharreko zerbitzu batzuk birplanteatu beharko dituztela ematen du. “Gizalde” elkartearen aldetik -bolondresen koordinaketarako zerbitzua- jaso dugun informazioaren arabera, Hego Euskal Herrian ordezkio gizarte zerbitzuaren eragina aisialdiko taldeetan nabarrituko da bereziki. Elikagai-bankuetan, musika-bandetan (Deba-ko kasua azpimarratu digute) eta kirol federazioetan batez ere. Eremu honetako

adibiderik argiena pilota federazioarena izan da. Roberto eragozle bezala aritutako lagun bat da. Bere kasua argigarria izan zaigu: “Ni pilotari amateurra izan naiz betidanik eta soldadutza Bizkaiko Pilota Federazioarentzat lanean betetzeko aukera izan nuen. Federazio honek pala erakustearen aldeko saiakuntza egitea erabaki zuen orain dela urte batzuk. Haur eta gazte-txoei modalitate horretan irakatsiko zieten pilotariak-edo behar zituzten hartara. Dozena bat mutil sartu ginen, eta, egia esan, lana ez zen batere gogorra, astean pare bat ordu ematen genuen gazte-txoei laguntzen. Federazioaren asmoa edo itxaropena eragozleok gero boluntario bihurtzea zen, baina ez da hori gertatu, ezagutzen dudana ia jende guztiak ekimena utzi du. Tamalgarria da, honen ondorioz palaz jokatzeko asmoa ari zen hainbat

ESPAINIAKO ESTATUAREN KONTZIENTZIA ERAGOZLEAK

✓ ERAGOZLE KOPURUEN BILAKAERA

	kopurua
1994	82.040
1995	74.598
1996	91.204
1997	127.263
1998	144.823
1999	165.866
2000	132.578

✓ ERKIDEGO AUTONOMOEN ARABERAKO ERAGOZLE KOPURUA 1985etik 2001ra BITARTEAN

Erkidegoa	kopurua	%
Katalunia	74.870	17,0
Andaluzia	171.687	16,7
Madril	129.008	12,6
Valentzia	125.829	12,3
Hego E.H.	92.935	9
EAE	75.426	7,3
Nafarroa	17.509	1,7
Galizia	73.631	7,2
Gaztela eta Leon	43.635	4,2
Kanariak	40.838	3,9
Gaztela-Mantxa	30.025	2,9
Murtzia	28.939	2,8
Asturias	28.455	2,7
Aragoi	25.086	2,4
Extremadura	20.158	1,9
Baleareak	14.718	1,4
Errioxa	5.327	0,5
Atzerria	2.473	0,2
Ceuta-Melilla	633	0,0
Guztira	1.021.209	100

Iturria: Kontzientzia Eragozleko Zuzendaritza Orokorra

■ Gure gizartean intsumisioren aldeko jarrera zabala izan da; bai gizabanakoen aldetik bai elkartearen aldetik.

■ Espainiako Estatuaren Justizia Ministerioak bolondres zibil mota berri bat antolatu beharra aurreikusten du dagoeneko

Espainiako Estatuan ugari dira egoera larrian bizi diren pertsonak. Ugariak dira ere pertsona hauetaz arduratzen diren elkartasunezko erakundeak: 7.400 inguru. Berauek kontzientzia eragozleen laguntzari esker burutu dituzte gizarte zerbitzuak orainokoa. Espainiako Justizia Ministerioak eskaturik, Bartzelonako Unibertsitate Autonomoko aditu talde batek buruturiko azterketa baten arabera, datorren urtetik aurrera, erakunde hauen %24k zailtasun asko izango du zerbitzu sozialak bermatu ahal izateko.

PSS-REN ORDEZKOA. PSS (Prestación Social Sustitutoria) edo Gizarte Prestazio Ordezkoaren desagertzeak modu ezberdin batez eragingo du erakunde sozialeetan. Lau erakundeetako batek modu oso ezezkor batez begiratzen dio etorkizunari. Euren ustez, eragozleen ordezkioak aurkitu ezean herritarrei eskaintzen zaien laguntza pertsonalizatua bertan behera geratu beharko da.

Kontzientzia eragozleen postuak hiru motakoak izan dira. Lehenak administrazioari atxikiak izan dira. Bigarrenak zerbitzu militarretik libratzeko xedez entitate zenbaitek sorturiko postuak dira. Postu edo betebeharrak mota hauek ez dira ezinbestekoak. Hirugarren multzo bateko entitateek (gehienak) arazoak izango dituzte ordea: elkarte edota talde solidarioak dira, modu desegokian bizi diren pertsonen alde dihardutenak.

gaztetxo bakarrik eta laguntzarik gabe geratu delako. Arrazoi bat edo beste dela-eta, gauzak horrela gertatu dira”.

ETORKIZUNIK GABEKO ALTERNATIBAK.

Euskadiko Gazte Kontseilutik esan digutenez, egungo gizarte zerbitzuen egoera, orokorrean, ez da kezkatzeko modukoa. Esan bezala, euskal GKE gehienek politika ordezkioa gizarte zerbitzuaren eta eragozleak har-

□ GKE txikien egoera zinez larria da. Etorkizuneko laguntza sozialek sustapen neurri bereziak beharko dituzte

GKE TXIKIEK EUROAK BEHARKO DITUZTE. GKE batzuen etorkizuna kolokan dago. Handiek aspaldi hartu zituzten neurriak krisiari aurre egiteko. Euskal Herriko Gurutze Gorriaren kasu berbera da Estatuko Cruz Rojarena. 632.000 kiderekin kontatzen du, hauetatik 140.000 bolondresak izaki. 5.000 baino ez dira kontzientzia eragozleak, eta berauek 900 lekune ezberdinetan kokatuak daude. “Caritas”ek ez dio ere etorkizunari estuki begiratzen. 57.000 bolondres ditu bere lerroetan eta 300 dira eragozleak. GKE txikiek bai ordea. Elikagaien Banku Fundazioak, esaterako, arazoak izanen ditu aurrerantzean. 600 bolondres arduratzen dira elikagaien antolaketaz. Bolondres gehienak jubilatutakoak dira eta arazo fisikoak dituzte. Elikagaien bilketa eta zama lanez 100 eragozle

arduratu dira orain arte. Mundi Farmazilariak erakundean, besteak beste. Botika hondakinak gordetzeko zituzten zazpi biltegi probintzaletatik Kanariak eta Kataluniakoak baino ez zaizkie gelditzen. 200 eragozle izan ziren, baina eragozleen postuak murriztu dira, halaber.

GKE txikien egoera zinez larria da. Justizia Ministerioak bolondres zibil mota berri bat antolatu beharra aurreikusten du dagoeneko. Era eta modu guztietara, itxura denez, etorkizuneko laguntza sozialek sustapen neurri bereziak beharko dituzte. Beren kostua euro txanponarekin ordaindua izango da ezbairik gabe ●

■ Gurutze Gorriak 4.000 bolondres ditu Gipuzkoan, ez dago larritua.

ztearen aurkakoa izan da-eta. Espainiako Estatuan honen inguruan kezkatuago daude, eta dagoeneko Madrilgo Gobernuak honen inguruan figura berri bat asmatu nahi duela dirudi: bolondres zibi-

laren figura. Hau da, eragozleek orain arte egin duten lan berbera egiteagatik soldata bat jasoko duten “bolondres” berriak. Ekimen honek iritzi kontrajarririk eragin ditu eta jadanik gizatalde gehienak honen aurka agertu dira. Pentsatzekoa denez, Euskal Herrian ere ez du arrakasta handirik izango ●

◆ IOSU ETXANIZ
◆ MIKEL ASURMENDI

Hasier Etxeberria

“Hustutzeko bakarrik ez, hedonismoagatik ere idazten dut”

P E R F I L A

Modernitatearen kontra dabilen “karramarro” honen “aztarnak” egunkarietako “odolkietan” atzematen ditugu sarri. Iritzi zutabe horietan, “beti eskamak kentzen” aritzen zaio ETBko txoritxoari, Guggenheim aurreko Pupi txakurrari eta bestelako arrain potoloei. Telebistan ere egin du bere bidea: “Arrainak ura baino” maiteago zuen, Mafaldak ere, “Zopa Haundi”. Eta zein gustura lokartzen garen igandero siloian kuzkurturik, “Sautrela” aurrean: ez programa astuna delako, ahots lodi eta kasik terapeutikoa duelako baizik.

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre / Argazkiak: Alberto Elozegi

Ipuin asko idazten dituzu, nobelak baino gehiago. Zer ezaugarrik egiten dute ipuin generoa zure neurri-neurrikoa?

Sarri mindu egin nau genero txiki

bezala tratatua dela ikusteak. Ipuingintza ez da txantxa. Nik hurbilago ikusten dut poesiatik, nobelatik baino. Esan nahi baita, poesiaren lege bera jarraitu behar duela: ez du hitz bat alferrik eduki behar.

Nire bizitzaren antolamenduak ere badu zerikusia: ez naiz sekula maratoilari ona izan. Horretara bakarrik jarrita, ipuin bat idazteak eramaten ahal dizu 15 egun, eta nobelak urtebete edo gehiago.

■ “Zarata gehiegi dago bazterretan, eta jendeak ez du egiazki bere ahotsa entzuten”.

CURRICULUM

- **Jaio:** Elgoibarren, 1957an.
- **Bizi:** Hendaian.
- **Argitaratutako liburuak:** *Ipuin ezberdinak eta erregalokoak* (1984), *Estatua baten historia* (1988), *Mugetan* (1989), *Alajaineta* (1995), *Sukaliztegi partikularra* (1997), *Karramarroaren aztarnak* (1997), *Erabateko sukaldea* (1998), *Arrainak ura baino* (2001).
- **Sariak:** Literaturan: *Bilintx* (Haur literatura, 1987), *Imajina ezazu Euskadi* (1990), *Julene Azpeitia* (1992), *Rikardo Arregi* (Kazetaritza, 1993), *Irun Hiria* (1998), *Gabriel Aresti* (Ipuingintza), Telebistan: *Antena de Oro* eta *Emakunde*.
- **Aurkeztu eta zuzendu dituen telebista saioak:** *Zopa Haundi*, *Lapikoka*, *Fahrenheit*, *Beti eskamak kentzen*, *Ez dago larrosarik* eta *Sautrela*.
- **Iritzi artikuluak idazten ditu:** “Euskaldunon Egunkaria”n, “El Mundo del País Vasco”n, “Gara”n, “Argia”n...

■ Zergatik idazten duzu?

Idazten hasten naizenean ez da betee- gi nagoelako bakarrik izaten. Akzio horretan hedonismo asko dagoelako eta oso ongi pasatzen dudalako ere idazten dut.

Edozer idazten dut: gidoiak, gutu- nak... Ez literatura bakarrik, asko maite ditut idazkera enkargu batera makurtzera behartzen duten lanak ere. Gustatzen zait administrazioko dokumentuak idaztea, txostenak, diskurtsoak... kasik, perbertitu bat naiz.

■ Noiztik perbertsio hori?

Ume umetatik idatzi dut. Badira 6-7 urterekin idatzitako lan argitaratuak. Umeen “Deia”n idazten nuen txiki-txiki-

tatik eta 14-15 urterekin hasi nintzen kolaboratzen "Zeruko Argia"n. Literatur sarietan txikitatik hartu dut parte.

■ "Arrainak ura baino" liburua irakurtzen ari nintzen. Bertako protago-

Badirudi pertsonaiak amodioagatik egin zuela atentatu hori, baina egiazki ez da hala. Badu beste arrazoi bat askoz pertsonalagoa. Simon Azkuek nire belaunaldiak dituen gabezia berak ditu. Ni jaio

nintzenetik hona bizitza abiadura handi-ko tren batean sartu da. Guri egokitu zaizkigu hippyen mugimenduak, emakumeen askatze bidea, abortua, dibortzioa, diktaduratik irten eta ustezko modernita-

nistak (Azkue ginekologoak) Madrilgo Burtsa leherrarazi zue-
nean, begiak jaso nituen telebistara,
eta New Yorkeko dorre bikiak eror-
tzen ikusi. Kasualitatea al da?

Nire nobela horretan, protagonis-
tak mundu kapitalistaren sinboloa
botatzeko beharra sentitzen du. Hasie-
rako asmoa nobelan La Defens leher-
tzea zen. Eta La Defens da justu Pari-
sen dagoen dorre biki horien parekoa.
Izugarritzko dorre multzoa da, eta New
Yorkekoa gertatu zenean, hustu egin
omen zituzten hauek ere. Badirudi
Simon Azkue pertsonaiak sintonia
handia duela EEBBak eraso zituzten
terroristekin.

■ Emakume batekiko maitasunak
darama Madrilgo Burtsa lehertzera...

BERTSOA

Doinua: Aita izena

**Orri zuriko puntu beltzaren
itzalaren erruduna,
bikoitz antzutu zentzu bakardun
ironiaren laguna,
gure ideien bonbiletikiko
kontrastearen iluna,
zeinen topiko kitsch hutsak garen
oroitarazten diguna,
zu zara Hasier Etxeberria
Sanchez Dragó euskalduna.**

Aitor Mendiluze

tean sartzea... Eta denbora guztian
koherentzia exijitu diogu geure burua-
ri, %ehunean zintzotasuna, eta hori
ezinezkoa da. Osotasun hori bilatu ezi-
nean, bere azalean sartu ezinean, pro-
tagonista erdi-erotu egiten da.

■ Osotasun hori bilatzen omen du,
"gizon berria" deitzen duzun
horrek.

Gizon berria bere ahotsa entzuten
duena da. Denok gaude sartuta bide
horretan baina badut kezka bat. Uste
dut zarata gehiegi dagoela bazterretan,
eta jendeak ez duela egiazki bere aho-
tsa entzuten. Milan Kunderak berak
esana da, moderno izateko modu baka-
rra anti moderno izatea dela. Moderno
ustekoen jarrera da "stablishmena kri-
tikatzen dut eta, hala ere, ondo bizi

BERE HITZETAN

▼
 "Euskara batuaren auzia hasi zenean Xabier Gereñori galdetu nion eta hasiera hitzetik eratortzen ziren guztiek h-z behar zutela erantzun zidan. Euskara batuaren aldeko garai gogor haietan Hasier jartzen hasi nintzen eta h horri harrapatu rik gelditu naiz."

Euskaldunon Egunkaria, 1999-11-21

▼
 "Nahiz eta euskararen problematika ulertu, euskaraz lan egin eta euskara maitatu, gozoago irakurtzen dut espainolez. Niri, 43 urterekin, alfabetaturik, ikastaroak eman ondoren, Euskaltzaindiaren titulu guztiak edukita, nobela bat irakurtzen hasi eta hiztegira jo beharrak min egiten dit."

Euskaldunon Egunkaria, 1999-11-21

▼
 "ETB2 sortuz geroztik, ETB1 "anaia txikia" bihurtu zen. Kirolak, erretransmisio folklorikoek eta bikoizketarik behar ez duten produktuek (Mister Bean, Burusoiltxo, Algara...) betetzen dute ia programazio osoa."

Euskaldunon Egunkaria, 1999-07-03

▼
 "Neure seme-alaben kontenplazionean dut plazerrik handiena gaur egun."

Euskaldunon Egunkaria, 1999-11-21

▼
 "Guggenheim jarri edo Disneylandia jarri, arrakasta ekonomiko bera izango zen. Ezer gutxi ekarri dio euskal artistari, eta ez dut uste artearekiko sentsibilitatea zabaltzeko balio izan duenik."

Euskaldunon Egunkaria, 1999-11-21

■ "Euskal telebistaren lana da audientzia propio zintzo bat sortzen joatea".

naiz. Zein jatorra naizen". Denok gaude, ordea, sisteman sartuta, ihesbiderik gabe. Kontsumoak eta merkatuak bizi gaitu. Ez dut uste jarrera horrekin pertsona hazi egiten denik. Gaurko gizakiak ez dio begiratzen bere buruari eta kontsumitu egiten du auzokoak lain edo gehiago, "zerua lurrean" pentsatuz. Arretaz ibili behar da egia eta gezurraren artean ez nahasteko. Kontserbadore deitzen zitzaion lehenago progresoaren aurkakoari. Ene ustez, gaur egun progresista izateko modu bakarra, balizko progreso mota horren aurrean erne egotea da.

■ "Arrainak ura baino" liburuko Joxe Elozegi pertsonaia euskaltzainaren karikatura bat da: abarkak, kaikua, txapela... Nori ari zara zirika?

Pertsonaia horrek sinbolizatzen ditu hainbat eta hainbat euskal herritar. Euskaldun folkloriko, txapeldun, fededun, gora Erreala edo Athletic, horietakoak ugari ezagutu ditugu. Horrelako euskaldunak maite beharrean nago, nire herikideak baitira izan, baina gorroto ditut aldi berean euskalduntasuna horrela asetzen dutelako, ez direlako jabetzen bizi dugun egoeraz ere. Hartzen dituzte topiko batzuk, jeneralean kitsch-aren mundutik, eta horrekin kontsolatzen dira. Azken batean, miserable koldarrak baino ez dira.

■ Nolako euskalduntasuna maite

duzu, orduan?

Ez zaio buelta gehiegi eman behar: gure herriaren gauzak ezagutzen dituen eta txarki dagoena, zela edo hala, aldatzen saiatzen dena. Beti ere, inguruan beste herri batzuk ere badirela ohartuz, jakina. Betiko metafora erabiltzeko: sustaiak ondo errotuta, mundua maite duena.

■ Hanka bat Hegoaldean duzu, bestea Iparraldean. Nolakoa da bi aldeetako euskalduntasuna?

Ezin da orokortu, denean pertsonak daude. Oinarrian ikusten dut fenomeno bera gertatzen dela. Jendea ez dago prest

bere euskalduntasuna egiazki biziitzeko. Oso gogorra baita, hori bere azkenetaraino eramatea. Ikusten dut batzuk espainolera jotzen dutela, eta besteek frantsesera,

ba, baita euskara irakasleen edo politikari abertzale sonatuen artean ere.

Zoritarrez, kasik atzera ezinezko prozesu administratiboetan zatituta gaude eta kulturalki oso jende ezberdina da Iparraldekoa eta Hegoaldekoa. Horretan Hegoaldeko erru handia dugula iruditzen zait. Iparralde esaldi bat besterik ez da. Laino artean irudikatzen dugun lurralde bat. Baina egiazki, Hegoaldeko nork ezagutzen du Iparralde? Neuk ere ez oraindik.

■ Telebistan egin duzun ibilbidea aztertu ezazu.

"Egun progresista izateko modu bakarra, balizko progreso mota horren aurrean erne egotea da"

Fortuna handiko mutila izan naiz. Ikus-entzunezkoa oso lan sortzailea denez, oso gustukoa dut. Gainera idatzizkoan oinarritzen da. Eta niri ia denetik egitea egokitu zait: aurkeztea, zuzentzea, errealizatzea... Hori txarra eta ona da aldi berean, denetik ezagutu arren ezin baita ezertan ona izan. Hala ere, nik oso balantze positiboa egiten dut. Postu exekutiboak ere izan ditut, gero haserreak eta zigorrak ere ezagutu ditut, denetarik... Prozesu horretan heldu egin naizela uste dut.

■ Heltzen joan ahala, zer programa klase egitera iritsi nahi duzun garbiago izango duzu...

Hau jada ez da ETBren kontua soilik, orokorrean telebista ia guztiena da: gero eta gutxiago gustatzen zait dagoen eskaintza. Ni albigitegi eta dokumentalen kontsumitzailea naiz, eta noski, film onak ere oso gogoko ditut. Beste generoak ez zaizkit hainbeste interesatzen. Ezta lana egiteko ere. Telebista aurrean jarri, eta niretzako garrantzizkoa da zerbaitekasi duzunaren irudipenarekin altxatzea.

Lehen ETBk bazuen helburu mesianikoago bat. Hasieran ez zuelako inork ikusten, audientziarik ez zegoelako. Nolabait, "Euskadi salbatzen" ari ginen. Orain hori dena audientziaren legeetara makurtu da. Salbuespenak salbuespen, orain, ingurukoetan bezala, zerbitzuzko programa gutxiago egiten da eta ia programa denak dira "jijirijijai".

■ Kultur jendea beti audientziaz kexatzen da. Baina bada beste biderik lehiakorra izateko?

Telebista publikoan badago, ez bakarrik beste biderik, baita beste obligaziorik ere. Euskal telebistaren lana da audientzia propio zintzo bat sortzen joatea. Oso geuretzakoa den telebista bat

Gauza guztien panazea bihurtzen dugu askotan ETB, dena berak salbatu behar balu bezala. ETB telebista bat da soilik, baina geuk ordaindua eta geuretzakoa. Teorian behintzat.

■ Etorkizun hurbilean telebista kateak biderkatu egingo omen dira kablearekin, eta katè tematikoak ere sortuko dira. Zer etorkizun du euskara hutsezko kate batek?

Esan bezala, guretzako beste inork egiten ez dituen gauzak eskaintzea da estrategia zentzuzkoena, eta horretan erreferente bihurtzea. Ugaritasunarena arazo izanen da. Hondar ale bakarra ez da ikusiko hondartza horretan. ETBk derrigorrez biderkatu egin beharko du eskaintza. Kanal generalista izaten jarraitu beharko du, baina gaikako pila bat ere bai: umeentzako kanal berezitua, kiroleetakoa... Asko poztuko naiz hala gertatzen bada, orduan edukiko baitituzte literaturaz, animaz, osasunaz, aritzen diren

"txapa minoritario" horietakoak.

■ Ez al da posible literatura eta antzerako gaiak "txapa minoritario" beharrean, telebistaren bidez denengana zabaltzea?

Eskola, unibertsitatea, eta orokorrean heziketa eta gizarte dauden bezala egonda... ez. Gainera audientzia kontsumoaren faktore gehiagorekin lotuta dago. Literatura kontsumoa 0,0001ekoa bada, ezin da eskatu horri buruzko saio-

egin beharko litzateke. T5 edo A3ek programatzen duen gauza bera programatzek ez du zentzurik. Besteek ematen duten zabor klasea banatzeko beste lekurik ez dugu behar, eta gainera guk ordaindua. Audientzia bada arazo, har dezala prime-timea baita pornografia eskaintzeko ere. Baina zerbitzuzko programak egin egin behar dira.

Egia da, hala ere, ETBri ez zaizkiola eman behar berezkoak ez dituen ardurak.

BIZITZAREN PASARTEA

Egun batean Oteizak bazkaltzera eramanez ninduen Getariara. Berak eskatu zuen bion bazkaria eta oroitzen naiz asko baserretu zela lanpernarik ez zegoelako. Ezpata fin bat atera zuen esku-makilatik eta jangelaren erdian dantzatu zuen airean builaka, ia zer jatetxe mota zen bura, itsas ertzean egonik lanpernarik ez edukitzeko. Ikaraturik begiratu ziguten bango mahaletan ziren guztiek.

Eseri ginen bazter batean eta halako batean, izkiren ostean, egundoko ostra bandejadaka agertu zen mahai gainean. Bizpahiru dozena, seguru. Ordura arte biguina baizik ez zidaten eragin ostrek, irensten mila aldiz saiatuagatik. Ez nintzen ausartu, ordea, ez zitzaizkidala gustatzen esatera. Jorgek biziki maite ditu ostrak eta ezpataz jo edo zulatuko ninduela uste izan nuen. Horrelakoak eta handiagoak ere ikusi izan dizkiot. Kontua da, egun bartatik aurrera, ostrak jaten ditudala. Berak ez dakien arren, hori ere Oteizari zor diot.

A R G A Z K I Z A H A R R A

Eskolako argazkia: Atzeko lerroan, mutilik handiena, Hasier. Aurreko lerroan, eskuinetik hasita lehenengoa, Arnaldo Otegi.

aren audientzia %50ekoa izatea eta iluntzeko bederatzietan gainera. Baina kontua da, nahiz eta literaturari eskainitakoa bezalako programak jende gutxiengiztat izan, sortu eta eskaini egin behar direla. Zergatik? Minoriek ere badutelako eurek ordaintzen dutenaz gozatzeko apeta. Zertarako? Euskal giza-espezia hobetzeko.

■ **Nazio mailako beste katearen bat euskaraz zer litzateke, gehitxo?**

Ikusiko da nola datozen belaunaldi berriak. Orainxe ari dira iristen literaturara euskal liburuen kontsumitzaile naturalak. Hona arteko denok esfortuz jo dugu euskal literaturara, oraindik ere kostatzen da euskaraz irakurtzea. Gauza bera gertatzen ahal da telebistarekin. Eskaera balezko, sortuko lukete. Katea batzuk hasi dira

pausoak ematen zentzu horretan, ziur aski interes politiko maltzurekin.

■ **Generazio naturalak iritsi dira, baina egoerak anormala izaten jarraitzen du. Non dago oreka?**

“Generazio naturalaren arriskua desmemoria da”

tzen du. Non dago oreka?

Belaunaldi naturala aipatu dugu, eta alde onak eta txarrak ditu aldi berean. Naturaltasun hori aurrekoen ahaleginak ekarri du. Gure belaunaldikoei eta aurrekoiei eskertu beharrekoa da, ikastolak sortzen aritu ziren heroi haiei guztiei. Ona da, euskaldun naturalak gehiegizko pisurik gabe

ariko direlako lanean, eta egiazki eurek nahi dutena egiten. Baina horren arriskua desmemoria da. Gazteek guk baino gehiago zaindu beharko dute memoria. Guk oso present daukagu denbora aldaketa hori guztia. Oraingoek horrela ezagutu dute, baina egoera ez da horrelakoa sorreratik, asko arriskatu delako baizik.

■ **Zutabegile aditua zara, “odolkigile” profesionala.**

Oso genero garrantzitsua da niretzat, taberna mailako bla-bla-bla-bla hori guztia zentzutzeko, eta neure pentsamenduak eraiki eta ordenuan jartzeko balio baitit. Hitzun zabarra naiz ni. Idazten beti txukunago. Agian ez dut asmatzen gaurkotatuz kanpoko gaiez idazten. Egunerokotasunak harrapatu egiten zaitu. Baina mila artikulutik gora idatzi ditut honezkero, eta azkenerako langintzaren trikimailuak hartu ere egiten dira. Aldiro daukat barruan har eta kezka hori, zer idatzi, eta nola... Baina badakit aterako dela. Denborarekin hartzen da konfiantza apur bat.

■ **Iritzigile asko dago, baina zenbat buru hainbat aburu, edo denek esaten duzue gauza beretsua?**

Nik hor larrua uzten dut. Pentsatzen dudana ongi idatzi arren ez dut mundua aldatuko, baina hori da gure lana. Leku askotan argitaratu dut baina, hala ere, jende askok galdetzen dit: “nola jarraitzen duzu “El Mundo”n idazten?” Adizu, erantzuten dut, niri ez didate sekula hitz txar bat egin! Eskizofrenia dirudi aldi berean “Gara”n eta “El Mundo”n idazteak, baina bietan jartzen dut pentsatzen dudana. Ziur naiz “El Mundo”ko irakurle askori ez zaiola gustatzen nik idatzitakoa, ezta “Gara”ko askori ere. Zutabegintza da lagunak galtzeko bide errazena ●

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde hizkuntzen urte europarrean

Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

Antzerkia eta hedabideak

Antzerkiaren munduan zenbait pertsonak uste dute arte eszenikoek duten arrakasta txikiaren erruaren zati bat komunikabideena dela. Hau arrazoitzeko esaten dute, prentsa, irratia eta telebista, une hauetan, erabat arduratuta daudela euren salmentak edo ikusleak gehitzearekin eta horregatik morboa duten, edota eskandalua edo polemika sorrarazten dituzten berriak helarazten dituztela.

Egoera hau konpontzeko hedabideek, beren funtzio sozialari jarraiki, diskriminazio positibo bat egin beharko lukete ekitaldi eszenikoak bultzatzeko eta hauen deialdiak antzerki ikusle posible guztiengana hedatzeko.

Noski, antzerkiaren hedatze kanpaina hauek ez lukete batez ere pribatuak diren komunikazio enpresen ardurapean egon behar, aitzitik, administrazio publikoaren ekimen eta laguntza ekonomikoa jaso beharko lukete.

Ez naiz ni izango hedabide publiko zein pribatuak antzerkiaren inguruko berriei espazio gehiago eta hobeak ematearen aurka jarriko dena. Arte eszenikoei laguntzeko administrazioetik etor daitezkeen diru laguntzei -hemen nabarmenki eskasak direnak- ez diet muzin egingo. Hala ere, ez dut uste eskatutako antzerki ekintzen aldeko diskriminazio positiboa sektore honek dituen arazotarakonponduko dituenik.

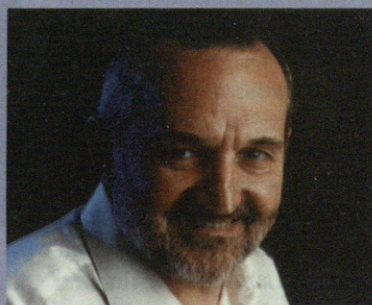
Era honetako laguntzak karitatezko limosnen parekoak dira. Ez dakit honelako limosnak ematen dituztenek agindutako zerua irabaziko duten. Baina gose egoerak ez dira horrela konpontzen.

GIZARTEAREN gehiengoak antzerkiarenganako duen interes falta eta ekitaldi eszenikoei buruz jendeak duen ia erabateko ezjakintasuna konpondu nahi bada, jendearen interesa piztean dago irtenbidea. Interes hori sorrarazteko, lehenik eta behin, gizarteari eragiten dioten eta jendearen gehiengoa kezkatzen duten gaiak taularatu beharko dira. Gero edo aldi berean, hori gerta-

tzen ari dela esan beharko zaio gizarteari.

Irizpide horrekin, hedabideei ez litzaieke mesedez eskatu beharko antzerkiaren inguruko berriak hedatzeko, aitzitik, benetako interesa sortuko luketen albisteak eskainiko genizkieke. Hedabideak albiste horiek hedatzera behartuak egotea lortu beharko litzateke, irakurle, entzule edo telebista ikusleek hala nahiko luketelako. Hedabideek, legitimoki, beren hedapena handitu nahi badute, antzerkiaren inguruko albiste aspegarriak ezin dute hori oztopatu, baizik eta hedatze horretan lagundu behar dute beren interes, erakargarritasun eta bizitasunagatik.

Ikuspegi honi jarraiki, limosna informatiboak eskatu beharrean, antzerkiko pertsonen hedabideak dituzten mekanismoak ondo aztertu beharko genituzke, hauekin hobeto moldatu eta beraien engranajeetan zuzenago sartzeko. Horietan moldatzen ikasi beharko genuke, gure mezuak eraginkorragoak izan daitezen.

David Barbero
Kazetari eta antzerkigilea

“Hedabideak oso garrantzitsuak dira arte eszenikoen hedapenerako. Baina erakargarritasuna eta interesa guk geuk jarri behar ditugu”

ANTZERKIAREN munduan gabiltzanok hedapen lan hau garrantzitsua dela konbentzitu beharko genuke. Ez dugu testu onak, interpretazio eta zuzendaritza lan onak egiteaz soilik arduratu behar, honekin batera antzeppen produktuen komunikazioaz eta hedapenaz ere kezkatu beharko genuke. Antzerkia hedatzea gure funtzioa dela ohartu behar dugu eta ez besteek egin dezaten eskatu.

Nik enfasia alderdi guttiz informatiboan jarriko nuke,

baita propagandaren gainetik ere. Aspaldidanik, antzerki ekitaldiak noizbehinkakoak dira. Obra bakoitza oso gutxitan taularatzen da leku berean. Arrazoi honengatik oso garrantzitsua da komunikazio formula eraginkorrak ezartzea, interesatu posibleak informazio zehatza eta osoa izan dezaten aurrez erabakitzeke denbora nahikoa izateko.

Laburbilduz, hedabideak oso garrantzitsuak dira arte eszenikoen hedapenerako. Baina erakargarritasuna eta interesa guk geuk jarri behar ditugu ●

E Z P A

PRINTZA

ERREALITEA
ETA PERBERTSIOA

Joxe Rojasen iritzia da hau "Aizu!" aldizkarian plazaratua:

"Errealitatearen perbertsio hutsa da ikus-entzunezko kultura. Gero eta perbertsio handiagoa gainera. Ikus-entzunezko hedabideek, eta bereziki telebistak, goitik behera aldarazi dituzte egia-
ren eta errealitatearen kontzeptuak. Telebistan agertzen ez dena ez da existitzen; tutu katodikoak igortzen duen edozer, berriz, egia biribila da, edozein zalantzaren gainetik dagoena.

Duela gutxira arte, Atlantikotik alde honetara behintzat, telebista publikoa izan da nagusi, eta errealitatearen perbertsio ahalmena botere publikoen onerako erabili izan da batez ere. Baina garai horiek ere aspaldi joan dira, eta orain telebista pribatua da jaun eta jabe. Pribatuen helburu nagusia ekonomikoa da argi eta garbi: zenbat eta etekin handiagoa, hobe. Horrek beste urrats bat dakar errealitatearen perbertsio horretan: telebistan agertzen ez dena ez da existitzen... eta dirurik ematen ez duena ez da telebistan agertzen. Beraz, dirurik ematen ez duena ez da existitzen, eta dirua ematen duena egia biribila da. Errealitatea komertziala ez bada, ez da errealitatea".

AMARICAREN ALDEKO SINADURAK

HAINBAT artista Gasteizko Amarica aretoaren itxieraren aurka agertu da. Hain zuzen ere, Arabako Kultur Diputatuak orain bi aste esan zuen ofizialki Amarica itxi egingo zela, Diputazioaren aburuz Artium Arte Garaikideko Museoak areto honen eginkizuna beteko baitu. Artista multzo hau ordea, ez dago ados honekin, eta dagoeneko 500 sinadura jaso ditu Amarica itxi ez dezaten.

"DAKIT" ARGITALDARI BERRIA

ARGITALETXE berri bat aurkeztu zen joan den astean Baionako Unibertsitatean. "Dakit" du izena eta dagoeneko lehenengo bi liburuak aurkeztu ditu. Sabin Oregi da argitaldaria. Eta argitaletxeko taldean besteak beste, Helene Dumercq marrazkilaria, Caroline De Otero argazkilaria eta Maitane Ugarte hizkuntz arduraduna daude.

EOS-EN DENBORALDI BERRIA

EUSKADIKO Orkestra Sinfonikoak urriaren leian hasiko du denboraldi berria. Lehenengo kontzertu hori Iruñeko Gaiarre Antzokian eskainiko du. Bertan, Ramon Lazkanoren "Ilunkor" obra estreinatuko du. Eta horrez gain, Mozart, Elgar eta Kodalyren obra bana eskainiko du. Guztiak ere Gilbert Vargaren gidaritzapean, eta

■ EOSek urrian hasiko du denboraldia.

Dezső Ranki pianista hungariar famatuaren laguntzaz. Kontzertu hau ondoren, Gasteiz, Bilbo eta Donostian eskainiko du.

ERROMATARRAK IRUNEN

ERROMATARREN garaiko hainbat aurkikuntza egin da azkenaldian Irunen. Azkena, erromatarrek 80. eta 200. urteen artean eraiki zuten zubia. Hori da behintzat Arkeolan elkartek baieztatzen duena. Joan den otsailean topatu omen zituzten zubiaren lehen aztarnak, baina irailko marea biziak etorri arte ezin izan dituzte ongi aztertu arkeologoek. Zubia egon zela frogatzen duten egurrezko zutabeak topatu dituzte. Zutabe hauek zera erakusten dute, zubiak sei metro eta erdiko zabalera zuela, eta luzerari dago-kionez, ehun metro baino gehiagoko luzera duen zubia izan daiteke. Hala balitz, Europan topatuta-

H I T Z B I T A N

- Montxo Armendariz zuzendariaren hitzak dira hauek "Consumer"en adieraziak: "Filmak euren balio zinematografikoagatik baloratu behar dira, eta ez euren aurrekontuengatik".
- Sebastian Lizasoren iritziz, "bertsolariok eguneroko jardunean bizi dugun lagunartea hartzen badugu oinarritzat, txapelketak giro horrekiko ozpinetik gehiago du gozotik baino. Egia da, ordea, bertsolaritzak aldikako astindu batzuk behar dituela". "Bertsozalea" aldizkarian eginiko adierazpenak dira.

L A K

SAREAN GORA

Badira zortzi urte Euskal Antzokien Sarea sortu zela. Egun ez daude bertan Euskal Herriko antzoki guztiak. Baina bai 33, horietatik 12 Bizkaikoak eta 21 Gipuzkoakoak. Sare honi atxikiz, guztiz baikorrak izan dira iazko antzerki eta dantza emanaldien emailtzak. Izan ere, 2000. urtean 1.084 ikuskizun eta 373.297 ikusle izan ziren. 1999an baino %24 eta %70 gehiago. Gainera, diru sarreraren %61 txartel leihatiletatik lortua da, eta soilik %39 diru laguntzetatik. Eta programazioaren hizkuntza, %29an euskaraz izan da. Emailtzak are baikorragoak dira beti ere, kontuan hartuta, sare honetatik at beste hainbat areto eta antzokik euren egitaraua eta ekitaldiak dituztela.

ko egurrezko zubien artean, luzeena litzateke. Zubi honen aurkikuntzatik bi ondorio nagusi ater daitezke: batetik, erromatarrak bertan denbora dezentez egon zirela; eta bestetik, Bordele, Irun, Iruñea eta Mediterraneo lotzen zituen galtzada bat egon zela.

IRUDI ETA SOINU ESKOLA

PRIBATUA da eta ez du inolako titulaziorik eskainiko. Baina hala ere, Nafarroako lehen Irudi eta Soinu Eskola da orain gutxi Iruñean ireki eta martxan jarri dutena. Bertan, grabazio estudioetako eta produktoretako profesionalak ari dira lanean. Izan ere, alor honetan ikasketa batzuen beharra somatzen zuten. Bertan bideo, telebista eta soinu kurtso orokorrak emango dituzte; baina baita hainbat ikastaro berezi ere: hala nola, bideo eta telebistako kamera, edizio digitala eta

postproduzioa edota soinu teknikariarena. Guztira, bost grabazio estudio izango ditu: bata, soinu teknikari ikasketetarako, bestea edizioarako, erreallizaziorako eta azkena, telebista platoa izango da.

■ Bost grabazio estudio izango ditu eskolak.

• Koldo Zuazok Euskaltzaindiako Kongresua zela-eta "Euskaldunon Egunkaria"n esandakoak dira honakoak: "(Egungo euskarak) lau gaitz larri dituela uste dut: hiztunak erakartzeko ahalmenik ez; hizkuntza sortzeko sena ihartu izana; gurasoen eta seme-alaben arteko hizkuntza lotura eten izana, eta euskara arrotz eta exotikoa garatu izana (...) Hiztunen ustez, egungo euskarak ez du indarrik, ez du ematen jolasteko eta gozatzeko aukerarik (...) Batuaren ize-nean, orain arteko euskara bertan behera utzi, eta oso euskara arrotz eta exotikoa, Marteko euskara izendatu dudana sartu da gure bizimoduko arlo gehienetan".

■ Imanol Uribe.

IZENAK

Imanol Uribe zuzendaria hil honetan hasiko da "El viaje de Carol" filma errodutzen. Haurrak dira honen protagonista. Besteak beste, Maria Barrancok eta Juan Jose Ballestak hartuko dute parte. Elektrobikinis talde bilbotarraren kideak banantzea erabaki dute. Hori dela-eta euren bigarren CDaren grabaketa bertan behera geratu da.

Ramon Agirrek "Ondo esan beharko" izeneko lana sortu du. Obra dagoeneko taularatu da, baina urrian estreinatuko da Donostian.

Kaotiko talde berriak "Mundo Kaotiko" lehen lana aurkeztu zuen joan den astean Oihukaren eskutik. Talde berrian Kaos Etilikoko hiru taldekide ohi daude. Eta letrak La Pollako Evaristok idatziak dira.

Diego Galanek "Jack Lemmon nunca cenó aquí" liburua idatzi du.

Martin Ugalderen omenez, azaroaren 5etik 9ra Donostian nazioarteko biltzar bat burutuko da. Bertan, haren literatur lana eta pentsamendua aztertuko dute.

■ Martin Ugalde.

Joan den mendean artistek dimentsio berri bat eman zioten hiru dimentsiotako arteari; estatuak egiteko jarduna benetako eskultura bihurtu zutela esan genezake. Horren lekuko Gasteizko Vital Kutxak 27 artista handiren 60 lan bildu ditu urriaren 21a arte.

XX. MENDEKO HIRUGARREN DIMENTSIOA

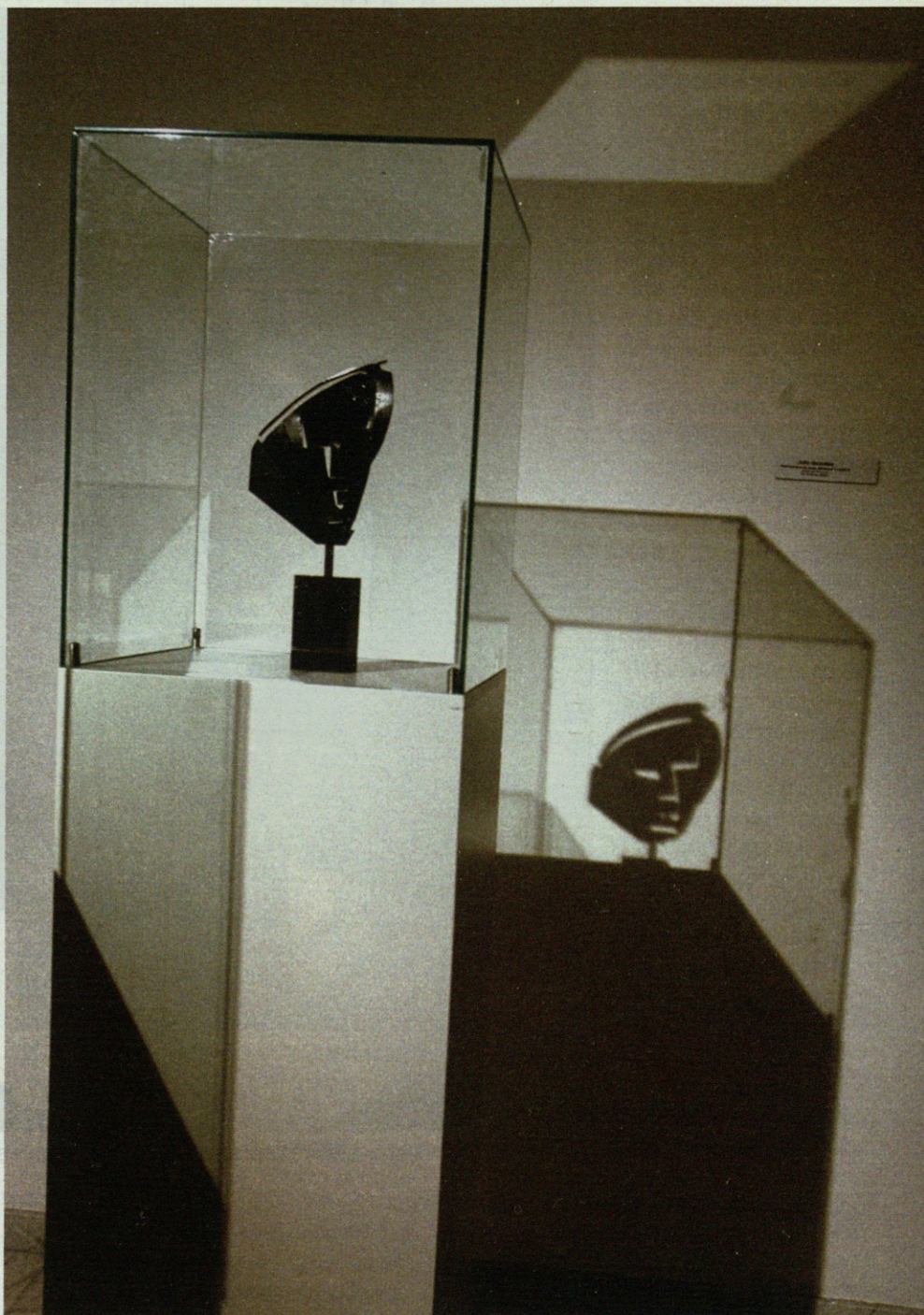
■ Auguste Rodin-en obra. Eskultura modernoaren hastapentzat hartu izan da frantziarraren lana.

Artea desmaterializatzen ari omen da. Objektu fisikoak gero eta garrantzia gutxiago du, ideiak jan baitio apurka garrantzi hori. Eta, hala ere, ez da hainbeste denbora eskultoreek estatua hutsak besterik egiten ez zituztenetik. Erantzun borobila emate aldera, 100 urte direla esan daiteke, XX. mendeko data baitute modernotzat har daitezkeen eskultura lanek.

Artearen esparru guztietan ekarri zuen iraultza aurreko mendeak, baina abangoardiak berebiziko apurketa ekarri zion eskulturari. Barroko garaitik eskulturaren oinarriak ez ziren berrikusi eta artistek estatua hutsak egiten jarraitzen zuten. Eskultura eta estatua esanahi bereko hitzak ziren haien zat.

Bi hitz horien arteko esanahi desberdintasuna ezagutu nahi duenak, urriaren 21a arteko epean Gasteizko Vital Kutxa aretora gerturatzea du egokiena. "Eskulturaren iraultza XX. mendean" izenburupean 27 artisten maisu lanak bildu dituzte, eskultura modernoaren bilakaeraren erakusle. Eta irakasle. Bildutako ia 60 lanekin unitate didaktiko bat osatu baitute. Obrak kronologikoki antolatu eta testu osagarriez lagundu dituzte, bisitariak, begi aurrean dituen harri eta metal puska landuez haratago, ehun urte horietan eskultura munduan izandako aldaketa handia ikus eta uler dezan. Britainia Handia, Estatu Batuak, Italia, Espainia eta Frantziatik ekarri dituzten piezak ez dira tamaina handikoak, erakusketaren koherentzia mantentzeko, batetik, eta eskultura erraldioek garraio eta espazio arazoak eragingo lituzketelako bestetik. Dena den, obra txikiak izanik ere, ez zaie erraza gertatu izen handiko hainbeste artisten handiren obrak biltzea. Rodin, Arp, Picasso, Miro, Txillida, Oteiza... Horien guztien lanak areto bakar batean erakus-

JOSEBA OLALDE

■ Julio Gonzalezen lanak kutsu kubista nabaria du. Gonzalezek erakutsi omen zion Pablo Picassori eskultura lantzen.

Abangoardiak berebiziko apurketa ekarri zion eskulturari. Barroko garaitik eskulturaren oinarriak ez ziren berrikusi eta artistek estatua hutsak egiten zituzten

tea ez da egunero egiten den gauza. Eta ez dirudi erakusketa hau Gasteiztik kanpo beste inon ikusteko aukerarik izango denik.

RODINEN ESKUTIK. Aldaketaren lehen urratsak Auguste Rodin frantziarraren eskutik, edo hobeto esanda, bere eskuekin egindako lanetatik etorri ziren, XIX. mendea amaitzear zela. Giza iru-

diekin lanean jarraitu zuen Rodinek. Baina ordurarte gorputz biluzia testuiguru mitiko, klasiko edo literarioetan soilik onartzen zenean, hark gizabanako arrunta biluztu zuen brontzean. Edozein gizakiren jarrera azaltzen zuen, gorputzaren irudia desmitifikatuz, eta bere garai-kideen artean eskandalua sorraraziz.

Rodin ez zegoen bakarrik, hala ere, eta beste eskultore batzuek ere ekin zio-

ten mendearen hastapenetan bidea zabaltzeari. Rodriguez edo Rosso horren adibide dira, baita Aristides Maillol frantziarra ere. Rodin lanean sinbolismoa nabari bazitekeen ere, mugimenduko eskultura adibide nagusia Maillol eta bere emakumezko gorputzak direla esan daiteke.

Sinbolismoa aipatu dugu, baina abangoardiako beste mugimenduek ere izan zuten emaitza eskultorikoa. Expresionistek Afrika beltzaren eragina ekarri zuten, futuristek mugimendua erantsi eta konstruktibistek, aldiz, espazio egituratuak. Eskulturaren ikuspuntu aniztasuna kubisten eskulturen planoek ekarri zuten eta horren adibide mordoa dago bildurik Gasteizko erakusketan: Archipenko, Lipchitz, Picasso... Berezko estiloa landu bazuen ere, kubistetara iritsi garen honetan, ezin ahaztu Julio Gonzalezen lana. Batetik, bere lan ugariak kutsu kubista nabaria du (aurreko orrialdean ipinitako adibideak, esaterako); bestetik, Picassok espainiarra izan zuen maisu eskultura kontuetan.

ARP TOKI GUZTIETAN. Vital Kutxan topatu daitekeen artistarik garrantzitsuenetakoa Jean edo Hans Arp alsaziarra da (Jean frantsesez idazten zuenean; Hans alemanez idatzitakoa sinatu behar zuenean). Margolari, poeta eta eskultore, abangoardiako makina bat mugimendutan parte hartu zuen. 1912an "Blau Reiter"eko expresionistekin batu zen. Hamarkada horren erdialdera abstrakziara jo zuen eta 1916an, Zurichen, mugimendu dadaista-

ren fundatzaileetako bat izan zen. Orduetik aurrera bere estiloa kurbaz beteriko abstrakzioan oinarritu zuen.

20ko hamarkadan Parisera joan zen bizitzera eta han surrealisteekin egin zuen

□ Vital Kutxako erakusketako piezak "harri bitxi"tzat jo ditu Marisa Oropesa komisarioak

bat (Gasteizko erakusketan, mugimendu honetako beste artista garrantzitsurik ere bada; horren lekuko lerro hauen gainean ipini dugun Daliren eskultura). Egurrezko erliebe margotuak eta kartoizko erai-

raino luzatu zituen Borgonovokoak, estilo arin eta hauskorra erdietsiz. Horrela, eta artistak berak bere lan piktorikoaren garrantzia erreibindikatu bazuen ere, eskultore gisa markatu zuen joan berri den mendea.

Vital Kutxako erakusketako piezak "harri bitxi"tzat jo ditu Marisa Oropesa-komisarioak, bere tamaina txiki eta garrantzia handiarengatik. Azkenean, nolabait, XX. mendean hiru dimentsiotako formak sortzearen arteak emandakoaren maketa baten aurrean gaude. Pribilegio bat ●

◆ NAGORE IRAZUSTABARRENA

■ Mihiseta bezala, Dalí surrealismoa landu zuen eskulturan.

JOSEBA OLAIDE

keta umoretsuak landu zituen garai hartan. Vital Kutxa aretora "Forma" izeneko bere lan bikaina ekarri dute.

GIACOMETTIK 100 URTE. Zaila da Alberto Giacometti italiarraren lana mugimendu jakin baten barruan kokatzea, baina ukaezina, era berean, XX. mende aldakorreen utzi zuen arrastoa. Aurten betetzen da gainera bere jaiotzaren mendeurrena, eta Gasteizera bere lana ekartzea lortu dute, eragozpenak eragozpen. Izan ere, Giacomettiren beste bi eskultura ekartzeko negoziazioak itxita zeudela, Suitzako Giacometti Fundazioa finantza ustelkeria kasu batean nahasi eta gobernu suitzarrak muga itxi zien italiarraren arte lanei.

Giacomettik tradizio zaharretatik edan zuen (Erdi Aroko eskultura, Egiptoko...), baina natura eta ingurua izan zituen iturri, nagusiki. Bere ikerketa lanen ondorioz, irudiak muturre-

Kazetari, euskaltzain eta apaiz honek bere bizitzaren nondik norakoak bildu ditu “Ene artzain-etxolak” izeneko liburuan. Joan den gizaldiaren laurdenaz geroztik biziriko uneak eta oroitzapenak eman ditu ezagutzera Sendoa argitalêtxearen Auspoa sailean.

“EUSKALDUNAK GALDUA DU BERE SOSEGUA”

Emile Larre idazle gisa plazaratu zaigu berriz ere. Baigorriko Bastida auzoko Belarreko baserrikume hau 1926an sortu zen. Orduz geroztik Iparraldeko herri eta plaza asko ezagutu du. Bastidako plazan pilotan ikasi zuen lehenik, ondoko Urdoze auzoan eskolan ikasi gero. Handik Uztaritzera joan zen; lehen Seminarioa. Piarres Lafitte izan zuen maisu, honek seinalatu zion bizibidea hein batean. Soldadutza Bordelen egin zuen erizain gisa. II. Mundu Gerra garaia izaki, alemanen ondoan bizitzea suertatu zitzaion. 1945ean Baionako Seminario handira joan zen eta 1951n eman zuen lehen meza. Predikari, pilotari, kantugile edota bertsuemaile eman du mende erdi bat luze; herriz herri, plazarik plaza.

ALBERTO ELOSEGI

PERTSONAK ETA HERRIAK.

Emile Larre baigorriartzat jo izan dugu eskuarki. Orain, autobiografia honen bidez, haratago joan gara; Baigorriko mendietan goiti, Belarreka etxalderaino: “Etxea biziki garrantzizkoa da. Enezat etxea baita lehen: etxeak egin nau, etxeari esker naiz egin eta giristino ere

□ **“Baigorri frantses giroa sentitzen hasi nuen. Karriketarrak txisteraz aritzen ziren pilota plazan eta gu, aldiz, eskuz”**

bilakatu. Aldi batez, Bastida auzo ttipian egin naiz, hori da enetzat herria. Eliza Bastidan eta eskola Urdozen ezagutu ditut. Baigorri sei kilometroetan genuen

■ “Liburuan Belarreka eta Bastidako euskararen hautua egin dut”.

eta ez nintzen hainbat baigorriarra. Baigorri baino abantxu lehenago Bidarra herria ezartzen dut ene bizitzan. Baigorri frantses giroa sentitzen hasi nuen lehen aldikotz. Konparazione, karriketarrak txisteraz aritzen ziren pilota plazan eta gu, aldiz, eskuz”, diosku Emilek.

“Ene artzain-etxolak” liburuaren azalean Belarreka ageri da, Iparla mendiaren magalera. Bastida auzoan goiti, berriz, Larre sendiaren Haitzalde borda dago. Borda horretako pentzeetan eman zuen Emilek haurtzaroa. Liburuaren izenburua, berriz, bere bizitzaren metafora da: “Artzainak aipatzean, bizitzan ezagutu ditudan pertsonak izan ditut gogoan. Etxolekin, berriz, ibili ditudan herriak ezagutzera eman izan nahi ditut”.

Hazparne, Urruña, Aiherra, Irisarri eta Donibane Garazin -gaur egun- aritu da apaiz lanetan. Zerbitzu ugari eskaini du

gizaldi erdi batean. Aiherra herrian zegoela (1975ean) izendatu zuten euskaltzain oso; Rene Lafon hizkuntzalariaren tokia hartu zuen. Euskaltzaindiako herri literaturaren batzordean dago, Antonio Zabala

□ **“Mundu hura ez da oraingo bera, bistan da. Belarreatik 100 metrora badira haurrak euskaraz ez dakitenak, eta hori izugarria da”**

batzordekide duelarik. Honek eman zion adorea bere biografia izkiriatzeko: “Norbera dakienaz mintzo da. Ni naiz ene buruaz gehien dakiena. Haatik, ez nekien nola

ALBERTO ELOSEGI

■ “Ez uste izan lehenengo apezzen zeregin guztiak gure gogozkoak zirenik”.

hasi, zer moldea eman liburuari. Hori izan zen ene lehenbiziko kezka”.

“Herria” kazetan izkiriartzen du oraindik ere, Iparraldeko euskararen ezagule eta erabiltzailearen eredua izaki, bere izkribuak biziki laudatuak dira: “Liburua ene etxeko euskararen behar dut idatzi, pentsatu nuen. ‘Herria’ kazetan etxeko euskararen kutsua ematen diot pixka bat, baina kutsu zabalago bat ere ematen diot denek irakurri behar dutelako. Liburuan Belarrea eta Bastidako euskararen hautua egin dut. Ene burua lasai sentitu dut, arrunt goxoan sentitu naiz; horrek lagundu nau naturalki izkiriartzen”.

Haurtzaroko bizipenek leku zabala dute liburuan, jostetek berealdiko tokia izan zuten gure solaskidearengan. Haatik, mundu hura, engoitik liburuan baino ez ote dagoen irudipena hartu dugu. Hots, mundu hura joana dela, jagoitik ez dugula gehiago ezagutuko: “Haur denborako bizimoldeak dituzu, aspaldiko gauzak dira, haurtasuna berri du liburu idaztean. Mundu hura ez da oraingo bera, bistan da. Belarreatik 100 metrora badira haurrak euskaraz ez dakitenak, eta hori izugarria da”. Horrela izanagatik, Emilek ez du bere haurtasunaz zaharkeri bat bezala mintzatu nahi, euskaltasuna gaurkotasunez bizi baitu berak eta bere etxekoek ere bai: “Zorionez eta jainkoari esker, nire ilobek ene jite hori gorde nahi izan dute, Belarrean euskaraz egiten da, ene sortetxean nahikari hori atxiki dute, beharrik”.

“SEGIDA” ELEA EDO HITZA.

Baigorriko pilotariak “Zaharrer Segi” izena eman zioten herriko pilota elkarteari, eta halaxe du izena egun ere. Iparralde-

ko bizitzan eta gizartean badago gizaldiz gizaldi atxiki den ele gako bat: “segida” hitza. Etxealdearen segida, arbasoen bizimoldearen segida, kulturaren segida, hizkuntzaren segida: “Atx! Hitza badago, baina hitza ez da aski. Ez Baigorriin soilik, Garazin edota hiru lurraldeetan euskal kulturari segida ematea nekeza da. Baigorri eta Garazi eskualdeetan, konparazio, errugbia nagusitu zaio pilotari. Hori da ene kezka handiena, burutik buru ezin itzali dezakedana, ene mina hori da. Nik baietz, segida badela erran nahi nuke, baina aski indarrrik ba ote da?”.

Orduan gizartea elizkoia zen erabat. Familia laborari ia-ia bakoitzetik seme bat seminariara joan ohi zen; herri bakoitzean apaiz bat zegoen. Egun, kasu, lau apaiz dira Garazi eskualdeko 11 parrokitan. Apaiza izatearen kariaz galdetu diogu Emileri: “Ba al dakit nik nihaurek? Gauza horiek zailak dira erantzuten. Alabaina, erraiten ahal dizut ez nuela apaiza bidean sartzeko hertsatu ninduenik izan. Aita-amatxiek bide horretan abiatzeko nahikaria ene baitan neramala erraiten zuten”.

■ Jose Mari Aranalde, apaiza “Gizon eta apez on bat”

“Herria” astekaria irakurtzen duzu, edo ikusten bederen, euskaldun hori? Irakurtzen nahiz ikusten baduzu, badakizu; eta ez baduzu, jakizu, hasera-haseran baduela astero-astero sailtxo bat, beti neurri berekoa, lehen orriaren ezkerraldean, eta haren azpialdean bi letra hauek agertzen direla askotan: “E.L.” Emile Larre duzu xigortu-xigortua.

75 urteko apez honek “Ene artzain-etxolab” izeneko liburu eder bat atera du oraindik-orain. Ederra da esanetan eta esateko moduetan. Eta argazki edo potretetan, ikus 68. orrialdekoa. Lekutan gelditzen da Domingo Kanpaña. Bera da protagonista, edo erdi-gune, liburuan zehar; baina zaude seguru, irakurle, ez duela bere burua erakusteko egin, nahiz berena erakusten duten asko eta asko baino hobeki legokeen nonahiko erakustokitan. Bere

ingurua eta ingurukoak ditu kontagai liburuan.

Apez on-on honengatik ere esan zezakeen Pio Baroja jaunak, apez euskaldunengatik esan zuen harako hura “Euskal apezek ez diote uko egin gizon izateari”.

Gure Baigorri-Bastidarra, pilotari duzu, eta pilotazale, bertsolari duzu, eta bertsozale; abeslari eta abestigile. Eta txapela ere berekin du beti, buru

argi horretan.

Eta... biziki maite ditu hegoaldeko arrain freskoa eta haren lagun on den sagardoa. Eta sagardotegia!

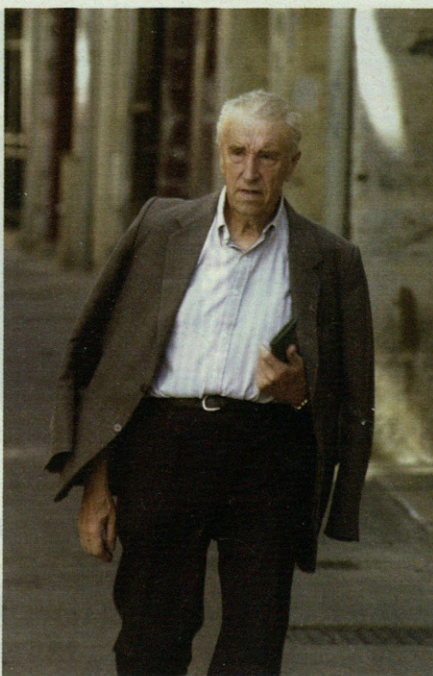
Zuk apez euskaldun on bat lagun nahiko bazenu, hor duzu eskura Emile Larre jauna. Ibili den leku guztietan itzala duen gizona da gure apez jauna. Guri ez zaigu damutu haren ondoan ibili izana ●

ALBERTO ELOSEGI

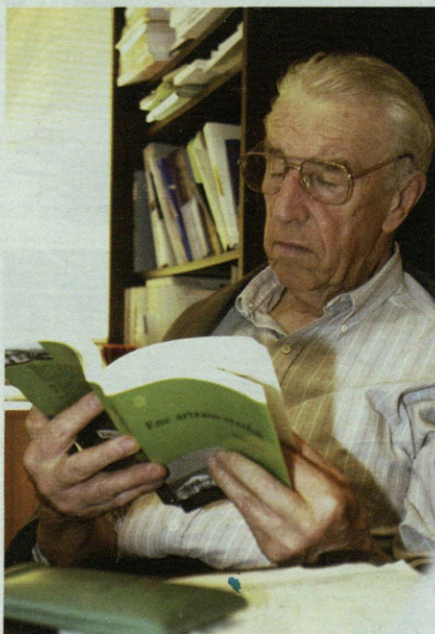
Haurridetako zaharrena bera zen eta orduan zaharrenak hartzen zuen etxearen segida: "Zaharrenak behar zuen etxeari lotu, eta kezka hori ibili nuen ene baitan nehoi erran gabe. Kezka handia izan zen enetako hori nola konpondu. Ene burua libre sentitu behar nuen. Eskolako beste lagun bat atzeman nuen, etxeko haurride nagusia zela, ni bezala, eta nik bezala apez bidea egin nahi zuela". Mutiko lagun haren etxea aldiz, ez zen arrunt laborari etxea, ez zuten lurrik. Eta bere burua konbentzitzen lanak izan zituen Emilek. Kezka hura emeki-emeki gainditu zuen alta.

II. MUNDU GERRA. 13 urte zituela piztu zen II. Mundu Gerra; Uztaritzeko seminarioan zegoelarik. Emileren bizitzan eta orobat Iparraldeko elizarenean berebiziko eragina izan zuen alemanen okupazioak. "Herria" kazeta aitzinetik "Euskalduna" izan zen Ipar Euskal Herriko euskaldunen erreferente eta bilgune. Errepublikarren aurkakoa, tradizionala oso, eta alemanen aldekoa izateaz seinatuta. Gerra garaian itxi zuten. Piarres Lafittek hartu zuen haren segida 1944an. Emile Larrek, berriz, Lafitteren segida hartu zuen 1959an: "Hiru lurraldeak korritu ditut eta herriak ezagutzen eta maitatzen ikasi ere. Eneaz kanpo ikusi nuen lehen lurraldea Zuberoa izan zen; 18 urtetan. Mauleko kolegioaren zaindaria lana egin nuen. Bertako kantak, euskara eta herria ezagutu nituen". Ez da harrezkero geldirik izan. Hainbat herri -edo berak dioen gisan- eta etxola ezagutu ditu: "Zazpi urtez barneko misiolari lanetan ere ibili naiz; herri herri predikari. Jardunaldiak antolatut, Euskal Herria maitatzen ikasi dut eta 'Herria' kazetaren zuzendaria izan naiz horri esker". Emileren erranetan, lan horiek denak ohartu gabe egin ditu, bidean bide, elkar ulertu beharrez. Orain, zenbaitetan, batzuei zuberotarrez edo, konparazione, hegoaldeko euskalkiak ez dituztela konprenitzen entzuten die, eta errazkerian erortzen direla iruditzen zaio. Euskara ibilian ikasten dela erran digu Belarrean etxaldean sortutako "artzaina"k: "Bizimolde honek eman dit biziaren gustua, ez naiz ni txoko bateko gizona, ez naiz lagun batekilako gizona, edo adiskide gutxikoa. Jite honek anitz ezagutza emaiten dit. Gazteek erraiten didate: denak zure familiakoak dira, zure auzokoak, denak zure herrikoak!".

ALBERTO ELOSEGI

□ **"Euskalduna baldin bada korapiloak izanen ditu bere baitan, edo ez da euskalduna gehiago. Euskaldunak galdua baitu bere sosegua nolazpait. Euskaraz lan eta bizi dugunon jitea da"**

ALBERTO ELOSEGI

■ **"Norbera dakienaz mintzo da. Ni naiz ene buruaz gehien dakiena".**

ZORRA KITATU BEHARREZ.

Gizon honek elizan hartu zuen egongia, eta egongia honetatik tinko atxiki zaio herriari: "Autobiografia hau zor baten ordaintza duzu. Lehenik aita eta amarenaganako, etxekoenganako, haiek egin nautelako. Bigarrenik, ene irakasleenganako eta orobat Euskal Herriarenganako". Liburua bi zatitan emana da, prosaz lehen eta bertsoz bigarren: "Biziaz kantari" izenburukoa.

Lehen zatiaren azken atalak "Berriz haste balitz" izenburua du: "Errana dut ez diodala erantzun bat eman nahi galde horri, baina ageri da atal horretan eman dudala. Guk egin duguna hor da eta gehiago nahiko genuen egin bizitzaren sail guztietan, euskaldunon eta girstinoren egitekoa baita". Gizon hau ez da gelditzekoa. Asteartero Donibane Garazitik Baionara bidea egiten du "Herria" aste-kariaren azken ukituak ematera. Elizako kantiken berritze lana hartu zuen orain urte batzuk; Xabier Iratzederren segida hartu zuen nolazpait: "Segida hitza handiegi da enetako kasu honetan. Iratzeder bakarra baita, bere lana apartekoa da; horretarako emana eta konsakratua bizi da Belokeko monastegian". Honela jarraitu du Belarreko semeak: "Elizako kantueta berritze bat ekarri behar zela erabaki zen azken Kontseiluan. Lehenengo kantuen bidez arimak salbatu behar zirela erraiten zen, horiek hitz handiak dira, baina funtsean zer? Ebanjelioak elkar maitatzea eta laguntzea erakusten digu, baina sozial mailan ere lan egin behar da, eta testuinguru horretan saiatu naiz kantika berriak asmatzen. Ez uste izan lehenengo apezan zeregin guztiak gure gogozkoak zirenik. Gure ideiak berritzearen alde lan egin dugu eta lagunkideen pentsamoldea aldatu da".

Bigarren atalean bertsoak eta kantuak bildu ditu: "Irudimen izpi bat eta asti pixka bat baditudalarik, asmatzen ditut kantuak. Betidanik gustatu izan zait, ene josteta da". Euskaldunok geure barne korapiloak ditugula dio liburuaren pasarte batean. Honatx arrapostua: "Euskalduna baldin bada korapiloak izanen ditu bere baitan, edo ez da euskalduna gehiago. Euskaldunak galdua baitu bere sosegua nolazpait. Euskaraz lan eta bizi dugunon jitea da, eta min hori ez bagenu ez gure eremu honetan lan egingo, ez zuk, ez nik, ez beste askok".

◆ **MIKEL ASURMENDI**

MIKEL GOÑI

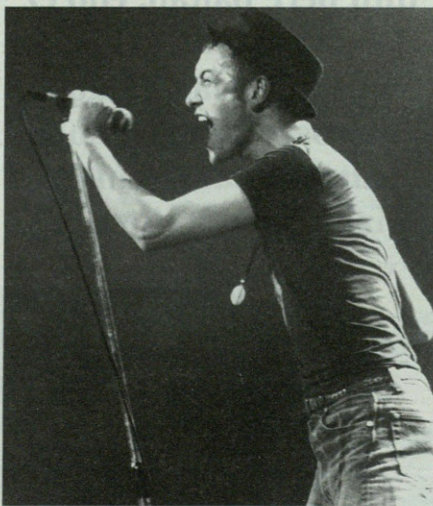
MUSIKA

Eriz Zapiirain kazetariak euskal rockaren hastapenei buruzko dokumentala osatu berri du Orio Produksioak. "Salda badago" izenburupean 70-80ko hamarkadetako euskal rockaren akorde eta izar nagusiak bildu ditu. Aurki ETBn izango da ikusgai.

ROCKAREN SALDA EGOSI ZENEKOA

Gurea bezalako herri txiki batean rock&rollaren inguruan horrenbesteko eragina izan duen mugimendua sortu izanak harridurarako tarterik ematen segitzen du, hastapenetik 20 urtetik gora pasa badira ere. Izan ere, 70eko hamarkadaren hondarretan eta 80koaren hasieran Euskal Herrian sortu eta garatu zen musika eszenak ez du kasik parekorik izan Europan, rockaren agerpenak mugimendu kontrakultural zabala ekarri baitzuen, ezarritakoaren kontrako leherketa. Eta leherketa horren uhinak hamar urtez luzatu ziren eta baita beste aro bati ateak ireki ere.

Orain, distantziak ematen duen argiarekin, Eriz Zapiirain kazetariak euskal rockaren hastapenak kontagai dituen dokumentala osatu du Orio Produksioak etxerako, Iker Trebiño errealizadore lanean aritu delarik. Aurki ETBko bi kateetan ikusi ahalko da euskaraz nahiz gazteleraz. "Salda badago" izenburupean, dokumentalak rockaren agerpenak gurean izan zuen eragina eta bilakaera aztertzen ditu, beti ere, fenomenoaren ikuspuntu guztiak jorrotuta. Zapiirainen aburuz, "ez zen soilik mugimendu musikala izan. Izugarritzko jendetza biltzen zen talde hauen inguruan eta hortik milaka gauza sortzen ziren, erabat iraultzaileak. Elkarrizketatuetako batek aipatzen zuen: 'Guk badakigu ez

AITOR BAYO

dugula gure musikarekin iraultza egingo, baina gure musikak iraultza hori egiten lagun dezake".

Hala, rock taldeekin batera irrati librean, fanzineak eta etxe okupatuak sortu ziren. Orduko egoera sozialak eta politikoko eragin sakona izan zuten musika taldeen izaeran, eta baita Ingalaterratik zetorren punk mugimenduak ere. Hitz eta mezu iraultzaileak, gerra hotzaren eta Euskal Herriko egoera politikoaren gaineko aipuak, "no future" eta norbanakoaren ukoa zekarren filosofia... Dena zilegi zen bakararra eta askotarikoa izan zen "euskal rock erradikala" deituko zioten mugimenduan.

Eta eskema zaharkituak apurtze bidean ere, hizkuntzaren inguruko aurreiritzi herziak eraitsi egin zituzten artean gutxiengo ziren euskaraz kantatzen zuten taldeek, Zaramak edota Hertzainak kasu. "Nola liteke rocka euskaraz egitea? Hori atzerriko musika da, ez da gurea..." eta halakoak esan ziren; eta ez Zaramaz bakarrik, euskaraz rock and rolla egiten hasi ziren askok jaso zituzten halako kritikak, erabat zentzugabeak nire ustez, aurrez ere atzerriko musikatik edan zuten musikariak egon ere bazeudelako. Nola ez ziren bada egongo? Kritika hura luzatu zuten haiei pentsatzen dut denborak erakutsiko ziela zein oker zebiltzan", dio Eriz Zapiirainek.

DROGEN ASTINALDIA. Eta Euskal Herrian nork bere burua begiratzeko ispilu bilakatu zen askorentzat. Baina drogak sartu ziren uholde baten modura. Drogen astinaldia sekulakoa izan zen euskal gaztedian. Bidean ehunka lagun gelditu ziren, informazio eza tartean. Eta rock taldeetan ere arrastoa utzi zuten: RIP, Eskorbuto edo Cicatriz kasu. "Ez da erraza izan gai hau tratatzea, garai hura bizi zuen edonork duelako norbait, lagun bat, anaia... hila edo hiesak jota. Ahalik eta errespetu handienarekin egiten ahalegindu gara, baina tartean dauden gauza gordin asko ezkutatut gabe. Manolo Gilen eta Iñaki Zarataren esanak adibidez, argigarriak dira". Baina drogek ez zuten rockaren salda akabatu. Aitzitik, batzuetan salda horren osagarri ere izan baitziren. Dena den, gero eta talde gehiago sortzen joan ziren eta lehen labealdikoei bigarren batekoak gehitu zitzaizkien. Garai baten ikur bihurtu dira horietako talde asko: Hertzainak, Zarama, Barricada, Eskorbuto, La Polla Records, Kortatu, Potato, RIP, MCD eta baita mugimendu horretatik haratago zeudenak ere: Itoiz, Ruper Ordorika, M-ak...

Hala ere, "Salda badago" dokumentalean ez dituzte ahaztu nahi izan aitzindarien artean aitzindari izan zirenak: Niko Etxart eta Errobi taldea. Rock egiturak balaituta musika egiten lehenak izan ziren: "Hegoaldean rockaren hastapenez hitz

egiterakoan askotan ez dira aipatu ere egiten Niko Etxart eta Errobi... baina eurak izan ziren rockaren aitzindariak Euskal Herrian. 70eko hamarkadako euren irudiak topatzea ere ezuste zoragarria izan da, eta irudi hauek giro hura islatzeko oso baliagarriak izan dira".

UHIN LIBREAK. Dokumentala irratia baten modura egituratua dago. Arestian aipatu bezala, 80ko hamarkadaren hasiera horretan irati libre ugari sortu ziren. Horietako bat Eguzki Irratia da. Esatari lana Juan Kruz Lakasta kazetariari

Dokumentalean Zaramako abeslari Roberto Mosso gazte eta argal-argala ikus dezakegu, edota La Pollako Evaristo erretzen ari den gurutze bat eskuan

egokitu zaio "Salda badago"-n. "Landu nahi nituen gai guztiak lotuko zituen elementu erakargarri baten bila nenbilen, musikaz nahiz giro sozialaz hitz egingo zuen narratzaile baten bila. Orduan, lagun batek irratia joko asko eman zezakeela

aipatu zidan. Ideia lausotu horri tiraka, pentsatu nuen irratia bai, baina barrutik ikusia behar zuela, eta zer hobe irati libre bat baino garai hura islatzeko? Handik erraz sortu zen narratzailearen figura: egun Eguzki Irratian musikari buruzko saio bat egiten duen tipoa izango zen garai hartara eramango gintuena". Hala, gai eta kontu ezberdinei ez ezik, dokumentala osatzen duen irudi sortari ere bide ematen dio esatariak. Atzera begirako bidaia horretan, Zaramako abeslari Roberto Mosso gazte bat ikusiko dugu, argal-argala, mikroari eusten diola edo La Polla taldeko Evaristo, erretzen ari den gurutze bat eskuan.

Denborak aurrera egin ahala, mugimendu hau indargabetuz joan zen, eta 90eko hamarkadaren hasieran nabaria zen euskal rock erradikalaren gainbehera. "Goraldiak eta gainbeherak normalak dira -argitzen du Zapirainek-. 'RRV' deitu denaren gainbeherak beste zerbaiten goraldia ekarri zuen. Mugimendu hura bukatu zenean, beste bat sortu zen, nahiz eta ez dugun izen konkretu bat, Su Ta Gar, EH Sukarra, Negu Gorriak eta abarrek sortu zutena definitzeko. Haien musikak gauza berriak ekarri zituen euskal musikagintzara, eta haien ondorengoek beste gauza berri gehiago, eta hori beti da abe-rasgarri, ez?"

◆ XABIER SAGARDIA

■ Eriz Zapirain: "Jendea musikariekin batera heltzen joan da"

Zergatik aukeratu zenuen euskal rockaren gaia dokumentala egiterakoan? Nondik eta noiztik duzu honi buruzko materiala pilatua?

Aspalditik buruan nuen proiektu bat da. Karrera garaian Euskal Rock Erradikalari buruzko lan bat egin nuen eta hura abiapuntu hartuta, garaiko protagonistekin elkarrizketa batzuk grabatzen hasi nintzen. Guztira 22 elkarrizketa egin nituen, baina orduan ez nuen hura aurrera ateratzeko aukerarik izan eta hortxe utzi nuen, gordeta, alboratuta. Hiru urteren buruan, berriz gaiari heltzea pentsatu nuen.

■ Orain zenbaitzuk diote garai hori denboraren poderioz puztu egin dugula, mitifikatu. Zer deritzozu? Horrenbesteko salda zegoen?

Ez dut uste puztu dugunik, benetan indar handiko mugimendua izan zela uste dut eta horren ondorioz sortu da sortu den musika talde uholdea Euskal Herrian. Gainera, eta dokumentalean hori nolabait islatzen saiatu gara, ez zen mugimendu musikala izan soilik. Gaztetxeak, irati libreak, fanzi-neak... mota guztietako mugimendu alternatiboak sortu ziren.

■ Dokumentalean agertzen direnen iritzia entzun ondotik, egoki ikusten duzu "Euskal Rock Erradikala"-ren etiketa?

Garai bat definitzeko balio duen neurrian, bai, egoki ikusten dut. Era askotako iritzia zueden honi buruz, erabat kontra azaldu zirenak eta onartzen zutenak. Garai bat izendatzeko balio digu eta alde horretatik aproposa dela uste dut, hiru hitz horiek ez baitute inongo gezurrik esaten.

■ Ordutik hona zertan aldatu dira gauzak?

Ez naiz musikan aditua, baina argi ikusten dena da profesionalizatzeko bat egon dela; argi da egungo musikariak ordukoak baino hagitzez prestatuagoak daudela, musika estilo gehiago ezagutzen dituztela, iturri askotatik edaten dutela... Ordukoek freskotasun hura zuten, apenas hiru akorde jotzen jakiteak balio zien esan nahi zutena ozen eta modu erakargarri batean esateko, indar berezia zuten eta hura zen jendeak eskertzen zuena... Jendeak ez zuen birtuosismo bilatzen, hiru akorde haiek eta hitz eta jarrera konprometitu haiek bilatzen zituen. Eta jendea, urteen poderioz, musikariekin batera, heltzen joan da, musika mota gehiago ezagutzen

Aldizkaria triste zegoen bere orrialdeetan hainbat aldiz idatzi zuen Jose Artetxeren heriotza zela-eta, eta haren bizitzako pasarteak gogoratzen zituen.

Bereetako baten heriotza orduan

Udazkena iritsi bezain laster, Jose Artetxe idazlearen bizitza amaitu zen, ZERUKO ARGIA erabat hunkituz. Izan ere, urteetan aritua izan zen gizona aldizkarian idazten, batzuetan alai, besteetan triste, azkenengotan nahikoa haserreturik. Eta halako batean hartan gehiago ez idaztea erabaki bazuen ere, bereetako bat zen aldizkariarentzat, eta haren heriotzaren orduan, lehen orrialde osoa eta editoriala eskaintzen zizkion ordainetan.

ZU ERE EZ IZAKI JAINKO

Joan berri zen gizona eta hark eginikoak ekarri nahi zituzten gogora. "Agur, Joxe!" esaten zion "eziñaren itomenez leertu" beharrean, "itxaropen-zirrindari" eutsi nahirik zebilen Etxaniztar Nemesiok. Eta "Noiztik zindugun gure belarrietan?" galdetzen zen, erantzunez jarraian: "Ez atzotik, askozaz ere leenagotik. Aitzolen egunak ziran. Donostian 'El Dia' egunkaria sortzekotan zirala eta idazle berrien artean bezala gazte bat, azpeitiarra eta Artetxe izenekoa. Ala asi ziñen euskal

■ Jose Artetxe idazle azpeitiarraren gaztetako argazkia.

■ 15 urtetik gorako neska gaztetxoentzat Iragarkia, 1971-X-3

Donostiako residentzi batean, egun erdiko lana eta beste egun erdia ikasketaren bat egiteko aske izango diralarik, lauren bat neska gazteentzat lekua eskaintzen da. Jana ta oea lanaren truk emango zaie. Galdetu ZERUKO ARGIA edo 417118 urrutizkiñan ●

egunkarietan erderaz idazten. Euskeraz ere noizean bein agertzen ziran zure lanak. Gero etorri zan gerrateko gau beltza. Argi asko, arek eramanak zituan, mendebal izu baten erasoak janda, ainbeste eta ainbeste langille argi. Zu, bizirik gelditu ziñan, argi-zerrenda baten atzean, gure paperetan idazten".

Bizitza oso bat laburtzea zaila da, baina ez Nemesio Etxanizek, ez beste inork, garbi aitatzten ez zituzten gauzen artean, gerrate hartan Jose Artetxe egondako bandoarena zegoen: suma erraza, halere, Gipuzkoako Diputazioan lan egiten zuela

kontuan hartzen bada. Dena den, zeharka bazen ere, zer edo zer aitatu nahian ibilia ematen zuen Nemesio Etxanizek, besteak idatzitako lan ospetsuenen berri eman eta gero, hauxe baitzioen: "Azkena, gure gerrate denborako zure pasadizuak... Eta jakiña, zu ere ez izan Jainko, eta gizona zeran aldetik, batzuentzako akatsez ikutua agertu izan zera, zeure iritzietan. Ori baita gizona, doai ederrez eta ajez osatua".

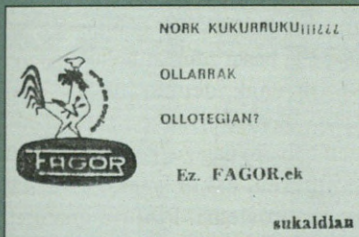
GAZTEEKIN HASERRE

Salbador Garmendiak, berriz, gaztea izaki, azken urteetako Jose Artetxe ezagutu zuen. "Orain dela hiruzpalau urte. Euskaltzaindiak Etxegarairi eta beste batzuri gorazarre bat, ohorezko aipamen bat egin zien. Etxegaraiz Joxek hitzegi zuen. Oroitzen naiz. Kopeta zabal, haundi, buru-

■ Fagor

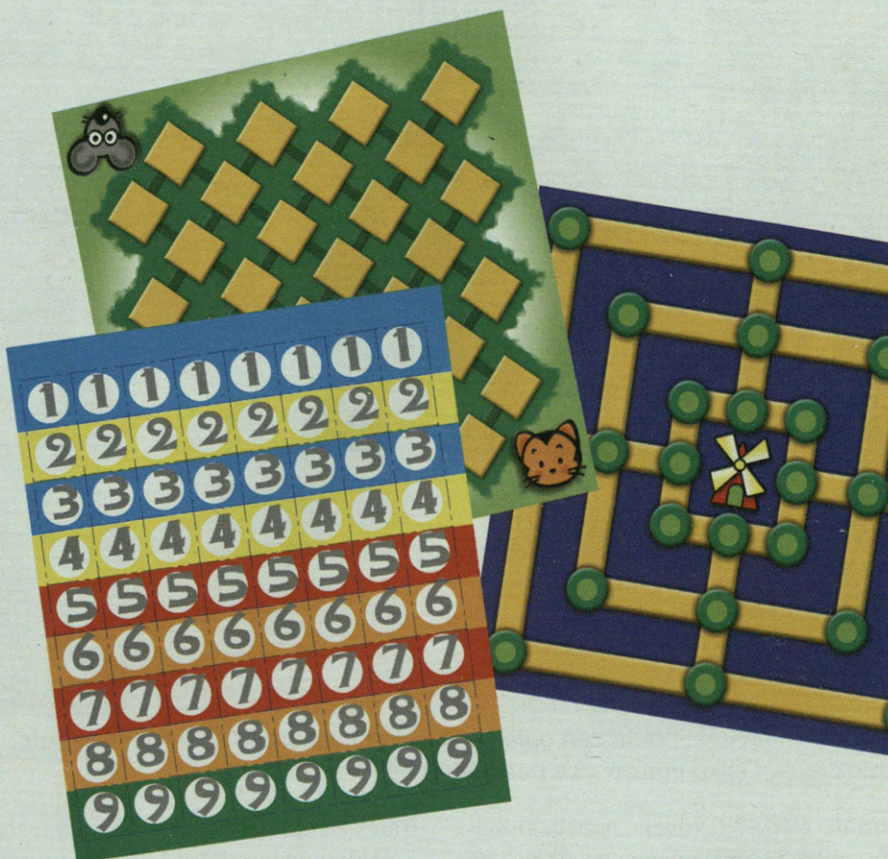
Iragarkia, 1971-X-3

Nork kukurruku!!!!??/ Olarrak/ oillotegian?/ ...Ez. Fagor-ek/ sukaldian ●

■ Fagor etxearen iragarki zaharra.

ko adatsa atzera. Aurpegia trianguluan. Sendo, bero, sutan bailegoen irakurri zuen irakurri zuen guztia. Harriturik utzi ninduen. Ez zen hura nik ezagutzen nuen Joxe! Bazkal garaian, zenbait gazte bildu ginan haren ondora. Iritzi desberdinik azaldu zen. Joxe, bereari gogor. Begiak, su. 'Liburuetan agertzen den Joxe eta haragizko Joxe ez dira bat eta bera'. Isilik geratu zen. 'Baliteke'. Artean, Z. ARGIA n sartu berri nintzen. Behin batez, gure Joxe, ezpainak estu eta eskutan jestorik ez, Z. ARGIA azaldu zen. 'Zu, Garmendia, zer iruditzen zatzu liburu hori?'. Berehala konturatu nintzen zertaz ari zen. Isilik geratu nintzen. Gisako erantzun bat aurkitu nahiko nukeen. Joxe sikologoak: 'Bai, bai, Ramon Saizarbitoriaren liburua, zer

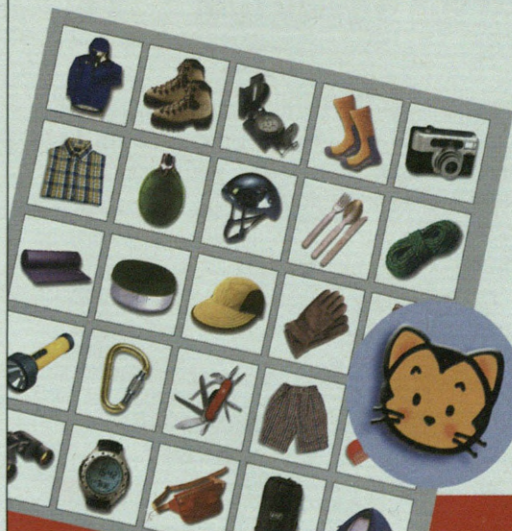

Jolastu nahi al duzu?

Hala bada, eskura itzazu ZABALIKek asteburu eskainiko dizkizun Mini-jokoak. Zortzi joko desberdinek osatzen dute Mini-jokoak bilduma. Guztiak dira erabat dibertigarriak, lagunekin batera une atseginak igaro eta ondo-ondo pasatzeko oso egokiak.

Jolasteko prest bazaude, osa ezazu Mini-jokoak bilduma, doan da eta...

Asteburu honetan, jaso itzazu ZABALIK astekariarekin batera lehen jokoa eta bilduma osoa gordetzeko kutxa.

ZABALIK

asteburu etako astekari

Babeslea:

HIZKUNTZA-ZERBITZU OSOAK

BITEZ **LOGOS**

ITZULPEN ATARI ELEANITZA

www.bitez.com

www.logos.it

Laguntzailea:

■ Donostian ireki berria zen galerian Manuel Losadaren koadroak ere ikus zitezkeen. Goiko irudian, "La peluquería de Carbonell" koadroa dugu.

iruittu zatzu?'. 'Nobela, nobela gisa eta batez ere obserbazioaren aldetik oso ona iruditu zait, baina...'. 'Abajo el clero! Abajo el clero!' oihuka esan eta aldegin zuen. Handik piska batetara, Z. ARGIA lanean ari zirenei, telefonoz barkazioa eskatu zien".

Ez ziren horietan amaitzen Salvador Garmendiak Joxe Artetxerekin bizitako pasarteak, horregatik: "Korrektore lana eman zidaten Z. ARGIA. Ondo edo gaizki, zuzen edo oker, zerbait saiatzeko gara. Artetxerenak ere zuzentzen nituen.

Batek baino gehiagok esan zidan, 'hi, aspaldi honetan, Jose Artetxek euskara ikaragarri ikasi dik'. Aldez egia zitekeen, aldez gezur. Azpeitiako euskera ondo ezagutzen baitzuen, eta hori bederen ikasi beharrik ez zuen. Azpeitiako fonetismoak eta lokalismoak zuzentzea ez bide bitzaion gustatzen Joxeri. Artikulu batetan, bospasei falta tiki zuzendu nion. Z. ARGIA etorri eta oso haserretu omen zen. Zenbait hitz gogor esan ere bai. Z. ARGIA ez zuen gehiago idatzi. Geroztik, Diputazioko Liburutegiaren

■ Galerietan barna

E. Kortadi, 1971-X-3

Eta honez gero, Mikel Forkada projektistak Donostian ireki berria duen galerian eman diguna aipa beharrezkoa dut, Euskal Pinturaren hoberena eman baitigu: Arteta, Aranoa, Basiano, Iturriño, Losada, Olasagasti, Regoyos, Salaberria, Vazquez Diaz, Zuloaga, Oteiza, Mendiburu eta holako euskal artisten bilduma ederra. Hasi dun bidetik jarraituko duelakotan, gaude. Orobat El Pez galeriatz, Jose Luis Sanz Magallon artistak Bilbaoko hibaizabaleko paisaje lanbrotsuaz egin paisajeak eman baitizkigu. Ematen zaikun guzia, jaun andereok, ez baita ona eta euskalduna. Erdipurdiko azalketa komertzial eta chauvinistak hilerok ikus baititzakegu. Adibidez, Luziano elgoibartarrarena, honek bere egitura onari folkloreakeria eta euskalkeria larregi nahasten baitio eta Valladolidko Gloria Alcahude-nak, politak eta apaingarriak bai bainan ezer gehiago ez baitute. Eta beste zenbait holako pintore koskorrenak, denboraren galgarri. Baina bakoitzari berea zor baizaio, esan beharra dago azken hauen pintura merkea, eskuratzeko errazago zaiola erosleari. Pintura ona urria baita, gutti sortzen eta... ez dakigu nora joaten den (...) ●

■ Jose Arteche il zaigu G.B.

Jose Lasa, 1971-X-3

Bilboko "El Correo" deritzan egunerokotik jaso dut berri itzala, mingotza, ene biotzarentzat ezpata zorrotza. Bere etxean, maats-ondoa dirudin familiaz inguratutik, atzo (irailak 23) eskaini zion azken arnasa eta azken mina Jaunari. (...) Bein betierako amaitu dira zure burrukak, zure barneko kezkak, zure eguneroko lanak. Dudarik ez dut, zure aurpegia, zabala, noblea, bekoki goren eta irikikoa, euskaldun askok bezala, izan arren, eriotzak, bere esku sotilaz

apaindu, edertu, argitu eta baretu egin duela. Zu joanik, gu, zure adiskide ginenok, bakarti, pauso sakonean, geratu gera. Zu joan zera, errekarren beste ertzer (geiago ez itzultzeko), ez ordea bakarrik, ekintza on asko baidituzu lagun. Lekuko edo testigo bati dago-kion eriotza. Gizonaren testigu eta kristau baloreen testigu. Ura onegatik edo au arregatik? Ospe andiko zure izen ori gogoan eta ezpañetan dabilkite egun, baita ere erabiliko gero eta gero, jakitunak eta baserritar abarkadunak (...) ●

alboan Euskaltzaindiak duen gelara sartan joan naiz. 'Egun on, Joxe'. 'Egun on, Garmendia'. (...) Behin batean, Euskaltzaindiaren gelako atea ezin zabaldurik nenbilaneko batean, Joxerengana jo nuen. 'Joxe, atea ezin zabaldurik nabil'. Berehalaxe etorri zitzaidan. Giltza eskutatik ken eta su batean hasi zen atea ireki nahiz. Nahi eta ezin. 'Hemengo giltzak oteia, gero! Ez otezu... besten bat hartu!'. 'Ez dakit, ba'. 'Zaude. Belaxe jextxiko naiz. Ea arkitzen detan'. Lotsatuta utzi ninduen. Liburutegitik kontserjeria aski urrutu dago, eta eskailera asko jaitsi eta igo behar da. 'Ez jauna, gehiegi litzake Joxe. Eskerrik asko, nerau joanen naiz'. Joxe zuzen, Joxe zorrotz... Joxe umil, Joxe bihozpera!'' ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

ASTRONOMIA

GAIK

EUSKAL ZIBILIZAZIOA

(GURE HERRIAREN SUSTRAIEN BILA)

5. EDIZIOA

ESKUIZKRIBUAK (EKONOMIA ETA FILOSOFIA)

Karl Marx

METAFORAK ETA HAUSTURAK

René Thom

**Udazkenko
argitalpen berriak
Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!**

GAIK

ARGITALDARIA

Astia Hartuta

A S T E K O L I B U R U A

JON MANZISIDORREN AZKENENGO KOMIKIA

I.U. ETA BERE LAGUNAK**(m)****BALEIKE**

48 orrialde

500 pezeta

20 libera

Komiki baten sinadura gisa (m) xume bat ikusiz gero, Jon Manzisidor zumaiair gaztearen marrazki lan baten aurrean zaudete. Eta hain zuzen Zumaian argitaratzen den "Baleike" aldizkarian ekin zion bere zeregin honi, duela zortzi bat urte, herri horretako gazte batzuek eus-kara bultzatzeko asmoz plazaratu zuten hilabetekarian. Testuen lagungarri izango ziren marrazkiak egiten zituen hasiera hartan, baina arian-arian animatu, eta komiki zerrendak eta binetak egiteari ekin zion. Harrera ona izan zuen aldizkariak oro har -laster bilakatuko zen hamabostekari- eta beste hainbeste esan daiteke Jon

Manzisidorren marrazkiez ere: herriko gorabeherak jasotzen zituztenez, bertako gazteen hizke-ra mota erabiliaz, oso ezagunak egin ziren Zumaian... eta baita urrutixeago ere. Hainbeste, halako batean, "Euskaldunon Egunkaria" koen deia jaso zuela, eta geroztik haren orrialdeetan ere ikus daitezke. Orain Baleike kultur elkartearen eskutik kaleratu du bere azken emaitza, "I.U. eta bere lagunak" komikia, non Izaki Unizelularra, Gafosua, Juan Andres eta Maria Eugenia bezalako pertsonaiak agertzen diren, gauza orori eraso egiten ohituak egon arren, aldi berean samurrak izaten dakiten horiek.

▼ Egileari Galdezka

"Istorio erabat berriak dira, pare bat orrialdekoak"**■ Nola hasi zinen komikigile gisa?**

"Baleike" aldizkaria bultzatzen ari zirenak lagunak nituen, eta bertan hasi nintzen.

■ Zer motatako pertsonaiak egiten zenituen?

Pixkanaka joan dira sortzen. Hasiera batean herriko erreferentzia gehiegitxo zeuden nire istorioetan, bertakoek bakarrik ulertzeko modukoak zirela iruditzen zitzaidan. Beraz, poliki-poliki hori zabaltzen hasi nintzen. Eta "Euskaldunon Egunkaria"n ere "Baleike" aldizkariako pertsonaia berdinak mantendu ditut.

■ Baina komiki honetan agertzen direnak ezberdinak dira...

Bai. Hasieran, "Baleike"n ateratako guztien bilduma egiteko asmoa genuen, baina azkenean erabat berria egin dugu. Gainera ez dira marrazki zerrendak, pare bat orrialdeko istorioak baizik.

■ Arrazoi berezirik lan hau kaleratzeko?

Ez. Hainbeste urtetan kaleratutako marrazkien bilduma egiteko asmoa zegoen eta hartara jartzea baino ez dugu egin. Eskatzea libre denez, diru laguntzen atzetik hasi ginen aurretik, Baleike kultur elkarteak bere aldetik eta nik niretik, baina ez genituen lortu. Orduan zera pentsatu genuen: Baleikeren diruarekin eta nik ere pixka bat jarritz aterako genuela, autoedizio moduan. Azkenengo mementoan, halere, Zumaiaiko Udalak dirulaguntza eman zigun.

■ Zenbatean saltzen duzue?

Bostehuna pezetan. Duen formaturako nahiko merke.

■ Oso eskuzabalak zaretela adierazi nahian, ala?

Ja, ja, ... Gauza ez da irabaziak izatea. Den-denak saltzen baditugu, inprentako gastuak ordaintzeko adina emango du. Hortik gorako etekinik ez da izango.

MIKEL MARTINEZ

Jon Manzisidor

L I B U R U A K

**AMODIOA
BATZUETAN**

Juan Ramón
Madariaga Abaitua
EUSKALTZAINDIA/
BBK FUNDAZIOA
97 orrialde
800 pezeta
32 libera

FELIPE ARRESE BEITIA OLERKI SARIAREN IRABAZLEA

Euskaltzaindiak eta BBK Fundazioak urtero burutu ohi duten Felipe Arrese Beitia olerki saria Juan Ramon Madariaga Abaituaren "Amodioa batzuetan" poemarioak irabazi zuen iaz. Nolanahi ere, ez da hau poeta honek sariren bat eskuratzen duen lehen aldia: 1988an, Bizkaiko Foru Aldundiaren olerki saria jaso zuen "Imentzioaren Pergamuak" poema bildumarekin, eta 1997an, kritika saria, "Argia sortzen den izartegia" rekin. Oraingo honetan, udazkena zer den ulertzen saiatzen da poeta, uste oso hau duelako: "Udagoie-nean nola, hala agitzen da amodioaren estratan ere". Eta ezustean amodioaren eszenak identifikatzeari ekin zion, derrotaz, aladurez, sofrikarioz, poztasunez beterik agertzen zaion amodioa sailkatzeari, ahalik eta "Amodio batzuetan" poemarioa sortu zuen arte.

JOXE TAKOLO

Enekoitz Esnaola
UZTARRIA
188 orrialde
1.000 pezeta
40 libera

"TAKOLO", KONTRARIORIK GABEKO GIZONA

Hau da Azpeitiko Uztarrria kultur koordinadorearen eskutik Enekoitz Esnaolak plazaratu duen liburuaren izenburu zehatza: "Joxe Urbieta 'Takolo', kontrariorik gabeko gizona". Eta bertan, Xoxote mendiaren magalean datzan Takolo baserrian jaio eta bizitza osoan mendizale sutsua izandako Joxe Urbieta "Takolo"ren bizitza kontatzen zaigu. Hamalau urterekin lanean hasi zenekoa, Lagun Onak Mendi Bazkunean lortutako dominak, Añamendi-ira hemezortzi urterekin eginiko irteera, soldadutza Ferrolen, mendian serio hasi zenekoa, 1967an Mont Blanc, Pako Lertxundiren "desgrazia", Urrejolan egindako eskapada, erreskateetan izandako parte hartzeak, iheslariet emandako laguntza, Everestera zihoan espedizioan onartu zutenekoa, hartan bizitakoak, Himalayako beste une bereziak... eta "Takolo"ren adioa, besteak beste.

**EUROPAKO
MUGETAN
BARRENA**

Edorta Jimenez
TXALAPARTA
345 orrialde
2.300 pezeta
92 libera

HIZKUNTZA EUROPARRETA KO IDAZLEEN BIDAIA BITXIA

Ehun eta hiru idazle bildu ziren "Literaturaren Expressoa Europa 2000" etrean, Europan bizirik dirauten hizkuntza ezberdinen ordezkari gisa. Euskal literaturak, Edorta Jimenez idazlea izan zuen ordezkari. Begi-bela-riak erne zeramatzan gizonak, hainbeste ezberdintasunetatik jaso zezakeena atzeman eta gero guri kontatzeko asmoz. Izan ere, Lisboan hasi eta Berlinen amaitu zen bidaia hartan, makina bat herrialde bisitatu zituzten eta egoera aldaketa ugari ikusi eta bizi. Eta idazle bidaia-erietan dagokienean ere, beste hainbeste esan daiteke, hizkuntzen arteko ezberdintasunaz gaindi bakoitzak jasan eta gozatutakoa ez zelako berdina. Alde handia behar, Haitiko idazle frantziar-rraren eta duela gutxi bonbardaturiko Serbiatik datorrenaren artean, adibide-z.... Eta horren guztiaren berri ematen digu Edorta Jimenezek bere liburuan.

K A L I T A T E A

Produkturik
onenak,
MultiOpticasen

Aukerarik
zabalea
bettaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bettaurrekoetan.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1.a
Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

HATSARREAK ETA PARAMETROAK LANTZEN

Xabier Artiagoitia
ARABAKO FORU
ALDUNDIA
446 orrialde
2.000 pezeta
80 libera

Hatsarreak
eta Parametroak
lantzen

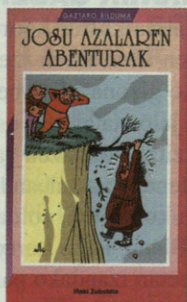

GRAMATIKA UNIBERTSALA IKERTZEN DUEN LIBURUA

Aidez aurretik ohartarazten zaigu: Xabier Artiagoitiaren "Hatsarreak eta Parametroak lantzen" ez da euskararen gramatika bat, gramatika unibertsala ikertzea helburu duen euskarazko liburua baizik. Hizkuntzari begiratze-ko modu bat aurkeztu du, hain zuzen Noam Chomskyk eta bestek azken hogeitaz urteotan bultzatu duten ikuspegia. Horren arabera, hizkuntza gizaki guztiok jaiotzez bereizten eta definitzen gaituen berezko gaitasun edo sena da. Horregatik esaten da hizkuntzak esatera biologikoa eta unibertsala daukala. Baina nola ez dugun guztiok hizkuntza bera geureganatzen, hortxe dago hizkuntzalarientzako erronka ere: berdintasunaren eta aniztasunaren berri ematea, hizkuntzatik hizkuntzara dauden molde eta egitura desberdinen berri emanez. Eta hain zuzen horixe egiten saiatu da Xabier Artiagoitia euskaraz.

JOSU AZALAREN ABENTURAK

Iñaki
Zubeldia
IBAIZABAL
175 orrialde
1.250 pezeta
50 libera

MISIOIARI IZAN NAHI ZUEN MUTIKO BARRABASA

Bihotz onekoa eta jatorra izan arren, astakilo samarra eta nahiko barrabasa ere bazen Josu Azala, handitzen zenean fraide egin eta Ameriketako indioengana joatekotan zen mutikoa. Eta fraide izan nahi horretan, hasieran Arantzazun eta Urbian, Foruan gero, berriro Arantzazura itzuli arteko haren abenturak kontatzen dizkigu Iñaki Zubeldiak, Ibaizabal argitaletxean kaleratu duen gazteentzako nobela honetan. Bidaniako Aritzeta baserrian sortua zen Josu Azala. Zortzi seme-alabetatik zortzigarrena, sasoi handiko mutila eta akerra baino arinago saltatzen zekien omen, nekerik edo beldurrik ezagutzen ez duten horietakoa. Horrela bada, onerako edo txarrerako, harekin abenturak bizi izatea eguneroko ogia zen Pello, Koldo eta Imanol bezala lagun zituenentzat.

OIHALA GORA!

Paco Capdevila
AIZKORRI
24 orrialde
395 pezeta
15 libera

HAURREZ OSATUTAKO ANTZERKI TALDEA

Haurrak antzezle agertzen dira "Oihala gora!"n, Aizkorri argitaletxeak hiru-sei urte bitarteko irakurleei eskaintzen dien Paco Capdevilaren ipuin honetan. Josu Lartategik euskaratua izan da. Jone, Jon eta bere laguntxoak eskolan daude. Halako batean, zera bururatzen zaio maistrari: antzezlan bat egin behar dutela. Zein ote gustuen egingo luketen papera? Nola bakoitzari antzerki mota bat gustatzen zaion eta den-denak protagonista izan nahi duten, berak erabaki behar izaten du zer antzeztu: Txanogorritxo antzeztuko dute. Hortik aurrera, haien artean iskanbila gehiagorik ez da sortzen. Izan ere, badute nahikoa lan maistrak banatu dizkien paperak ikasten, funtziorako jantziak josten, mozturak eta apaindurak prestatzen, dekoratuak pintatzen... eta behin eta berriz antzeztu behar dutena entseatzeko.

DISKOA

ZURE KANPOETARA...

Jojo eta Ramuntxo
AGORILA
11 kanta
2.195 pezeta
84 libera

JOJO ETA RAMUNTXOREN AZKEN DISKOA

Jojo Borgaraik eta Ramuntxo Carrèrek grabatu duten azken diskoa dugu "Zure kanpoetara...", non mirailaz banatutako bi munduen arteko bidaia egiten duten, hamaika kantaren bidez, maitasunak izan ditzakeen aldi orori kantatuz, euskarari beren atxikimendua adieraziz eta Euskal Herriaren itxaropena eta beharrak gogoratuz. "Jin Baledi", "Eskapatze", "Xekatu Zaitut",

"Herriaren Sabeletik", "Mariñelaren Kontra-Pasa", "Kantan Badoa Bihotza", "Basa Arrosak", "Euskara Gure Seaska", "Jasta ta Josta", "Haur Joaren Auhena" eta "Pobrearen Kantua" dira kanta horiek. Jojo Bordegaraik idatzi ditu letra gehienak, baina XIX. mendeko testu batzuk ere musikatu dituzte, eta Xiberoko Botzari eskainitako "Kantan Badoa Bihotza" Itxaro Bordak idatzia da.

GETXO, irailak 29

Antzerkia

Yllana konpainiaren eskutik, "Rock & Clown" antzezlanak izango da ikusgai. Sarrerak irailaren 17an hasi ziren saltzen eta 1.500 pezeta balio dute. Gazte txartela dutenek eta jubilatuek 1.200 pezetan eros dezakete. Getxo antzokia 20:00

DONOSTIA, irailaren 29a arte

Zinemaldia

Aurtengoan zinema jaialdi ospetsu honen 49. edizioa egingo da. Makina bat pelikula ikusteko aukera izango dute bertara hurbiltzen direnak. Aldez aurretik lortzeko ekitaldi eta filme guztietarako sarrerak, hori egiteko Internet da aukera bat. www.sansebastianfestiwal.com

OIARTZUN, irailak 29

Kontzertua

Kubatik datorren Conjunto Chappotin y sus estrellas-en eskutik kontzertua izango da. Sarrerak salgai daude, besteak beste, Amazkar tabernan (Oiartzun), Bilintxen (Donostia) eta Pagoan bertan. Pagoa aretoa 22:00 eta 24:00

MIARRITZE, urriak 1etik 7ra

Zinema

Latinoamerikako kultura eta zinemaren "La Cita" jaialdiak hamar urte betetzen ditu aurtengoan. Bederatzi film luze eta bederatzi film labur lehiatuko dira. Besteak beste, Txile, Venezuela, Brasil, Argentina eta Guatemalako filme eta dokumentalak ikusteko aukera izango dute bertara hurbiltzen direnak. Gare du midi aretoa

IZURRA, irailak 29

Kontzertua

Tapia eta Leturia trikitilarik bikotea eta AdhArron entzuteko eta dantzatzeko aukera izango dute festarako gogoia dutenek Nafarroa Behereko herri honetan. Plaza

DONIBANE-GARAZI, irailak 30

Antzerkia

Xirristi Mirristi taldeak "Lamindegiko Lamiak" antzerkia eskainiko du. Intriga eta egonezina dira obra honetako protagonista. Le Vauban zinegela 17:00

DURANGO, irailak 30

Dantza

Sutargi konpainiak "Aukeran" izena daraman dantza saioa eskainiko du. San Agustin kulturunea 20:00

GASTEIZ, irailak 29

Antzerkia

Xarxa antzerki konpainiaren eskutik "El Foc del Mar" kale antzerkia ikusteko parada izango da Gasteizko zentroan. Valentziako fallak modu modernoago batean interpretatzen dituzte. 21:00

BARAIBAR, irailak 29

Kontzertua

Gozategi talde oriotarraren doinu alaiak entzuteko aukera izango dute bertara hurbiltzen direnek. Frontoia

IRUÑEA, irailak 28

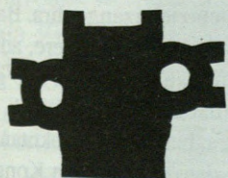
Kontzertua

Organuarentzako musika zikloan hainbat emanaldi entzuteko aukera izango dugu, horien artean Juan María Pedrerorena. La Asunción parrokia 20:30

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Fusarium generoko ontto bat dela-eta pinuak gaixotzen ari dira eta basogintzan aritzen direnak kezkatuta daude. Horri aurre egitea zaila da, pinudi guztietako lurra tratatu behar bailitzake.

TXANPONAREN TXULOA

Hostoa galtzeko ohitura duten zuhaitzen ezkutuko izaeren margoak azaleratzen dira orain, udazken aldera. Ezki antzezleen horia, astigar zanpatuen gorria, ametz okerren arrea...

Beltza da, hala ere, aspaldiko urte hauetan gure paisaiaren udazkeneko margo agintaria. Udazkenekoa soilik ez, urte guztikoa. Pinudiaren txanponen zaleok bizitza zurbilaren margoaz jantzia dugu paisaia, gure buelta. Txanponak, ordea, bi aurpegi omen ditu. Bi aurpegi, kantoia eta txuloa ere bai diot nik, eta txulotxo horretatik amildu eta galtzen ari da pinudien dirutza. Barrualdeko goiko mendi hotzetan hor nonbait,

baina itsasaldeko mendimagal goxo eta errekazulo epeletako pinudiak gorritzen ari dira. Eta pinudiak gorritu ahala baten batzuen kopetak eta patrikak belzten.

Lurrean, lur epel eta hezeetan pagotxa aurkitu duen *Fusarium* generoko ontto baten eraginez alferrik galtzen ari omen dira pinuak. Bere aurkako borroka zaila da, pinudi guztietako lurra tratatu beharko bailitzateke. Elorrio dugu, beraz. Basogintzan ari den sektorea aztoratuta dabil, behin udazkenduko pinua eta orduan etorkizuna pinutu, belztu... ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Azaroan 4.000tik gora familia mediku elkartuko dira Kursaalera kuboetan, Donostian. Kongresuaren helburuetako bat familia medikuak espezialista gisa kontsideratuak izatea da.

FAMILI MEDIKUAK

Familiako medikuak eta lehen mailako atentzioan diharduten profesionalak izango dira datorren azaroaren 14tik 17ra bitartean Donostiako Kursaal Batzar Jauregian bilduko direnak. Kongresu erraldoi hori Osatzen izeneko Familia eta Komunitate Medikuntzako Euskal Elkarteak antolatuko du, espezialitate horrek urtero-urtero Espainia mailan egiten duen topaketa nagusiaren barruan. Aurtengoa XXI. suposatzen da, eta bertan 4.000tik gora parte-hartzaile egongo direla aurreikusten da, mila baino gehiago Euskal Herriatik kanpoak. Eta hainbeste parte-hartzailek Donostialdea osoko hotel guztiak (eta baita Bilbo ingurukoak ere) beteko dituzte la aurreikusten da, Euskal Herrian 800

milioi pezetako gastuak eginez.

Baina alderdi zientifikoa da hemen aipatu nahi nukeena. Batzorde antolatzaileko burua den Iñaki Berraondo doktorearen hitzak erabiliz, "familia medikuek bilzen dute pazienteari gertatzen zaionaren

informazio guzti-guztia. Eta horrexegatik, pazienteek pertsonetan espezialista bezala ikustea nahiko genuke", beste batzuk bihotzeko edo belarriko espezialista bezala ikusten dituzten bezalaxe. Kongresuaren ardatzetako hiru etorkinen, pertsona edadetuen eta minbiziak jota dauden pazienteen arreta edo atentzioa izango dira. Baina horiez gain, egongo da besterik ere, adibidez osasun-zentroetan kudeaketa edo gestioa aurrera eramateko modu berriak, eta familia plangintza, batzuk aipatzekotan.

Izango dugu datozen asteotan Kongresuaren berri gehiago orrialde hauetan, baina galtza bete lan badute antolatzaileek gisa horretako kongresu izugarria txukun ateratzea nahi badute ●

◆ JABIER AGIRRE

Nafarroa Beherea.

Arbasoen harpeetatik Harpeko Saindura

■ Izturitze eta Otsozelaiaiko harpeak Euskal Herriko mirarietakoak dira.

Nafarroako herrialdeko "seigarren merialde" a Ipar Euskal Herriko lurralderik zabalena da, baina bere populazioa ez da 30.000 pertsonara iristen, nekazal lurra izanez emigrazio handia ezagutu du-eta. Jende gehiena baserri eta nekazal-gune txikitik isolatuta bizi da, eta erliebe zailak, bailara txiki eta maldatsuek, ogibide hori ere zaildu egin dute. Ez dago ia industriarik eta turismoari dagokionez, azpiegitura txarrek ez dute batere erraztu. Agian eskertzekoa izan da. Horrela, isolamendu horren ondorioz, Nafarroa Beherearen historia, ohitura, monumentu eta jendearengana diren bezala iritsi ahal izango dugu, kanpoko eragin folklorizatzaileak gabe. Gure nazioko probintziarik euskaldunen den honek sekulako altxorak gordetzen ditu bere baitan: Izturitzeko haitzuloak (agian Euskal Herriko ikusgarrienak), Bidarra inguruak, Baigorri eta Garazi herriak... dena paisaia orlegi eta ederrez bustirik. Eta kontuan hartu Irati beste baterako utzi dugula...

HAZPARNEKO ELIZA izango da gure abiapuntua, oraindik ere Lapurdin. Hau Elhuyar anaia kimikarien jatorria eta Francis Jammes olerkaria hil zen herria da. Bere izen bereko kalean museo bat dauka.

Eliza aurretik zuzen-eskumara Baiona-Donapaleurako bidea hartuko dugu. Lekuinen (Bonloc) ezkerrera egingo dugu, eta Donestiri - Saint-Esteben (XVII.eko eliza polita) igaro ondoren, 2 km.ra gauza bera egingo dugu.

Beste 1 km. eta Donamartin (St.-Martin-d'-Arberoue) sartuko gara. Hemen, eliza eskuinaldean utziz ezkerreko bidea hartuko dugu. 2'5 km beranduago hiru aparkaleku zeharkatu ostean Izturitze eta Otsozelaia lezeetako sarreran gaude, Europa Hegoaldeko santutegi paleolitikorik garrantzitsuenetakoan, milioika urtetan zehar sortzen joan den eta azken 50.000 urteetan populatutako altxor magikoa.

Berriz ere Donestirin ezkerrera egin Heletarantz. 5 km.ra eskuinera joaz herri honen erdialdean sartuko gara, Baigura mendia magalean. Azoka plaza eta bere ingurua, eliza eta hilerria nabarmenduko ditugu, baina Heleta herrialde osoan ospetsu bihurtzen duena azaroaren 24-25ean ospatzen den Zaldien Azoka koloretsua da. Baserritarrek edonondik datoz tratuan aritzeko eta jatetxeek plater tradizionalenak eskaintzen dituzte, kantitate handitan gainera.

1 km. aurrerago ezkerrera egin eta 5 km.rako Irisarrin sartuko gara. Hemen Donibane Garazi-Ortzaizerantz eginez herriko erdialdea zeharkatuko dugu. XII. mendeko Jerusalem Ordearen

Zaldunen Ospitale mugagabea nabarmentzen da, XVI.lean Malta-ko Ordearen eskuetara pasatu zena. Gaur egungo eraikina XVII.ekoa da, aurreko mendean suntsitu ostean.

HARPEKO SAINDUA, ESTALAGMITA MITIKOA

Ortzaizerantz, Bidarra ondoko Itsusiko harri gorriak ikusgai ditugu. Ortzaizen Erdi Aroko jauregi eta XVII-XIX.eko baserri ederrak mirestuko ditugu, harri gorriaren gaineko bere ateburuekin. St. Julien elizak ere bisitatxo bat merezi du.

Ondoren eskuinera eginez, 6 km.ra Bidarraiko erdialderako sarrera-zubia dugu, herria dagoen mendixkaren behealdean. Hura pasatuta, eskuinera eta aurrerago ezkerrera eginez zentrora igoko gara.

Harpeko Saindua iristeko zera egin behar dugu: leku beretik jaitsi, ezkerrera dugun zubi semizirkular bat igaro eta ezkerrera

■ **Xalbador bertsolariari eskainitako oroigarria.**

egin, ibaia gure ezkerrean utzita; hemendik aurrera zuzen eta gorantz jarraituko dugu. 2 km.ra "Infermuko Zubia" pasatu eta handik 1/2 km.ra bidegurutzean eskuin-behera jo. Beste 2 km.ra beste zubi bat igaro eta handik 1,5 km.ra zirkua natural baten azpian den bigarren baserrian aparkatuko dugu, oinez amaituz.

Errepidera itzuliz, Baigorriako bidean Arrosa ondok pasako gara, eta 3 km.ra Eiheraldetik.

Izturitze eta Otsozelaiaiko harpeak

Donamartiriko (St. Martin D'Arberoue) udalerrian kokatuak, Hego Euskal Herrian ezagunegiak ez diren kobazulo hauek Europako hegoaldeko santutegi paleolitikorik garrantzitsuenetakoa osatzen dute. Bisitatzen duzuenean erabat txundituta utziko zaituzten ikaragarritzko mirari hau azken 50.000 urtetan populatua izan da, eta sekulako forma bitxiak erakusten ditu.

Haitzuloak hiru dira: Izturitze (lehenbiziko mailan), Otsozelaia (harantzago), eta Erburua (1975ean aurkitua eta izen bereko ibaiak zeharkatzen duena). Lehenbiziko biak turismo-rako prestatuak daude, zubi, eskailera eta abarrekin, baina hirugarrena zientzilarientzat erreserbatua dago.

Izturitzekoan, betidanik ezaguna eta populatua, aintzinako gizakiek egindako animalien margoak ikus ditzakegu. Otsozelaiaiko haitzuloan berriz, pinturak eskuratu eta behatzeko gaitzagoak dira, baina era berean, estalaktita-estalagmitek sortutako itxurak are ikusgarri eta harrigarriagoak agertzen zaizkigu: "Amatxi laminek egoitzan", "Buda-ren tenplua", "Pagoda txinarra", "Aita Noel", "Antzoki apaindura"... izeneko forma harrigarri bezain ederrek aho zabalik utziko zaituztete.

Barruan 14°ko tenperatura mantentzen duen harpeako bisitaldi gidatuak (gidariak frantsesez eta euskaraz gain gaztelera pixka bat ere badaki) 40 minutu inguru irauten du.

Bitartean, kanpoaldeko museo-kafetegian, zeozer hartzen dugun bitartean, kobazulo barruko postalak erosi (barruan ezin da argazkirik egin, beraz hauxe izango da lagunei kontatuko diezuena sinestarazteko froga bakarra) eta mamut baten izterrezurra edo horzdura moduko bitxikeriak ikus ditzakegu.

Harpeak martxoaren 15etik azaroaren 15era bitartean egoten dira zabalik: martxo, apiril, maiatz, urri eta azaroan bisita gidatuak 14:30, 16:00 eta 17:00 orduetan dira. Gainera, igan-

de eta eskola-jaiegunetan 11:00etan ere bai. Ekain eta irailan 11:00, 12:00, 14:00, 15:00, 16:00 eta 17:00etan. Uztaila eta abuztuan, aldiz, ordutegia 10:00etatik 18:00etara da, orduerdiro, 12:00-13:00 arteko atsedena ezik. Sarrera helduentzat 34 libera, umeentzat 16 libera.

BIDARRAI

Herrialdea: Nafarroa Beherea
Donibane Garazira: 18 km.
Altitudea: 74 m.
Biztanleak: 585
Euskaldunak: daturik ez

Azalera: 39 km²
Dentsitatea: 15 bizt./km²
Jaiak:
 Besta Berri (Korpus Eguna)
 Andra Mari (abuztuak 15)

Orreragako Monastegiak XII. mendean fundaturiko prioregotokia, azkenean 1723an independizatzen da. Mendixka baten gainean kokaturik, behe nafar estiloko etxe zuridun herri honen alde batean frontoia, aterpea eta Herriko Etxea ditugu,

eta bestean tonu gorriakako eliza. Hemendik, inguruko mendi gorritxoaren bista polita da.

HARPEKO SAINDUA

Kotxez hurbildu ostean, baserri baten atzealdetik hasten den galtzada moduko bat igoko dugu, aurrean dugun mendi-zirkurantz. 150 bat metrora, bidegurutze moduko batean ezkerrean zuzen-zuzenean haizperaino eramango gaituen lurrezko bidezidorr bat hasten da. Bertan, ehunka urtetan gurtu den "izerdi egiten duen santua" dugu, hots, giza-itxurako (imajinario pixka batekin) estalagmita. Ohituraren arabera, ur horrek azalaren gaixotasunak sendatzen ditu, eta sinesturik, jende askok hainbat buruzapi eta arropa utzi ohi du kobazuloan.

■ Inguru menditsua da hau; irudian, Bidarraitik gora aurkitzen diren mendiak.

Informazio Praktikoak

HAZPARNE

Turismo Bulegoa: St. Jean Plaza 2. ☎ (0)5 59 03 77 01.

Botika: Dubayle- Rue Francis Jammes. ☎ (0)5 59 29 60 63.

Kotxe-tailerra: Garage Sallaberry Léon-Zerbitzugunea. ☎ (0)5 59 29 62 14.

Bankuak: Credit Agricole- Jean Lissar 41

Jan eta lo egiteko:

****Hôtel Argia:** Dr. Jean Lissar. ☎ (0)5 59 29 62 20. Log. bikoitza 300-320 libera.

*****Camping Chapital-** Kanborako bidea. ☎ (0)5 59 29 62 94.

DONESTIRI

Jan eta lo egiteko:

****Hôtel du Fronton-** Pl. du fronton. ☎ (0)5 59 29 64 82. Logela 240-280.

HELETA

Jan eta lo egiteko:

****Auberge Aguerria-** Plazan. ☎ (0)5 59 37 62 90. Logela bikoitza 230-280 lib.

Camping a la ferme (borda batean) Ospitalia- ☎ (0)5 59 37 64 88.

ORTZAIZE

Jan eta lo egiteko:

****Hôtel Mendi Alde-** Elizako Plazan. ☎ (0)5 59 37 71 78. Logela bikoitza 220-310 libera.

BIDARRAI

Jan eta lo egiteko:

****Hôtel Noblia-** ☎ (0)5 59 37 70 89. Logela bikoitza 200-260 libera.

****Hôtel Pont D'Enfer-** ☎ (0)5 59 37 70 88. Logela bikoitza 150-340 libera.

Auñamendi Aterpetxea- Bidarra. ☎ (0)5 59 37 71 34.

Denborapasak

Kike Amonarrizen
Umorea

BANATZEKO ARRAZOIAK

Mirenek Sadarrera sartzeko ilaran topatu du Ainhoa. Ingurura erreparatu eta belarri gaiztorik ez dagoela segurtatuta-koan, inguruko inork ez aditze-ko moduan, honako hau galdetu dio.

- Kaixo Ainhoa!... Esan behar dizudana ez gaizki hartu baina, zurrumurruek diotenez Koldo eta biak banandu egin omen zarete.

- Bai neska. Hala da.

- Eta hori nolatan? Oso bikote polita egiten zenuten eta!

Eta Ainhoak etsipen aurpegiz:

- Bai, baina gure egoerari ez nion beste irtenbiderik ikusten. Ni berak ez ninduen jasaten mozkortuta nengoenean eta nik bera ez nuen jasaten edan gabe nengoenean.

GAITZAREN JATORRIA

Naparra medikuarengana joan da. Sabelean oinaze mina sentitzen du eta larritzen hasia da. Hori entzunda medikuak:

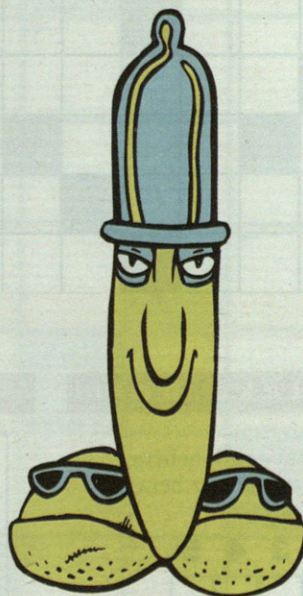
- Hara Naparra! Gauza bat egingo dugu. Zuk ez alkoholik edan

MANIXTA?

2AZPIAK
BATMAN

Asteko Lokuzioa

ALKATEA ETA ZINEGOTZIAK / JAUN MERA ETA KARGUDUNAK

Zakila eta barrabilak

**Alkatea eta zinegotziak mahai gainean
jarri zituen arte, ez zioten batere
kasurik egin**

LA CHORRA Y LOS COJONES / LA BITE ET LES COUILLES /
COCK AND BALLS

hilabete batez eta epe hori beteta-koan zatoz atzera nigana. Hobera egin baduzu, seinale zure gaitz guztien jatorria alkohollean dagoela.

Hori entzun eta segundo batzuk isilean hausnartzen pasa ondoren:

- Nik beste proposamen bat egingo dizut mediku anderea.

- Zuk esan.

- Orain arteko halako bi edango ditut -esan dio serio-serio Naparrak-, eta okerrera egiten badut seinale nire gaitzen jatorria alkohollean dagoela!

Hitz Gezidunak

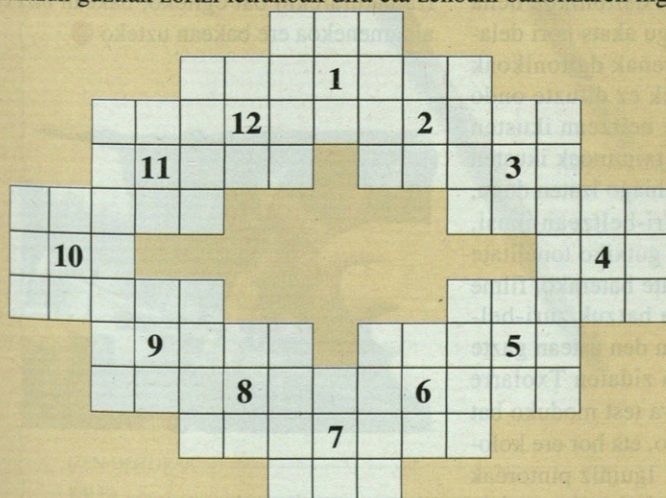
Argazkia: Juan Carlos Ruiz

	Iruten duena		Izena		Gipuzkoa-ko autoetan		Nafarroa-ko herria		Mendiko atea
	Maisua		Kantaria		Auzapeza		Hori zurbil		
	Kolore mota						Ardi, hitz elkarketan		
	Eroritako hosto multzoa						Garau		
Suzko arma	Poema egilea								
Deitura	Oxigenoa								
					Aldrebesak				
					United States				
Potasioa	Baleukate						Kasik		
Mahai jokoa	Itxura						Trebe		
			Bete				Indioa		
			Ald., urtegi nafarra				... egina, total egina		Bizkaiko ibaia
Landare mota					Gipuzkoa-ko herria			50	
Europa eta Asia					Bokala			Kontso. errep.	
						Ene			
						Bokala			
Zamorako autoetan									
			Bizkaiko herria						
					Arabako herria				

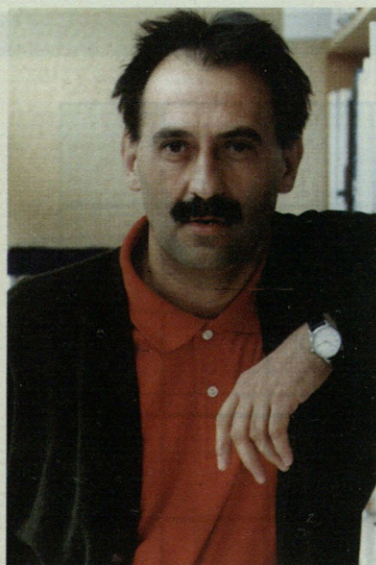
Pertsonaia: Euskal txirrindularia

8 ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Azazkala
- 2.- Maitasunak
- 3.- Arbola mota
- 4.- Eginahal
- 5.- Agintzen duena
- 6.- Azaldu
- 7.- Asteko bigarren eguna
- 8.- Behiaren ume jaioberriak
- 9.- Askatzearen ondorioa
- 10.- Baretu, ematu
- 11.- Gozoak gustuko dituen
- 12.- Olari

JOXEMARI ITURRALDE

KOLOREAK

Hori gorriak ikusteko dago oraindik... Etorkizun beltza dugu aurrean... Gizon hori zuria baino zuriagoa da... Koloreak. Colours deitzen zen garai

batean Donovan abeslariak abesten zuen kantarik ezagunenetako bat, orduan oso gazte ginen askok eta askok himnotzat hartu izan genuena. Eguneroko bizitzan koloreak aipatzen ditugu askotan zerbait baloratzerakoan, sinbolo edo eredu gisa erabiltzen ditugu maiz zerbait zerbaitekin konparatzerakoan. Esango nuke gehien erabiltzen dugun baliabideetakoa dela koloreak aipatzeko joera hori. Gaur bertan, "Euskaldunon Egunkaria" hartu eta ikusten dut hirugarren orrian Pako Aristik Berdeak aipatzen dituela, Martin Barriusok "mundua gero eta grisago honetan" dioela eta Mikel Elorzaren artikulua "Herri daltonikoa" deitzen dela. Betidanik aplikatu izan dira koloreak politikagintzarekin loturiko gaietan. Aipaturiko artikulua horretan Mikel Elortzak kolore gorria, urdina, beltza, berdea... aipatzen ditu nazionalista, abertzale, sozialista eta bestelakoen jokabideak azpimarratzeko. Orain agintean ez dagoen lehendakari baten nortasuna eta jokabidea zehazterakoan sarri entzun izan dugu grisa kolorea. Esan bezala, koloreak politikari aplikatuz egindako saioak dira.

espresioa eta mezua. Eta halaz ere jende askori ikara ematen diola koloreak. "Pilpiraka ari da bizitza eta argia eta kolorea besterik ez da". Beste margolari batek, Zumetak, aitortzen du koloreak esaten diola nondik jarraitu behar duen, zer egin. "Kolorerik gabe niretzat oso zaila da sinistea".

EZ dago gaizki kolorez zipriztintzea gure bizitza. Humboldt etorri zenean Euskalerria bisitatzera, 1801. urtean, Getarian hori kolorez pintatuta aurkitu zuen Elkanoren jaiotetxea, eta harritu egin zen. Kolore guztiek oso esanahi ezberdina baitute eta nork bere kolorea du gustoko. Koloreen esanahia eta balioa aldatzen joan da urtetan zehar eta kultura ezberdinen arabera. Rimbaud poeta handiak bokalak ere koloretan ikusten zituen eta "A noir, E blanc, I rouge, U vert, O bleu" idatzita utzi zuen. Kolore beltzak, hemen ez bezala, poza eta alaitasuna esan nahi du Ekialdean eta juxtu kontrakoa kolore zuriak. Idazle askok izuikara handia omen dio zuriz -ezer idatzi gabe- dagoen orriari. Antartidako zuritasun jasanezinak izua, adierazten digu, zuri kolorea izugarria delako askorentzat. Bale famatu hura izuikararen sinbolo dena, zuria zen. Azken finean ez da harritzekoa, zenbait hizkuntzatan zuri eta beltz koloreak sinonimoak izan baitziren antzina. Gure herri honek kolore gehiago behar du, gristasun gutxiago, alaixeago izatekotan. Mendiak, zelaiak berde daude oraindik eta laster marroi-horixtara joko dute udazkenarekin batera. Garai ederra naturarekin bat egiteko, bakean bizi eta aldamenekoa ere bakean uzteko ●

"Kolore beltzak, hemen ez bezala, poza eta alaitasuna esan nahi du Ekialdean eta juxtu kontrakoa kolore zuriak. Idazle askok izuikara handia omen dio zuriz -ezer idatzi gabe- dagoen orriari. Antartidako zuritasun jasanezinak izua, adierazten digu, zuri kolorea izugarria delako askorentzat. Bale famatu hura izuikararen sinbolo dena, zuria zen."

BADUT adiskide bat daltonikoa dena eta askotan adarra jo diogu akats hori dela-eta. Animalia gehientsuenak daltonikoak omen dira, hots, koloreek ez dituzte ondo bereizten eta askok zuri beltzean ikusten dute. Soilik gizakiek eta tximinoek ikusten omen dugu koloretan. Nahiago izaten dugu, ordea, zenbait gauza zuri-beltzean ikusi, zenbait momentu kolore gutxiko tonalitate horietan gozatu. Nik, esate baterako, filme batzuk eta argazki mota batzuk zuri-beltzean eskatzen ditut. Joan den astean gazte batzuk elkarriketa egin zidaten Txolarre Irratirako eta azken aldera test moduko bat nik bat-batean erantzuteko, eta hor ere koloreak atera ziren dantzaz. Iguñiz pintoreak dio txikitatit ulertu zuela kolore hutsa dela

Euskal Herriko Oroitzapena MAKILA

Mizpira/Alpaka

Mizpira/Zilarra

Gaztaina/Larrua

Mizpira/Larrua

• Opari Bereziatarako

• Pertsonalizatu Daiteke

• Neurrira Egiten Dira

• Eskaria Denboraz Egin Behar Da

• Prezio Aukera Desberdinak

• Alberdik eginak

Informazio edo argibide gehiago nahi baduzu, deitu gure telefonora
edo ondoko laukia bete ondoren, bidali gure helbidera.

IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____

HERRIA _____

HERRIALDEA _____

ZBKIA _____

SOLAIRUA _____

TFNOA _____

POSTA KODEA _____

HARPIDETZA ZENBAKIA _____

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12
☎ 37 03 04
20160 Lasarte-Oria